

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi

Sayı: 14

Ocak: 2006

2 YTL

/ 2.000.000 TL

■ Birlik kültürü ve MESOP

■ Ortak siyasi akılda buluşma zorunluluğu açık olmalıdır

■ DOSYA: İnsan

■ Ulusal soruna ulus içi ve ulus dışı yaklaşımlar

■ 'Kızıl Elma' ütopyası

■ Paris İsyanı ya da dipten gelen dalganın ilk habercileri

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

AYLIK TEORİK-POLİTİK DERGI

Gün Yayıncılık Tic. Ltd. Şti Adına Sahibi
Murat Yılmaz

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
**İnönü Mah. Babil Sok.
No:27/3 80230
Harbiye / İstanbul**

Sorumlu Yazışları Müdürü
Ferit Yıldırım

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
**İnönü Mah. Babil Sok.
No:27/3 80230
Harbiye / İstanbul**

Sosyalist Mezopotamya
Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
**İnönü Mah. Babil Sok.
No:27/3 80230
Harbiye / İstanbul**

Telefon/Faks
(0212) 219 69 06

Yayın Türü
Yaygın Süreli Dağıtım

e-mail
sosyalistmezopotamya@mynet.com

Banka Hesap No:
İş Bankası Taksim Şb.
1052 767790
Döviz (Euro) Hesabı
1052 3335933

Baskı
**Ser Matbaacılık
0 212 565 17 74**

**Fazılpaşa Cad. 4. Zer Sanayi sitesi
No:16/26 Topkapı-İSTANBUL**

Gaziantep İrtibat Bürosu
Yasin Yetişgen
Tel/Faks
0 342 220 59 94
Atatürk Bul. Bina No: 49
N. Akınal Apt. B Blok
Kat: 6 D: 6
Şahinbey / Gaziantep

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı Sonuç Bildirgesi	3
Birlik kültürü ve MESOP Aziz Mahmut Ak	5
Umut için bir mum daha yakıldı Fehim Işık	9
Ortak siyasi akılda buluşma zorunluluğu açık olmalıdır Fuat Önen	12
'İnsan' üzerine Hamit Yılmaz	16
Birey, toplum ve özgürlük S. Çiftiyürek	23
'Yeni insan' sorununa nasıl yaklaşmalıyız? Tuncay Atmaca	31
'Yeni insan' itaatsiz insandır Yasin Yetişgen	35
Ulusal soruna ulus içi ve ulus dışı yaklaşımlar Ali Kendav	40
Kürt gerçeği, Ortadoğu ve emperyalizm Hurşit Kaşıkırmaz	48
'Kızıl Elma' ütopyası Metin Aktaş	53
Gençliğin pratik-politik sorunları üzerine Enver Alpaşar	57
Emeğin örgütlenmesinde yeni bir soluk Arzu Şenel	59
Paris İsyanı ya da dipten gelen dalganın ilk habercileri Ferit Yıldırım	61

-Editörden-

Güç ve çıkar ilişkileri üzerine kurulu asırlık dengelerin sarsılmaya yüz tuttuğu Ortadoğu'da, egemen iktidarlara da muhalif örgütlenmelere de ezber bozdurtan bir ortamdayız. Her kesim, tüm olasılıkları kapsayan ardışık planlar oluşturma telaşında. Bu telaşlı ortamda iktidar güçlerinin kendi aralarındaki uyumsuzluk, uygulanacak planların zamanlaması konusunda yaşanan karışıklık bazen gazete sayfalarına kadar yansıyor. İktidar güçleri arasında telaş ve karmaşanın en çok yaşandığı devletler ise Kürtler üzerinde egemenlik kurmuş devletlerdir. Çünkü Kürtler gecikmiş haklarını daha gür bir sesle istemeye başladı.

İran'ı kısmen dışında tutarsak, çoğunluğu iktidarlarını emperyalistlere borçlu olan bağımlı Ortadoğu devletlerinin peş peşe 'yeni ezber' korosuna katıldıkları bu ortamda, Türk devleti kimi zaman bozduğu ezberin derecesi ile övünürken; özellikle Kürtlerin kolektif hakları konusunda, asıl iktidar güçlerinin ağzından 'bildiğini okumaya devam' edeceğini ifade ediyor. Zaman zaman yatıştırmaya/oyalamaya dönük açıklamalardan kaynaklı beklentilere girmekten, kendi kendimizi kandırma psikolojisinden kurtulmayı başarabilirsek, göreceğiz ki Kürtler için halen yapılan hiçbir yasal veya idari düzenleme yok. Dahası bu devletin resmîyetinde halen 'Kürt' yok. Yani bir yaşlı siyasetçimizin deyimiyle, mevcut yasalara göre hâlâ "ne kadar kuş varsa hepsi leylektir, ne kadar ağaç varsa hepsi kavaktır!"

Meşruîyetin ardından artık uluslararası bir resmîyeti de bulunan Güney Kürdistan Federasyonu, özgürlüğe hasret diğer parçalardaki Kürtler için bir asırlık hayalin gerçeğe dönüşmesi ve yeni umut dalgasının en güçlü merkezi anlamını taşıırken, egemen devletler için adeta bir kabus dönüşmüş durumda. Bu gerçeklik karşısında Türk devleti kendi resmi belgeleri ile değişen koşullar arasında boyutlanan çelişkinin gerilimini yaşıyor. Bu gerilimin içe yönelik esnemelere dönüşmemesi konusunda hemfikir olan asıl iktidar sahipleri, esnememenin yol açabileceği muhtemel kırılmaları önleme adına tedbir üstüne tedbir geliştirmeye çalışıyorlar.

İşte, çoğunlukla kriminal boyutlarına vurgu yapıp 'derin devlet' söylemini yine ağızlarında sakız eden Şemdinli provokasyonunun asıl görülmesi gereken içeriği budur. Hızla hazırlandığı her halinden belli olan bir plan çerçevesinde, Güney Kürdistan Federasyonu'yla yakın temas halindeki Şemdinli ve Yüksekova gibi ilçelerimiz boşaltılmak istendi. Amaç; Güney Kürdistan sınırı boyunca tampon bir bölge oluşturarak, Kuzey'deki yerleşim yerlerinin bu devletleşmeden etkilenme düzeyini en aza indirmek; bu şerit bölgeyi bir garnizon sahası haline getirip, Kürt Federel Devleti'ni sürekli tehdit altında tutmak; koşullarını hazır gördüğünde ise, asker emeklilerinin zaman zaman dile getirdikleri askeri harekate zemin hazırlamaktı. Önce halkı tedirgin edecek seri patlamalar, sonra belirlenmiş hedeflerin ortadan kaldırılmasına yönelik saldırılar, ardından yapılacak kitlesel protestolara ölümcül müdahaleler, tüm bu seri faaliyetlerin nihayetinde de kitlesel göç... Umut Kitabevi'nin bombalanmasının ardından halkın ele geçirdiği askerlerin üzerinde yakalanan dökümanlar da bu planı gözler önüne seriyor. Fakat Şemdinli halkı bu planı bozacak uyanıklığı ve direnci gösterdi, Kürt halkının tümüne örnek olabilecek bir tutum sergiledi, deneyimler hazinesine yeni bir tarihsel vaka aktardı.

Girişte sözünü ettiğimiz egemenler arası karmaşanın bir benzeri Kuzey'deki Kürt siyasetinde de yaşanıyor. Bu karmaşaya son verip, Kürtlerin farklı siyasal hareketlerini ve bağımsız şahsiyetlerini ortak ulusal özgürlük paydasında bir araya getirmeyi hedefleyen Ulusal Demokratik Çalışma Grubu, bu kapsamdaki ikinci toplantıyı 17-18 Aralık 2005'te Diyarbakır'da gerçekleştirdi. Her açıdan önceki Ankara toplantısına fark atan toplantıyla ilgili değerlendirme ve yorum yazılarını bu sayımızda okuyacaksınız.

Elinizdeki 14. sayımızda bir de dosyaya yer veriyoruz; konusu 'insan'. Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi tarafından yayınlanan 'Sorunlama Belgesi'nin ilk sırasında yer alan ve her yönüyle 'insan'ı yeniden değerlendirmeyi hedefleyen bu konu başlığı altında kapsamlı yazılar yer alıyor. Bu yazıların beğenileceğini ve olumlu bir tartışmaya yönlendireceğini umuyoruz. Aynı konu başlığından hareketle yazılmış bazı makaleleri daha önceki sayılarımızda yayınladığımızı hatırlatalım. Bu sayımızda dosya dışı da okunmaya değer çok sayıda makale var. Birer emek ve bilgi birikimi ürünü olan, gündemdeki farklı konuları ele alan bu makalelerin de ilgiyle okunacağını umuyoruz.

Basın-yayın organları, düşünce suçu kapsamında 'ünlü'lere açılan davaları işleyedursun, ürünlerinde ağırlıklı Kürt sorununa yer veren ve Kürtlere hitap eden yayınevleri peş peşe açılan davalar cenderesine girmiş durumda. Gün Yayıncılık'ın yayınladığı bazı kitaplar ve dergimiz hakkında açılan davalar, yayınevimizin sahibi Murat Yılmaz ile yazı işleri müdürümüz Ferit Yıldırım'a şimdi daha sık adliye mesaisi yaptırıyor. Davaları açmak ve cezalandırmak için mevcut hukuk çerçevesinde hiçbir şey bulamasalar bile, bir prosedür hatasını veya bir teknik gerekçeyi bulabiliyorlar. Bu da gösteriyor ki yasa değişiklikleri yetmiyor, düşünce özgürlüğü lehine bir zihniyet değişimine ihtiyaç var.

Dergimizin 6., 7. ve 8. sayılarına açılan davalar, toplam 2.5 milyar TL para cezalarıyla sonuçlandı. Ayrıca yayınevimize 2'si ön soruşturma aşamasında olmak üzere toplam 7 dava daha açılmış bulunuyor. Bu davalardan 2'si Kürt Solu kitap dizisinin 9. ve 10. sayılarına; 2'si 'Ulusal Soruna Somut ve Tarihsel Yaklaşım' ile 'Sözde Kardeşlik' adlı kitaplara; 3'ü de dergimizin değişik sayılarında yayınlanan yazılara açıldı. S.Çiftyürek'in yazdığı 'Ulusal Soruna Somut ve Tarihsel Yaklaşım' adlı kitaba açılan dava TCK'nın 301'inci maddesinden açıldı, TCK'nın 159'uncu maddesinden sonuçlandı. Yayınevimizin sahibi Murat Yılmaz, söz konusu davada da 6 ay hapis cezasına çarptırıldı. Bu ceza şimdilik ertelendi.

Dergimizin bu sayısı 2006'ya sarkmış oldu. Bu vesileyle 2006'nın; dünya genelinde barbarlığa ve kapitalizme karşı mücadelenin, halkların eşitlik, özgürlük ve barış mücadelesinin ivme kazanacağı bir yıl olmasını diliyoruz. Tüm okurlarımızın yeni yılını kutluyoruz.

Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle...

Aziz Mahmut Ak

Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı Sonuç Bildirgesi

Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu'nun çağrısı üzerine 17-18 Aralık 2005 tarihlerinde geniş bir katılımı Diyarbakır'da gerçekleştirilen Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı'nın katılımcıları, çalışmalarını tamamlayarak aşağıdaki sonuç bildirisini kamuoyuna yayınlamayı kararlaştırmışlardır.

Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı, Kürt toplumunun ortak paydalarını ortaya çıkarmak, Kürt vicdanını daha duyulabilir kılmak ve birlik sürecine hizmet etmek hedefiyle yapılmıştır. Toplantı katılımcılarının da önemli bir çoğunluğu bu temelde görüşlerini dile getirmiştir.

Kürtler, bırakın çözümün tarafı olmayı, çözümle ilgili görüşlerini, hatta sorunları bile dile getirmede hep dışlanmış ve reddedilmişlerdir. Bunun temel nedenlerinden biri egemenlerin ret,

inkar ve asimilasyon politikalarıdır. Bunun yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapılanması da sürecin giderek olumsuzlaşmasına ve sorunların katlanarak günümüze kadar taşınmasına hizmet etmiştir. "Tek devlet-tek millet-tek dil" politikası ile Osmanlı İmparatorluğu'nun bakiyesi üzerinde yeniden yapılanan Türkiye Cumhuriyeti, Kürt halkının tüm haklı taleplerini göz ardı etmiş, talepler her dile getirildiğinde de büyük katliamlara girişmekten çekinmemiştir.

Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı katılımcıları, egemenlerin bu baskıcı ve asimilasyonist politikalarını ve onun sonucu olan üniter devlet yapılanmasını reddeder; bu temelde, Kürt sorununun özünün, Kürt halkının kendini hukuksal, yönetsel ve siyasal olarak özgürce ifade etme

ve kendi topraklarında yönetme hakkı başta olmak üzere diğer dünya halklarıyla tam hak eşitliği temelinde haklara sahip olma sorunu olduğunun altını bir kez daha çizer. Nihai olarak bu kararı verecek olan Kürt milletinin kendisidir.

Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı katılımcıları, birlik sorununu da gündemine alarak tartışmıştır. Birliğin model ve esaslarına yönelik dile getirilen görüşlerde tüm konuşmacılar, sorunun yakıcılığına dikkat çekmişlerdir. Öte yandan, özellikle ulusal taleplerin dile getirilmesinde yaşanan gerilemenin önemli bir açmaz olduğuna dikkat çeken katılımcılar, hem bu açmazın aşılmasında hem de Kürt toplumunun diğer ekonomik, sosyal ve siyasal taleplerinin dile getirilmesinde birliğin elzem olduğunu belirterek bu konuda farklı

önermelerde bulunmuşlardır. Bu temelde Kürt Ulusal Demokratik Birlik çalışmalarının devam ettirilmesinin yararına dikkat çeken katılımcılar, yeni oluşacak "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu" tarafından birliğin esaslarının ve çalışma yöntemlerinin tartışılarak programatize edilmesini ve önümüzdeki süreçte kendilerine yeniden sunulmasını kararlaştırmıştır.

Kürt milletinin acil çözüm gerektiren yaşamsal önemdeki sorunlarının da tartışıldığı toplantıda, katılımcılar, başta Kürtlerin varlığını ve ulusal haklarını güvence altına alan demokratik bir anayasanın yapılması olmak üzere diğer yasaların da yeniden düzenlenmesi gerektiğine dikkat

çekmiştir. Ancak bunun sağlanması durumunda geçmişteki acılı sürecin neden olduğu yaraları iyileştirmek için adımlar atılması mümkündür.

Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı katılımcıları, yeni oluşacak "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu"nun hedefinde pratik işleyişi gerektiren görev ve sorumlulukların da olması gerektiğine inanmaktadır.

Kürt Ulusal Demokratik Birlik çalışmaları, dar anlamda bir siyasi oluşum yaratma amacına hizmet etmekten öte, yakın düşünen Kürt yurtsever şahsiyetleri ve siyasi dinamikleriyle birlikte birliğin örülmesine ve diyalogu geliştirmeye hizmet etmeyi amaç olarak önüne koyar. Bu amaçla

Kürt toplumunu bilgilendirmek ve en geniş kesimleri sürecin içine çekmek için çalışmalar hızlandırılacak, gerekirse uygun eylemlilikler düzenlenecek; yeni oluşacak "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu" aynı zamanda bu çalışmaları da organize edecektir. Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği (AB) arasında müzakerelerin başladığı bir dönemde, müzakerelerin Kürtler açısından anlamı ve olası sonuçları da gündeme taşınmalı ve tartışılmalıdır.

Kürt, Türk ve Dünya kamuoyuna saygıyla duyurulur.

**Kürt Ulusal Demokratik Birlik
Toplantısı Katılımcıları**

Birlik kültürü ve MESOP

✍ Aziz Mahmut Ak

Ortadoğu'da mevcut siyasal, ulusal egemenlik ilişkilerini alt-üst etmeye yatkın statü değişikliklerinin gündemde olduğu bir sürecin içindeyiz. ABD'nin zengin petrol rezervlerini daha sıkı denetime alma amacını ek-senine oturttuğu Büyük Ortadoğu Projesi'ni açıkça seslendirme-siyle başlayan, 20.yy'daki iki paylaşımın ardından üçüncü paylaşım ya da 21.yy'ın ilk paylaşımı diyebileceğimiz bu yeni ortamda kıyasıya bir rekabet hali yaşayan ABD, AB, Rusya gibi büyük güçlerin süreçten her bakımdan karlı çıkma, Kürt coğrafyasını kendi aralarında paylaşmış devletlerin ise süreci en az zararlarla atlama hesapları var. Ve bazıları aleyhte, bazıları lehte gi-

bi görünen bu hesaplardan her birinin merkezinde veya çepesinde Kürtler yer alıyor.

Şimdilik çok köşeli olmasa da kaba bir plan dahilinde ulusal özgürlük yolunda adımlar atmaya çalışan Güney Kürdistan siyasal güçlerini saymazsak, Kürtlerin, özellikle de Kuzey'deki Kürtlerin ise uluslararası meşruiyeti esas alan bir ortak hesabı yok. Daha doğrusu; Kuzey'in en kitlesel gücü durumundaki DTP, sözünü ettiğimiz bu sürece Türk devletinin 'B Planı'ndaki hesaplarıyla uyumlu ve giderek bu yönde berraklaşan bir politik çizgiyle dahil olurken, bu parçanın geriye kalan irili-ufaklı siyasal güçlerinin küçük bakkal defterlerini andıran bölük-pörçük

hesapları ise sürece müdahalede, süreci yönlendirmede yetersiz kalıyor. Ve bu siyasal panoramanın damıtılmış hali de Kürt halkının geneli / genel çıkarları açısından bir hesapsızlık olarak karşımıza çıkıyor.

İlgili her devletin Kürtler üzerinden hesap yaptığı bu dönemde, yaratılmamış ortak Kürt iradesinin kendisi için bir hesabının olmayışı, hem bir ortak siyasal iradeyi hem de bu iradenin ulusal özgürleşme yolunda üreteceği ortak bir ulusal hesap ihtiyacını ortaya çıkarmış bulunuyor. Bu ihtiyacın çok yönlü olarak çoğu siyasal kesimce hissedilmesi sonucu, ihtiyaca cevap amacıyla 4 Eylül günü Ankara'da yapılan ilk toplantının ar-

dından, ikinci büyük toplantı 17-18 Aralık günlerinde Diyarbakır'da gerçekleştirildi.

Ankara'da yapılan toplantının sonuç bildirisi aşamasında yaşanan kaos ve bu bildirinin ezici çoğunluğun rengini ortaya koymasıyla bazı bireylerin yollarını ayırmasının hemen ardından oluşturulan Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu, yaptığı üç toplantı sonucunda, daha geniş katılımlı ve daha çok siyasal kesimli ikinci bir toplantı düzenleme kararı aldı. Toplantının Kürt halkı açısından her yönüyle merkez kabul edilen Diyarbakır'da yapılmasının benimsenmesi ise bu etkinliğin önemini pekiştirici bir işlev gördü.

Çalışma Grubu'nun kendi içinden seçtiği üç kişilik sekreteryanın yönlendirmesinde yapılan organizasyon, küçük sayılabilecek bazı eksikliklerle birlikte başarılı oldu. Prestij Otel'i'nin konferans salonunda yapılan toplantıya, davetiye gönderilen şahsiyetlerin çoğunluğu katıldı, değişik nedenlerle katılmayanların çoğu destek bildirdi; 258'i kayıt defterini imzalayanlar olmak üzere 300 civarında bir katılımı iki gün boyunca birlik ihtiyacına ilişkin görüşler dile getirildi, öneriler sunuldu.

Toplantı, hem gösterilen ilgi ve katılımın zenginliği, hem acil birlik ihtiyacının büyüttüğü hassasiyetin karşılıklı taviz ve uzlaşma eğilimlerini arttırması, hem de birliğin örgütlenme tarzını şekillendirecek öneriler bakımından Ankara toplantısına büyük fark attı denilebilir. Bu denli farklılığı bir arada barındıran toplantı bileşeninin sonuç bildirisini oy birliğiyle kabul etmesi; katılımcıları temsil edecek yürütme organı mahiyetindeki Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Kurulu'na beklenenin çok üzerinde 41 kişinin adını yazdırması da, -bunda küçük siyasal hesapların

Herkesçe hissedilen birlik ihtiyacı, tek başına bu süreci olumlu sonuçlandırmak için yeterli değil. İhtiyaç ancak motivasyon yaratabilir, motivasyon ise kendiliğinden bir şekillenişe yol açamaz. İhtiyaca cevap olacak örgütlenmenin modeli, sonuç almada belirleyici olacaktır.

oynadığı küçük rolü hesaba kat-sak bile- acil birlik ihtiyacını ortaya koyan örnek davranışlar olarak kabul edilebilir.

Kuşkusuz, içinde barındırdığı bunca olumlu ve umut veren özelliğe rağmen, bu toplantılar serisinin şekillenmiş bir birlikle sonuçlanacağına güçlü garantileri henüz yoktur. Herkesçe hissedilen birlik ihtiyacı, tek başına bu süreci olumlu sonuçlandırmak için yeterli değil. İhtiyaç ancak motivasyon yaratabilir, motivasyon ise kendiliğinden bir şekillenişe yol açamaz. İhtiyaca verilecek cevabın tarzı, yani birliği önemli oranda örececek örgütlenmenin modeli, sonuç almada belirleyici olacaktır.

Yukarıda Kürtler üzerinde projelendirilen dışsal hesaplardan söz ettik. Kürt siyaset alanında farklı kesimlerin içsel hesaplarının varlığını da unutmamak, yok saymamak gerekir. Bu hesapların çoğu küçüktür ve teke indirilmekten, ortak ulusal bir havuza akıtılmaktan halen uzak hesaplardır. Ortak hesaba kendini iyice adapte etmiş hesap sahipleri de yok değil; ve küçük hesapların uzun vadede kazanç sağlayamadığı giderek artan oranda farkedildikçe, bu kesimdekilerin sayısında bir artış eğilimi gözleniyor. Yani bu toplantılara iştirak edenlerden, biz sosyalistler gibi işi ulusal özgürlük ve uluslar arası eşitlik mücadelesi boyutuyla, tamamen yüksek adalet duygularından hareketle

ele alanlar da var; ulusal ege-menlikle pekişecek ulusal pazar pastasından en büyük payı alma heveslileri de varolabilir. Daha büyük yatırım ihalelerine, kendilerine öncelik tanınacak bir ortamda imza atma sevdalısı sermayedarlar da olabilir; bir devletleşme durumunda bile muhtemelen yine kiracı kalacak olan benim gibiler de... Küçük grup çıkarlarında boğulmuş, genel çıkarları sergileyecek ufku iyice daralmış olanlar da varolabilir; yıllardır o kulvar-bu kulvar dolaşarak birer siyaset profesyoneli gibi çalışmış, kariyer duygularını tatmin etmeyi asıl amacı haline getirmiş olanlar da... Ulusal kuruluş paydasını ortaklığın esası yapacak olan bir birliktelikte bu çeşitliliğin garipsenecek bir yanı yok. Katılımcı herkes, yapıcı bir iç mücadeleyi de peşinen kabul ederek, bu çeşitliliğe açık olmalıdır; çünkü yaratılmaya çalışılan birlik, aynıların değil, farklıların birliği olacaktır.

Farklı ideolojik kimlikli, farklı siyasal argümanlara sahip, farklı örgütsel modeller savunan, farklı toplumsal sınıf aidiyetleri olan onca katılımcıyı ortaklaştırmanın zorluğunu söylemeye bile gerek yok. "Ulusal cephe", "ulusal kongre", "ulusal meclis", "ulusal konferans" gibi çatı örgüt denilebilecek model önerilerinin yanı sıra, bu birlik sürecinin HAK-PAR tarzı bir partileşmeyle sonuçlanması isteklerini dile getirenler var. Keza, bireysel katılımın esas alınmasını ve örgütsel/grupsal varlıkların hiç ifade edilmemesini savunanlar olduğu gibi, hem örgütsel yapıların hem de bağımsız bireylerin varlığını yadsımayacak, grupların ve bireylerin karşılıklı hak-hukukunu gözetecek bir formülasyonun geliştirilmesi gereğini ortaya koyanlar var...

Yani konuşmacılardan Sn. Fuat Önen'in vurguladığı "ortak

siyasal akıl" a da, bu aklın yaratacağı örgütlenme modeline de ulaşmak pek kolay görünmüyor. Fakat zoru başarmak için mutlaka çabalamak gerek. Sürecin ne-reye evrileceği, katılımın nasıl bir şekil alacağı ise, bileşenin bundan sonra önüne koyacağı pratiğe yaşamın gerçekliğinden gelecek cevaplara ve farklı aidiyetlere mensup katılımcıların karşılıklı uyum konusunda gösterecekleri hassasiyete bağlı olarak değişebilecektir.

Ancak daha şimdiden örgütlenme modelleri konusunda yapılan öneriler üzerinde -başta da öneri sahiplerinin kendileri olmak üzere- birkaç kez daha kafa yormak, süreci hızlandırmada ve ortak siyasal akla ulaşmada yararlı olacaktır. Örgütlerin ve grupların kendilerini ifade etmelerini ve tamamen bireysel katılımın esas alınmasını şimdilik hararetle savunan arkadaşların kendi kendilerine sormaları gereken sorular var. Bu sorulara verilecek cevaplar, ortak akla bir adım daha yaklaştıracı ve örgütsel/grupsal yapılanmaları da ikna edici olmalıdır.

1- Ankara toplantısının çağrı metninden bu yana herkesin ifade ettiği "olabildiğince en geniş çerçevede Kuzey Kürtlerinin ulusal birliği" hedefleniyorsa eğer, zaten mevcut olan ve 'elde var bir' sayılması gereken birlikleri (grup ve örgütleri) yok saymanın ya da kendilerini ifade etmemelerini istemenin, amaçlanan büyük birliğe varmada ne gibi bir faydası olacak? Hele de bu oluşumlar, geçmişin tecrübelerinden edinilen derslerle ve yeni dönemin özellikleri dikkate alınarak yaratılmaya çalışılan, henüz ilk adımları atılan örgütlenmeler ise, kapsamlı birlik sürecine bunları adıyla/sanıyla katmak daha yararlı olmaz mı?

Hiçbir iç hukuk, hiçbir yasa, hiçbir formül canlı yaşamı bütünüyle karşılamaya yetmez. Aslanan samimiyettir. Özgürlüğe muhtaç halkımızın genel çıkarlarını başa koyan, birlikte yol yürüme kültüründen gıdasını alan bir samimiyet!..

2- Gerçekte amaç en geniş kapsamlı ulusal birliği yakalamaksa, mevcut Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi ve HAK-PAR'ın yanı sıra DTP ve diğer parti girişimlerinin de davet edilmesi gerekmez mi? Pe ki böyle bir daveti salt bağımsız şahsiyetler topluluğu yaptığı takdirde, söz konusu muhataplar yeni bir kucaklayıcı örgütlenme adına bu daveti ne derecede dikkate alır? Daha açık bir deyimle; "aydınlar inisiyatifi" tarzı bir birliktelikle örgütsel yapıları bir araya getirme şansımız var mı?

3- Hiç kimsenin "kendi örgütünüzü dağıtıp öyle gelin" deme hakkı olamayacağına göre, birlik platformunda herkesi 'çıplak birey kimliği'ne zorlamanın, örgütlü bireyleri gereksiz taktiklere, yersiz kulislere, dahası sahtekarlığa zorlamakla aynı anlama geleceğini bilmeyen politikamız kaldı mı? Örnek olsun; arka odaya benim bir yönetim organına aday olmamı isteyen yoldaşlarımla -birey kimlikleriyle orada bulunsalar bile- benim için kalacak ellerini, kim, hangi formül, hangi kurumsal tedbir nasıl engelleyebilir?

4- Kaygılar, grupların varlığının bağımsız birey iradeleri üzerinde çığneyici bir işlev göreceği varsayımından kaynaklıysa -ki sanırım öyledir-, bunun önleyici tedbiri grupların varlığını yok farzedene 'çıplak birey kimliği'ni esas almakta mı; yoksa hem bağımsız bireylerin hem de grupsal

varlıkların iradelerinin çığnemesine kapalı, her iki varlığın da karşılıklı hak-hukukunu gözetene, olabildiğince büyük bir hassasiyetle formüle edilmiş bir iç hukuk mudur?

MESOP Girişimi'nin, ülkeminin kuzey parçasında partilerin, parti girişimlerinin, siyasal grupların, aydınların ve bağımsız siyasetçilerin enerjilerinin toplamından ciddi bir güç, bir sinerji yaratmaya yönelik "cephe", "kongre", "konferans" türü çatı bir örgütlenmeyi amaçlayan karar ve savunusu, söz konusu bu iç hukukun ince çizgilerini tespit etmeye yetmez. Bunun bilincindeyiz. Doğrusu bu hukukun ne olduğunun çerçeveli cevabı olabilecek hazır bir formül şimdilik bizim de elimizde yok. Olmaması da ayıp değil. Ancak arayışına girmezsek ayıp ederiz. Çünkü örgütlü siyasetçilerimizin yanı sıra bağımsız siyasetçilerimizin varlığı, ülkemizin özellikle kuzey parçasının bir gerçeğidir. Bu gerçeği görmezden gelmek her iki kesim açısından da sorunu çözümleyici olmaz.

Ulusal birlik, herkesin iliklerinde hissetmeye başladığı bir ihtiyacın ürünü olarak karşımıza çıktı. İhtiyaçlar keşiflerin anasıdır. Bu ihtiyacın gerekli olan formülü bize keşfettireceğinden umutluyum. Ve şu gerçeğin asla unutulmaması gerekir; hiçbir iç hukuk, hiçbir yasa, hiçbir formül canlı yaşamı bütünüyle karşılamaya yetmez. Aslanan samimiyettir. Özgürlüğe muhtaç halkımızın genel çıkarlarını başa koyan, birlikte yol yürüme kültüründen gıdasını alan bir samimiyet!.. Kuşkusuz samimiyetin siyasetteki yeri sınırsız değil, sınırlıdır, ancak yine de samimiyet olmadan ve karşılıklı olarak haklar gözetilmeden hiçbir yasa veya tüzük bir arada kalabilmek, birlikte yürüyebilmek için yeterli

değildir. Örgütlerimizin yakın tarihi ve şimdiki halleri, ortak amaçta ve yakın çalışmada samimiyetin es geçilemeyeceğini gözlerimizin önüne sermiş bulunuyor. Neredeyse aynı şeyleri savundukları halde aynı örgütsel yapılanmalarda bir araya gelemeişleri ya da bir aradayken ani dağılmaları başka nasıl izah edebiliriz ki? Yani hem samimiyet ve güven, hem de iç hukuk güvenceleri... Ancak ikisinin birlikte varlığı bizi hedeflediğimiz kapsamlı birliğe ulaştırabilir.

MESOP Girişimi'nin varlığı, başlatılan birlik sürecine, bu kapsamda yapılan Ankara ve Diyarbakır toplantılarına güç kattı. Bu katkı görmezlikten gelinemez, düzeyi de son derece açıktır. Girişim'in değişik illerdeki birimlerini temsil gelen emekçi kadrolar, emekçi karakterlerine yakışan bir olgunluk, disiplin ve heyecanla toplantılara katılım sağladılar. Yaşamın neredeyse tüm alanlarında uzak kaldıkları lüksten bu toplantılarda da kaçındılar; ulusal özgürlük için büyük birlik ihtiyacının bu denli yakıcı olduğu bir dönemde küçük engellere takılma lükslerinin olamayacağı bilinciyle, tahammül sınırlarını zorlayan birkaç vakayı kapris sorunu yapmadılar. Bu noktada, katılımcı tüm yoldaşlara teşekkür etmem gerekiyor.

Bu olgunluğun diğer katılımcıların da dikkatlerinden kaçma-

MESOP; siyasette emekçi halka/halklara dönük yü-züyle, Kürt halkının Türkiye ve dünya halklarına açılımının, özgürlük mücadelesindeki asıl destek ve güvenceleri halklar boyutunda yakalamanın adresi olmaya soyunmuştur.

dığına inanıyorum. Bilinmesi gerekiyor; söylemler yeni olsa da katılımcıların ezici çoğunluğu yeni değildi, Kürt siyaset camiası açısından -deyim yerindeyse- keşfedilmemiş unsurlar ya yoktu ya da çok azdı. Belki birazcık merak edilen MESOP varlığıydı; o da ideolojik kimliğini -yeri geldikçe- açık yüreklilikle vurgulamaktan sakınmadığı gibi, ulusal özgürlük paydasında ortaklaşmak için geniş ufuklu ve özverili davranabileğini önemli oranda ortaya koydu.

MESOP Girişimi'nin bu birlik sürecindeki varlığı, toplantılara bir grup insanın daha katılıp katılımcı sayısını arttırmasının ya da farklı bir siyasal rengin katacağı siyasal zenginlik görüntüsünün çok ötesinde bir anlam ifade ediyor. Kürt siyasetçilerin ezici çoğunluğunun ulusal özgürlük hayallerini ve ulusal sorunun çözümlerini önemli oranda ya ege-men devletin/devletlerin elitlerinin vicdanlarına ya da emperyalist devletlerin gücüne havale ettiği günümüzde, zorba devletlerin kanatları altında bir görüntüye maruz kalan Kürt halkının kendi gerçeğini ve haklılığını dünya halklarına anlatma, inandırma sorunu gündeme gelmiş-

tir. Başkalarının bir sorun olarak dikkate almadığı bu durum, fanî devletlerin fanî yöneticilerinden ziyade bakî halkların kabullerini önemseyen, halkların kardeşliğini esas alan sosyalist hareketler için çok ciddi bir sorundur. Dahası şimdilik sıkıntı düzeyindeki bu durum, halkımızın yakın geleceğinin can alıcı sorunlarından biri haline gelebilir. MESOP; siyasette emekçi halka/halklara dönük yü-züyle, Kürt halkının Türkiye ve dünya halklarına açılımının, özgürlük mücadelesindeki asıl destek ve güvenceleri halklar boyutunda yakalamanın adresi olmaya soyunmuştur. Bu özelliğiyle, halkımızın halklar platformundaki konumunu ve özgücüne güvenini de bir ölçüde zedeleyen mevcut görüntüyü/sıkıntıyı aşmaya aday bir siyasal girişimdir. Tek başına bu özelliği bile, ulusal birlik çalışmalarında dostları tarafından dikkate alınmaya değer olmalıdır.

Ve görünen odur ki; Kürdistan'da siyasetin solunu örmeye, dünya halklarının Kürt halkıyla dayanışmasının açık kapısı olmaya aday olduğunu ifade eden MESOP'un yanı sıra değişik misyonlar üstlenen diğer siyasal oluşumlar da dostları tarafından birlik sürecinin tamamlayıcı sac ayakları olarak görülmeye başlandığı andan itibaren, hedeflenen organizasyonun yapı taşları yerli yerine oturmaya başlayacak, süreç daha hızlı ilerleyebilecektir.

Umut için bir mum daha yakıldı

✍ Fehim Işık

Kürtlerin, belki de son yıllardaki en önemli toplantılarından biri, geçtiğimiz 17-18 Aralık günlerinde, Diyarbakır Prestij Otelinde yapıldı. 4 Eylül'de Ankara Sürmeli Otelinde toplanan 200'ü aşkın siyasetçi ve aydının ne kadarı tarafından desteklendiği bile belli olmayan "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu"nun çağrısı üzerine Diyarbakır'da iki gün toplanan 300'e yakın Kürt şahsiyeti, "Kürt, Türk ve Dünya kamuoyuna saygıyla duyurulur" sözcükleriyle biten bir "Sonuç Bildirgesi"ni de toplantının hemen akabinde yayınladı.

Toplantıyı ve sonuçlarını aktarmadan önce, bazı kısa değinmelerde bulunmakta yarar var. Bu kanaatlerim elbet bana aittir ve beni bağlar, ancak yine de

değınmekte yarar görüyorum:

Sanırım dünyanın en zor işlerinden biri Kürtler arasında, bir diğer anlatımla Kürt siyasetçileri, şahsiyetleri, aydınları, siyasal parti ve grupları arasında iş ve güç birliğini oluşturmaktır. Daha ilerisini, yani adını andığımız bu kesimler arasında siyasal birliği oluşturmak ise bana hiç gerçekleşmeyecek bir hayal gibi gelmiştir hep.

Bunca deneyime ve son olarak Diyarbakır'da atılan önemli adıma rağmen hâlâ hayallerim kendini korur; gerçekleşmeyecek bir hülya gibi durur beynimin bir yerinde.

İnsan, yanılmayı hiç sevmez; yanılmak, insana çoğu kez yenilgi hissini de verir. Ancak bu hayalimin gerçeğe dönüşmesini,

yani yanılmayı, hayallerimin yenilgisini hissetmeyi ne kadar çok isterim.

Diyarbakır'da "Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı" adı ile düzenlenen toplantının ilki 4 Eylül'de Ankara'da yapılmıştı. Ankara Toplantısı, hiç kuşkusuz curcunalıydı. Toplantı süresince olmasa bile toplantı sonunda salona tam bir kargaşa hakimdi. Birbirini anlamakta zorlanan, hatta hiç anlamayan onlarca Kürt bir araya gelmiş, gün boyunca konuşmuş, sonuçta da birbirlerine bağırarak dağılmış ve her biri kendi "evine" dönmüştü. Bunlar arasında sorumluluk duyanlar ise zor olanı tercih

ederek, sürecin yaşamasına/sürmesine yönelik adımların atılması için bir araya gelmeyi sürdürmüştü.

Ankara Toplantısı'nda yaşanan tartışmalar nedeniyle kabul edil(e)meyen Sonuç Bildirgesi'nde, "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Grubu"nun oluşturulmasına da karar veriliyordu. Bu kurula isimlerini önerenler, otel salonunda dağılan toplantının ardından tekrar bir araya gelerek çalışmaları sürdürme kararı aldılar; akabinde de üç toplantı düzenlediler. Çalışma Grubu ilk toplantısında kendilerinin hazırladığı metni kamuoyuna sundu; ikinci toplantısında geniş katılımlı bir toplantının gerekliliğini tartıştı; üçüncü ve son toplantısında ise geniş katılımlı toplantının 17-18 Aralık 2005 tarihlerinde Diyarbakır'da yapılmasını kararlaştırarak, çalışmaları organize edecek bir sekreteryaya seçti.

Diyarbakır'daki "Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı", deyim yerindeyse, bir ayağı topal önceki Çalışma Kurulu'nun emeği ile toplandı. Demokratik Toplum Partisi (DTP) çevresi hariç Kürtlerin her kesimine ve şahsiyetine "niteliği ve Kürt toplumu üzerindeki ağırlığı hesaba katılarak" davetiye gönderildi. (Elbet, DTP'nin ya da o çevreye yakın şahsiyetlerin davet edilmemesi bir eksiklik. Bu, üzerinde durulması gereken bir durum. Ancak bu eksikliği tek taraflı algılamak gerekir, inancındayım. DTP'nin veya DTP'li şahsiyetlerin davet edilmemesinde, adı geçen yapılanmanın ya da öncellerinin de yadsınamaz bir payı var.)

Diyarbakır Toplantısı, 17-18 Aralık tarihlerinde yapıldı.

Ancak hesaba katılmayan bir şey olmuştu herhalde(!)

DTP'nin davet edilmemesi bir eksiklik. Bu, üzerinde durulması gereken bir durum. Ancak bu eksikliği tek taraflı algılamak gerekir. DTP'li şahsiyetlerin davet edilmemesinde, adı geçen yapılanmanın ya da öncellerinin de yadsınamaz bir payı var.

Türkiye'nin tüm metropol kentlerinden, neredeyse Kürtlerin bulunduğu her ilden toplantıya katılım vardı. Komünistinden İslamcısına her kesim ve her görüşten insanlar, daha sabahın erken saatlerinde otelin toplantı salonunu doldurmuştu. Çalışma Grubu'nun verdiği bilgiye göre, seçilerek davetiye gönderilen 400 şahsiyetten 270'i aşkın davete icabet etmişti. Katılmayanların önemli bir bölümü ise Çalışma Grubu'na toplantıya desteklediğini deklare etmişti.

Toplantıdaki bir tek eksiklik belki de Sayın Şerafettin Elçi ve arkadaşlarının davete icabet etmemesiydi. Sayın Elçi ve arkadaşları, davet edilmelerine rağmen ilk toplantıya da katılım göstermemişlerdi. Bu arada Sayın Ümit Fırat ile Sayın Altan Tan gibi ilk toplantının çağrıcıları arasında olanlardan da toplantıya katılmayanlar vardı. Ancak onların hem ilk toplantıdaki tutumlarından hem de toplantı sonrasındaki açıklamalarından sürece iştirak etmeyecekleri beliydi. Buna rağmen Sayın Fırat'a davetiye gönderildiğini, ancak Sayın Tan'ın görüşlerinin ciddi farklılıklar göstermesi nedeniyle kendisine davetiye gönderilmediğini de biliyorum.

Daha toplantının başlangıcında yapılan açıklamada, Sayın Elçi ve arkadaşlarının daveti kabul etmediği ve toplantı katılımcılarına başarılar dilediği açıklandı. Sayın Fırat ve Sayın Tan ile ilgili ise herhangi bir açıklama yapılmadı. Görünen o ki; Elçi ve arkadaşları katılımcılarca merak

edilip sorulurken, kimse Sayın Fırat ile Sayın Tan'ın toplantıya niçin katılmadıklarını merak etmiyordu.

Gelelim toplantıya; ikinci toplantı da ilki gibi hararetle tartışmalarla başladı. Daha işin başında, basın salona alınsın mı alınmasın mı, toplantının dili Kürtçe mi olsun Türkçe mi tartışmaları salona egemen oldu. Bir kısım katılımcı ayağa kalkarak gergin tavırlarla parmak sallamaya, asık suratlı siyasetçi prototipi çizmeye başladı.

Oysa ne kadar basit sorundu tartışılan...

Tartışma kültürü gelişmiş toplumlarda belki de bir-iki nazik konuşmadan sonra kolaylıkla, karşılıklı anlayış ile çözülecek bir sorundu. Ama bizde böyle olmadı, "giderim-kalırım" tehditleri ile çözüldü. Karşı salvo geliştirenler de, "O zaman polis de çıksın, hatta Çalışma Grubu'nun kendi kamerası da kalsın" demeye getirdi. Nihayetinde sorun "kansız" çözüldü; Çalışma Grubu dışındaki tüm kameralar ve basın dışarı çıkarıldı; konuşma dili ise konuşmacının inisiyatifine bırakıldı. (Her ne hikmetse, 60'ı aşkın konuşmacıdan Kürtçe konuşan sayısı 15'i aşmadı.)

En nihayetinde 4 Eylül'de Ankara'da başlayan süreç Diyarbakır'da devam etti. Divan seçildi, konuşmacılar adını yazdırdı ve sırayla kürsüye gelinmeye başlandı.

Toplantı katılımcılarının büyük çoğunluğu, hatta bu satırları yazan ben bile diken üstünde gibiydim. Kim kime ne diyecek, Kürtler tarihi sorumluluklarını hatırlayacaklar mı, en uzlaşır olanlar bile birbirlerine parmak sallamaktan vazgeçip aralarında iş ve güç birliği oluşturabilecekleri mi, en önemlisi bir sonuç bil-

dirgesi yayınlanarak sürecin devamına karar verilebilecek mi..?

Konuşmacıların birçoğu birlik ile ilgili görüşlerini anlattı.

Tarihten günümüze Kürtlerin tüm sorunları masaya yatırıldı.

Her kesitten örnekler verildi. "Berey Kurdistan"ın, yani Güney Kürdistan Ulusal Cephesi'nin Halepçe Katliamı'ndan sonra kurulduğunu anlattı bazı konuşmacılar. Bazıları da bugün bir araya gelen Güneyli iki büyük partinin daha 6-7 yıl önce bile birbirlerine silah çektiğini belirterek, Saddam'ın katledemeyecek durumda olduğu bir dönemde bile Kürtlerin birbirini katletmeye devam ettiğini söyledi.

Acılarla dolu mazlum tarih bir bir yatırıldı masaya. Herkes içinden geçtiği gibi konuştu ve çözümün en önemli nirengi noktalarından birinin de "Kürt Birliği" olduğuna dikkat çekti.

Her konuşmacıdan sonra sa-

Kürtlerin en azından bir kısmı 2006 yılına daha bir umutla giriyor. Dağınıklığa son vermek için bugün eskisinden daha fazla gerekçeleri var... Yalnız gerekçeleri mi? Artık adım adım örülmeye çalışılan bir organizasyonları da var...

londaki gergin hava biraz daha dağılıyor, yerini yeni umutlara bırakıyordu. Her konuşmacı olması gerekene dikkat çekiyor, "Yoksa tarih bizden hesap sorar" diyebiliyordu.

Hiç olmazsa tarih bu kez hesap sormayacak herhalde. Belki de tarihin sayfalarında hakkettiği yeri almaya doğru gidecek "Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı"...

Çünkü ne bir "kavga" çıktı, ne "silahlar çekildi", ne de ciddi bir uzlaşmazlık yaşandı...

Toplantı katılımcılarının tümünün oy birliği ile sonuç bil-

dirgesi kabul edildi.

41 kişinin gönüllü olarak aday olduğu yeni bir "Kürt Ulusal Demokratik Çalışma Kurulu" oluşturuldu.

Seçim esasları belli olmadığı için Çalışma Kurulu'nun tespitinde seçime gidilmedi. Bunun sonuçlandırılması da gönüllülerin oluşturduğu Çalışma Kurulu'na bırakıldı. Toplantının hemen akabinde toplanan Çalışma Kurulu üyeleri, sayının nasıl aşağıya çekilebileceğini ve yapılacak diğer çalışmalarını görüşmek üzere 2006 Ocak ayında toplanmak üzere ayrıldı.

Kürtlerin en azından bir kısmı 2006 yılına daha bir umutla giriyor.

Dağınıklığa son vermek için bugün eskisinden daha fazla gerekçeleri var...

Yalnız gerekçeleri mi? Artık adım adım örülmeye çalışılan bir organizasyonları da var...

Ortak siyasi akılda buluşma zorunluluğu açık olmalıdır *

✍️ Fuat Önen

Ulusal Demokratik Çalışma Grubu'nu (UDÇG) önemsiyorum. Bu grubun çalışmalarını daha önceki birlik çalışmalarına benzetmenin haksızlık olduğunu düşünüyorum. Parti, parti girişimleri, sivil toplum örgütleri, bağımsız politikacıların birlikte ortak akıl oluşturmaya, ulusal proje üretip ulusal inisiyatif oluşturmaya dönük olan birlik mantığının bizi başarıya ulaştıracığını düşünüyorum. Bu nedenle bugünkü konuşmamda UDÇG'nin programatik siyasi çerçevesi hakkında görüş ve önerilerimi dile getireceğim.

Önümüzde Ortadoğu siyasi haritası var. Bu haritanın çatısı

Birinci Dünya Savaşı'nda çatılmış, İkinci Savaş'tan sonra İsrail devletinin de kurulmasıyla bugünkü halini almıştır. Bu harita bölge halklarının değil, başını Fransa ve İngiltere'nin çektiği batılı emperyalist devletlerin çıkarlarının gereği olarak, onlar tarafından çizilip bölge halklarına dayatılmış ve yine onlar tarafından korunmuştur.

Bu harita bölgenin ve bölge halklarının ulusal, tarihsel, sosyal gerçekliklerine uygun değildir. Yapaydır, meşru değildir. Güçle çizilmiş ve güçle korunmuştur.

Bu siyasi harita Arap ve Kürd coğrafyasını parçalamış, bu top-

lumların iç dinamiklerini dumura uğratmıştır. Arap yarımadası parçalanarak irili-ufaklı devletler aracılığıyla yönetilirken, Kürdistan coğrafyası Kasr-ı Şirin Antlaşması'ndan sonra Sykes-Piccot ve Lozan antlaşmalarıyla dörde bölünmüş, Kürd halkı parçalı halde tutularak yönetilmiştir.

Bu siyasi haritayı yapay ve gayri meşru bulan bölge devrimcileri, bölge halklarının tarihsel, ulusal, sosyal gerçekliklerine uygun yeni bir Ortadoğu talebinde bulunmuşlardır. Bölgedeki siyasi sınırları reddedenler Arap, Kürd, Türk ilerici, devrimcileri, komünistleri ve ulusalcıları olmuştur. Arap yarımadasının bölün-

mesine karşı çıkan devrimciler, komünistler, nasıristler, baasistler özellikle 1960-90 yılları arasında, bu bölünmeyi gidermek için mücadele etmişler. Kürdistan coğrafyasının parçalanmasına isyan eden Kürd devrimci, yurtsever, ilerici, ulusalcı güçler ülkelerinin özgürlüğü, halklarının kendi geleceğini belirlemesi talebiyle mücadele etmişlerdir. Türk devrimcilerinin 71 öncesi tartıştıkları Ortadoğu Devrimci Çemberi'ni de bu çerçevede anlamak mümkündür.

Yıllarca süren zorlu, fedakar mücadelelere rağmen, bölge devrimcileri bu siyasi haritayı değiştirecek gücü bulamamışlardır. Ancak sorun ortadan kalkmamış, bölgenin siyasi haritası bölgenin temel sorunu olmaya devam etmiştir.

SSCB'nin çözülmesiyle düzeni de çözülen dünya, yeni bir düzen arayışındadır. 'Yeni Dünya Düzeni'nin ilan edilmemiş post-modern dünya savaşıyla oluşturulmaya çalışıldığı şeklindeki düşüncemi tekrarlıyorum. Dünyanın temel siyasi aktörleri, oluşacak bu yeni düzende ön almak için kıyasıya bir mücadele içindedirler. ABD, Genişletilmiş Ortadoğu Projesi ile bu savaşın Ortadoğu cephesini işaret etmekte ve Avrasya'nın kontrolünü de hedeflemektedir.

Ortadoğu yeni bir paylaşım savaşının zembereğindedir. Kürdistan, Birinci Savaş'ta olduğu gibi bu savaşın da temel cephe ülkelerinden biridir ve bütün parçalarıyla ateş altındadır. Dünyanın ve bölgenin siyasal aktörleri arasında pazarlıklara konu olmaktadır. Güney Kürdistan'da devletleşmeye dönük gelişmeler Ortadoğu siyasi haritasının çözülme sürecini başlatmıştır.

Ortadoğu'da siyasi sınırlar değişmektedir, değişmelidir, değişecektir!

Bölgenin sömürgeci devletle-

Güney Kürdistan'da devletleşmeye dönük gelişmeler Ortadoğu siyasi haritasının çözülme sürecini başlatmıştır. Ortadoğu'da siyasi sınırlar değişmektedir, değişmelidir, değişecektir! Bölgenin sömürgeci devletlerinin telaşı bundandır.

rinin telaşı bundandır. Dünyadaki temel siyasi aktörlerin, çatışma ve uzlaşmalarında da bu gerçek etkilidir.

Kürd siyasi hareketi bugünün dünyasını iyi anlamalıdır. Gerek halkımız, gerek siyasilerimiz dışarıdan yoğun proje ve yaşam haritaları bombardımanı altındadır.

12 Eylül, Sovyetler'in çözülmesi ve PKK öncülüğündeki kalkışmanın çözülmesi halkımızı ve siyasi kadrolarımızı bir tür paralize etmiş, deyim yerindeyse beyinlerimizi felç etmiştir.

Bu nedenlerle bugün her zamankinden daha fazla ortak bir siyasi akla ihtiyacımız vardır.

Burada farklı ideolojik kimlikleri ve farklı siyasi aidiyetleri olan yurtseverler olarak, bu ortak siyasi akli oluşturmak göreviyle karşı karşıyayız. Benim bakımdan Ulusal Demokratik Çalışma Grubu (UDÇG) bu ortak siyasi akli bulma arayışının ifadesidir. UDÇG bu ortak siyasi akli oluşturma, bunu ulusal projeye dönüştürme ve bu proje ekleninde ulusal kurumları oluşturma aracı olmalıdır. Siyaset, siyasal eylem, sanıldığına tersine doğruyu bulma çabası değildir. Bu, bilimin, teorinin işidir. Siyasal eylem esas olarak kendi doğrusunu inşa etme çabasıdır. Ortak siyasi akıl bunun için gereklidir, ulusal proje bunun ifadesi olacaktır. Bunu açıklamak için bir örnek vermeme izin verin.

İran'daki Baztap haber portalında, Muhammed Hadi imzalı ve 24.11.2005 tarihli "İran'da

Kürd tehdidi var" başlıklı bir yazıdan şu bölümleri dikkatinize sunuyorum:

*

Oradoğu'da son yıllarda ortaya çıkan gelişmelerden önce Kürtler hakimiyetten yoksun, avare bir topluluk olarak biliniyordu.

*

Anayasadaki ilgili maddelere göre Kürtler her an bölücülüğe ve ayrılmaya teşebbüs edebilirler.

*

Kuzey Irak'taki gelişmeler ülkemizdeki (İran) Kürt bölgelerini doğrudan etkileyecektir. Iraklı Kürt liderlerin İran ve diğer komşu ülkelerle mevcut uzlaşmacı tavırları taktik gereğidir.

*

Krizlerin kaynağı daha çok geçmişteki ilgisizlik ve dışlanmışlığa dayanıyor. Kürt bölgelerinde bölücülük ve ayrımcılığı yok etmek istiyorsak büyük İran ailesi çerçevesinde toplumsal isteklerin gerçekleştirilmesine özen göstermeliyiz.

*

Yeni hükümet döneminde bölge halkının ciddi isteği, bölgedeki uzman kişilerin yönetiminde reformların yapılmasına imkan tanımaktır. Kürtler arasında partilerin girdabından uzak liyakatlı yöneticilerin var olduğu bilinmelidir.

Bu yazının bütününde 'İran' gördüğümüz yere 'Türkiye' yazarsak, Tayip Erdoğan'dan, Hilmi Özkök'e, Baskın Oran'a ka-

dar genişleyen bir mutabakatla yazının altına imza atılacağından kuşku duymamalısınız. Aynı şekilde İran yerine Suriye yazar sak, bu kez de Suriye'de geniş bir mutabakatla imzalanacaktır.

Yönü batıya dönük, NATO üyesi, AB ile birlik görüşmeleri yapan kemalist TC; yönü doğuya dönük, Avrasya eğilimli, islamist İran; bölünmüş Arap yarımadasının liderliğine soyunan baasist Suriye egemenleri Kürdistan söz konusu olduğunda ortak bir siyasi akılda buluşabilmektedirler. Çünkü siyasi eylem kendi doğrularını inşa çabasıdır ve baasist, kemalist, islamist egemenlerin doğrularına göre Kürdler devletsiz kalmalı, parçalı tutularak yönetilmelidirler.

İdeolojik kimliklerimiz, siyasi aidiyetlerimiz farklı olsa da ortak siyasi akılda buluşma zorunluluğu açık olmalıdır.

Ne yapmalıyız?

Savaşta ve siyasette doğru önderliğin iki temel ve birbirine bağlı kuralı vardır.

- 1- Önderliğin en yüksek şekli düşmanın planlarını bozmaktır.
- 2- Düşmanın bütün kuvvetlerini bize karşı birleştirmesini engellemek. (Sun Tzu, Savaş Sanatı.)

Varlığımızı tehdit eden, karşıımızdaki temel plan TC projesidir.

TC, Osmanlı bakiyesinden Türk, Türkiye ulusu yaratma projesidir. Türko-judaik bir projedir. 80 yıllık bu projenin gerçekleşmesinin önündeki temel engel 'Kürd sorunu' değil, Kürdistan sorunudur. Kürdistan'dan koparılmış Kürd sorunu TC'nin sindirebileceği, asimile edip aşabileceği, tolere edebileceği bir sorundur. Tolere edemediği, sindiremediği Kürdistan'dır.

Bu nedenledir ki 80 yıldır TC'nin bütün askeri operasyon-

Türk siyasetindeki farklılıkları abartıp Kürd siyasetini bu farklılıkların bir parçasına dönüştürmek, bu farklılıklar ekseninde konuşlandırmak, son kertede Türk siyasetinin temel amacının gerçekleşmesine yaramaktadır.

ları -Kıbrıs çıkarması, Kore'ye gönderilen bir bölük asker hariç tutulursa- Kürdistan'a yapılmıştır. 80 yıldır TC'nin askeri operasyonlarının esası Kürdistan seferleri olmuştur. Saldırılar askeri alanla sınırlı kalmamış, kültürel, siyasal, sosyal bütün alanları kaplamıştır. Denilebilir ki; 80 yıllık TC'nin temel pratiği Kürdistan gerçeğini gizlemek, asimile etmek, ortadan kaldırmak olmuştur. Son dönemlerde söylenildiği gibi Türk milliyetçiliği, Atatürk milliyetçiliği kültürel bir milliyetçilik değil, ırkçı-şoven bir milliyetçiliktir. Sadece 1925-65 yılları arasındaki milli eğitim müfredatı incelenirse görülecektir ki, Türk milliyetçiliği Hitler ırkçılığına rahmet okutan bir milliyetçiliktir. İsmail Beşikçi'nin son 40 yılın 20 yılını zindanda geçirmesinin temel nedeni Atatürk milliyetçiliğinin bu yanını tespit ve teşhir etmesidir. Burada İsmail Hoca'yı saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Son yıllarda TC projesinin Türki ve Judaik unsurlarının ayrışmasının da temel nedeni Kürdistan meselesidir.

UDÇG bu projeyi cepheden karşılamalı ve Kürd halkının kendi geleceğini belirleme hakkını temel alan bir projeye yanıtlanmalıdır.

Savaşın, siyasetin, mücadelenin ikinci temel kuralına gelsek... Bu alan Kürd siyasetinin kanayan yarasıdır. Karşıtlarımızın kendi iç çelişkilerini gözetmek ve değerlendirmekle, bunun bir parçası olmak arasındaki ince sınır sürekli aşılmıştır. Karşıtlarımızın bütün güçlerini bize

karşı birleştirmelerini önlemek adına, onların çatışmalarının bir parçasına dönüştüğümüz çoğu zaman farkedilmemiştir.

Bu nedenle yurtseverlik adına CHP'ye karşı DP, daha sonra AP'ye karşı CHP desteklenmiş, solculuk adına Kürdistan'da dağıtış 'Umudumuz Karaoğlan' yazılarıyla donatılmıştır. Zaman zaman bu ölüm ilişkisinin dışına çıkma basiretini gösteren Kürd siyaseti, son yıllarda yeniden bu tuzağa düşmektedir.

AKP hükümet olduktan sonra İmrallı'daki avukat görüşmelerinde A.Öcalan ısrarla şunları söylemiştir: "AKP ordu ile bizi (PKK) karşı karşıya getirmeye çalışmaktadır." Son 3 ayda ise bu kez AKP desteklenmekte ve ondan operasyonları durdurma talebinde bulunmaktadır. Başbakanın "Türkiye'de Kürd sorunu vardır" açıklamasından sonra yurtseverlik adına destek görmesi bu İmrallı konseptinin tersinden versiyonudur. Şunu söylemeye çalışıyorum:

Türk siyasetindeki farklılıkları abartıp Kürd siyasetini bu farklılıkların bir parçasına dönüştürmek, bu farklılıklar ekseninde konuşlandırmak son kertede Türk siyasetinin temel amacının gerçekleşmesine yaramaktadır. Siyasetin ilk kuralının düşman planını bozmak olduğu unutulmamalıdır!

80 yıllık baskı, zulüm, asimilasyon politikası Kürdistan gerçeğini ortadan kaldırmamış, bu anlamda TC projesi gerçekleşmemiştir. Egemen sınıflar arasında, TC'yi yönetenler arasında bu projeyi realize etmek konusunda ayrılıklar baş gösterdiği anlaşılmaktadır. Esas planda mutabık kalan egemenler, planın realizasyonunda farklı planlara sahip görünüyorlar. AB'ye angaje olanlar Kopenhag Kriterleri'yle Kürdistan sorununun Kürd sorununa dönüştürülebileceğini var-

sayıp, kısmi düzenlemelerle bunu çözebileceklerini vaaz etmektedirler. Türk ordusunu bölgedeki operasyonlarında kullanmak isteyen ABD'nin bunu sağladığı ölçüde Kuzey Kürdistan'da ve Türkiye'de istikrar yanlısı olacağı anlaşılmaktadır. ABD yanlısı kesimin de kısmi düzenlemelerle sorunu asimile etmekten yana olduğu söylenebilir. Türkiyelilik, alt kimlik-üst kimlik tartışmalarını bu çerçevede değerlendirmek doğru olacaktır. Yeniden Kuvayı Milliye, Dip hareketi olarak adlandırılan kesim ise geleneksel baskı yöntemlerinde ısrar etmekte, Kürd hareketine cepheden saldırmaktadır. Bu kesimin Avrasya yanlısı göründükleri, ABD ve AB'ye mesafeli oldukları, ordu içinden destek aldıkları da gözlenmektedir. Bu kesime dönük yapılan derin devlet, görünür devlet ayırımı da Kürdistan'a olduğu gibi taşımak yanlıştır. Kürdistan'da Ziya Gökalp Lisesi'ndeki eğitimle, JİTEM arasında meşruiyet ayırımı yapmak doğru değildir. İkisi de gayri meşrudur. .

Egemen sınıflar arasındaki bu çelişkileri değerlendirmek, hatta farklı güç odaklarına karşı bir tür seçmeli caydırıcılık politikası izlemek de anlaşılmalıdır. Genelkurmay'a karşı AKP ya da AKP'ye

Özetle söylemek istediğim şudur: UDÇG alt-üst kimlik tartışmalarını elinin tersiyle itmelidir. Ortak siyasi akılla oluşturulacak ulusal proje zemininde örgütlenip, karşıtlarımızın temel planını bozmayı temel siyasi yönelim olarak almalıdır.

karşı Genelkurmay yandaşlığı yapanların anlamadıkları ya da çeşitli nedenlerle anlamazlıktan geldikleri gerçek şudur: AKP'si, CHP'si, ANAP'ı, üniversiteleri, anayasası ve bütün kurumlarıyla Türk siyasi sistemi sömürgecilerdir. Ve bu basit gerçek Kürd siyasetinin alfabesidir. Buradaki arkadaşlarımızın çoğu bu alfabeyle kalmayıp, yıllarca bu alfabeyle siyaset yapmış, kadro eğitmiş arkadaşlardır. Son yıllarda bu alfabenin dejenere edilmiş olması önemli bir sorunumuzdur. Hepinizi bu alfabeyle sahip çıkmaya, bu alfabeyle, birlikte siyaset yapmaya davet ediyorum.

Bu bölümde özetle söylemek istediğim şudur: UDÇG alt-üst kimlik tartışmalarını elinin tersiyle itmelidir. Ortak siyasi akılla oluşturulacak ulusal proje zemininde örgütlenip, karşıtlarımızın temel planını bozmayı temel siyasi yönelim olarak almalıdır.

Bu toplantı UDÇG'yi yenile-

melidir. Temsiliyet ve liyakat ölçülerini gözeterek UDÇG'nin yapısını zenginleştirmelidir. UDÇG tartışma kulübü değildir. Bir taraftan ortak siyasi akıl ve ulusal proje oluşturmak için Kürdistan'ın her tarafında tartışma toplantıları, sempozyumlar, paneller düzenlerken, diğer yandan pratik siyasi mücadele kanalları açmalıdır. Bu sayede çoğumuzun siyasi mücadeledeki seyirci konumuna son vermeliyiz. İnanıyorum ki burada bulunup siyasi mücadelede göreceli olarak seyirci konumunda kalan arkadaşlarımızın çoğu bu durumdan rahatsızdır. Uygun kanallar açıldığı zaman yurtsever siyasi mücadeleye katılmak için can atan insanlarımızın sayısı düşünüldüğünden daha fazladır.

Bu toplantı UDÇG'ne, üzerinde mutabık kaldığımız bir yurtsever politik çerçevede hepimiz adına pratik politika yapma yetkisi vermelidir.

Divanın sabrını taşımadan konuşmama son veriyor, hepinize dikkatinizden ötürü teşekkür ediyorum.

(* Fuat Önen'in, Diyarbakır'da 17-18 Aralık 2005'te yapılan Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı'nda yaptığı konuşmanın metnidir.

'İnsan' üzerine

✍ Hamit Yılmaz

İnsanlığın ortaya çıkışı ve gelişme evreleri

Bilim insanlarının yaptıkları çalışmalar, dünyada ilk insansuların 7 milyon yıl kadar önce ortaya çıktığını ve insanlık tarihinin ilk 5-6 milyon yılının Afrika'da geçtiğini göstermektedir. Avrupa'da bulunan en eski insan iskeletleri yaklaşık yarım milyon yıl öncesine aittir. Bu insanların farklılaşmaya başlaması 130.000 yıl ile 40.000 yıl öncesi arasında olmuştur. Yaklaşık 50.000 yıl önce yapıldığı tahmin edilen taş aletler ve deniz kabuğundan süs eşyaları Doğu Afrika'da bulunmuştur. Bu buluntular daha sonra Ortadoğu ve Avrupa'da benzer özelliklerde insanların yaşamaya başladıklarını belgelemiştir. Esas olarak insanlık tarihinin bu 50.000 yıl önce yaşayan insanlarla başladığı varsayılmaktadır. Buradan dünyaya yayılan insanlar, birbirinden çok farklı çevre koşullarına uyum sağlama-

yı başardılar. Ve *"Tarih farklı halklar için farklı yönde gelişti ama bu çevresel farklardan dolayı böyle oldu, o halkların biyolojik farklılıklarından dolayı değil."*

İlk insansının ortaya çıkışı ile insanın ortaya çıkışı arasında geçen sürecin bu kadar uzun olmasının tersine modern insanın evrim süreci son derece hızlı olmuştur.

Bu 50.000 yılın neredeyse tamamına yakın yıllarda dünyaya yayılarak değişik popülasyonların oluşmasını sağlayan insanlık, son 3000 yılda ve özellikle de 20.yy'da baş döndürücü bir hızla gelişmiş ve halen gelişmektedir.

Doğrusu insan sormaktan kendini alamıyor: Neden?

Bana göre, bugünkü durumumuzu anlamak için bu nedenin iyi bilinmesi geleceğimizin kurgulanması açısından önemlidir. Çünkü, bir eksik akıllının söylediği gibi "tarih tekerrürden iba-

"Çağdaş dünyayı fetihler, salgın hastalıklar ve soykırımlar yoluyla biçimleyen şey, eşit olmayan halklar arasındaki karşılıklı ilişkilerin tarihidir."
Jared DIAMOND

ret" değildir. Doğanın ve insanlığın tarihi incelendiğinde sürekli bir değişim ve gelişim içinde olduğunu görmekteyiz.

Yabanıllık, barbarlık ve uygarlık evrelerinin tarihini yapanlar, bu evrelerde yaşamış olan insanlardır ve biliyoruz ki 14.000 yıl önceki insan bizden epeyce farklıydı. Tekerrür eden tek şey yaşamdır ve yaşam da dünyanın her yerinde başından beri sürekli bir devinim içindedir. *"Tarih iki yönden incelenebilir. Tarihi, doğa tarihi ve insanların tarihi olarak ikiye ayırabiliriz. Bununla birlikte bu iki yön birbirinden ayrılmazlar, insanlar var oldukça, insanların tarihi ile doğanın tarihi karşılıklı olarak birbirlerini koşullandırırılar... Tüm insanlık tarihinin ilk öncülü, doğal olarak canlı insan bireylerinin varlığıdır. Şu halde saptanması gereken ilk olgu, bu bireylerin fiziksel örgütlenişleri ve bu örgütlenmenin sonucu olarak ortaya çıkan, doğanın geri*

kalan bölümüyle olan ilişkileridir... Her tarih yazımı, bu doğal temellerden ve tarih boyunca insan eyleminin bu temellerde meydana getirdiği değişikliklerden hareket etmek zorundadır."

İlk insanlar geçinmek için sürekli olarak doğa ile mücadele etmek zorunda kalmışlar ve bu doğa ile mücadele sürecinde doayabilmek ve üreyebilmek amacıyla topluluklar halinde yaşamaları gerektiğini farketmişlerdir. Topluluktaki tüm üyeler eşit numdaydı ve herkes elinden geldiği oranda geçim savaşında katkı sağlamaktaydı. Uzun bir süreç boyunca toplayıcılık-avcılık yaparak yaşayan insanlar nüfusları arttığı oranda aynı bölgede karınlarını doyurmakta zorlandıkları için yaşam alanlarını genişletmeye başlamışlar, bu ise nüfusun yayılmasını hızlandırmıştır. Alet yapmayı öğrenmeye başlamalarıyla birlikte toprağa yerleşik yaşamının da temelleri atılmaya başlamış, yerleşiklik ise hayvanların evcilleştirilmesine ve tarımın öğrenilmesine yol açmıştır. Bu süreç boyunca dilde gelişmeler başlamış, iletişim imkanlarının artması bilginin daha kolay aktarılmasını sağlamıştır.

Diamond'un söylediği gibi, "Tarihin seyrini oluşturan şey, insanların farklı yerlerde, farklı hızlarla gelişmesi yani hız farklılıklarıdır."

Antropologların tespit ettiği gibi, 50.000 yıl önceki atalarımızla bugünkü insanın biyolojik açıdan önemli hiçbir farkı yoktur. Asıl farklar yaşama ve düşünme biçimlerinde görülmektedir. Biyolojik evrimin neredeyse tamamlanmış olması değil, toplumsal evrimin sürekliliği gelişmenin itici gücü olmuştur. Bu her iki evrim de sürekli olarak birbirlerini etkilemiştir. Örneğin, biyolojik olarak erkek-dişi farklılaşması toplulukların biçimlenmesinde önemli bir rol oynar-

Asıl farklar yaşama ve düşünme biçimlerinde görülmektedir. Biyolojik evrimin neredeyse tamamlanmış olması değil, toplumsal evrimin sürekliliği gelişmenin itici gücü olmuştur. Bu her iki evrim de sürekli olarak birbirlerini etkilemiştir.

ken, insanların beyinsel gelişmesi ise doğaya müdahale edebilecekleri aletleri yapmalarını sağlamıştır. "Bu bireylerin ilk tarihsel eylemi, insanları hayvanlardan ayıran ilk eylem, insanların düşüncelerini değil, kendi geçim araçlarını üretmeye başlamalarıdır... İnsanlar, kendi geçim araçlarını üretirken, dolaylı olarak, kendi maddi yaşamlarını da üretirler."

Halklar arasında geçmişten gelen farklılıkların günümüzdeki ekonomik, siyasal ve dilsel yansımalarından bahseden Diamond, bu sorunların kökeninde tarihsel yörüngelerin farklılığı gerçeğinin yattığını söyler ve bu sorunların tartışılmasına karşı çıkanların görüşlerindeki temelsizliği irdeler: "Karşı görüşlerden biri şu: Bir halkın başka bir halk üzerinde nasıl üstünlük kurduğunu açıklamayı başararsak bu, o üstünlüğü haklı göstermek gibi olmaz mı? Bu sonucun kaçınılmaz olduğunu, bugün bu sorunu değiştirmeye çalışmanın boşuna bir çaba olacağını söylemek anlamına gelmez mi?"

Diamond'un bu görüşe karşı söyledikleri oldukça isabetlidir. Şöyle diyor Diamond: "Bu itiraz nedenleri açıklamakla sonuçları kabul etmeyi birbirine karıştırmak gibi genel bir eğilime dayanıyor. Tarihsel açıklamanın ne işe yarayacağı konusu, açıklamanın kendisinden apayrı bir konudur. Anlamak çoğu kez sonuçları tekrarlamak ya da ebedileştirmek amacıyla değil, o sonuçları değiştirmeye çalışma amacıyla hizmet eder. İşte bu

yüzden psikologlar katillerin ve tecavüzcülerin ruhlarını anlamaya çalışır, toplumsal tarihçiler soykırımları anlamaya çalışır, doktorlar hastalıkların nedenlerini anlamaya çalışır. Bu araştırmacıların amacı cinayeti, tecavüzü, soykırımı, hastalıkları haklı göstermek değildir. Tam tersine onlar, zincirleme nedenleri anlayarak bu zinciri kırmak isterler."

Kendi yaşadığımız bölgeden bakarak geçmişten gelen bu farklılıkları rahatlıkla gözlemleyebiliriz.

M.Ö. 8.500 lerde, bugün "bereketli hilal" olarak da anılan Fırat-Dicle ırmaklarının merkezlediği Mezopotamya, tarım bitkilerinden bazılarının (buğday, arpa, mercimek) ilk evcilleştirildiği yerler olarak tarihe geçmiştir. Aynı zamanda, evcilleştirilen ilk memeli hayvanların (koyun, keçi, inek...) buralarda evcilleştirildiği de. Medeniyetin buradan dünyaya yayıldığına inanılmaktadır. Doğal olarak bu bölgenin halklarının bugün çok ileri bir uygarlığı yaşıyor olmaları gerektiğini düşünebiliriz. Oysa ki tarihsel gelişmeler bu sonucun tam tersi bir görüntü sunmaktadır. Bu toprakların halklar süzgecinden geçerek bugünkü kimliğine ulaşan bölge halkları (Kürtler, Araplar...), çok yakın zamanlarda buralara yerleşerek hakimiyet kuran diğer halkların karşısında geri ve tarihsiz halklar olarak sunulmaya çalışılmaktadır. Oysa ki halkımızın bugün içinde bulunduğu her bakımdan sefalet olarak nitelendirilebilecek olan durum, bizim tarihsel geçmişimizden kaynaklanmamaktadır. Bunun biyolojik yapımızla hiçbir alakası yoktur. İleride bahsedeceğim gibi bunun sebeplerinden birisi tarih yazımıdır.

İnsanlık tarihi sınıf mücadelelerinin tarihidir ve henüz hiçbir şey sonuçlanmış değildir.

Mülkiyet ilişkilerinin biçimlenmeye başlaması ve yarattığı sonuçlar

Engels'e göre; "ortak bir atadan gelen ve bazı toplumsal ve dinsel kurumlarla özel bir topluluk halinde birleştirilen kandaş gruplar" olan Gens'ler, ilk toplumsal biçimlenmelerin temelini oluştururlar.

Tarih öncesi dönem uygarlıklarının bilinen toplumsal biçimlenmelerinin temeli olan Gensler, kabileler ve aşiretler, "her biri kendi içinde bütün olan ve kendi işlerini kendi gören fakat her biri de diğerlerini tamamlayan farklı derecelerde kandaşlık gruplarıdır."

Bu grupların, bir arada yaşamayı kolaylaştıracak, günümüzdeki modern anlamıyla olmasa bile, bazı yasalarının olması muhakkaktı. Ve bu anayasa öylesine mükemmel bir işleyişe sahipti ki, topluluklar neredeyse hiçbir ciddi sorunla yüz yüze kalmadan varlıklarını sürdürebiliyorlardı.

Toplumsal iş bölümünün esas alındığı bu komünist toplulukların anayasasında, topluluk üzerinde zor kullanacak olan ayrıcalıklı bir zümreye ihtiyaç olmayışı dikkatle üzerinde durulması gereken bir durumdur. Elbette ki bir arada yaşamanın getireceği bazı sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Fakat olabilecek bu sorunların çözümünün havale edileceği organların neler olduğu daha belirleyicidir. Bu topluluklarda ortaya çıkan tüm olumsuzluklar "ilgililerin tümünün kurulu" tarafından çözümlenmekteydi. Toplumsal ilişkiler bu ilgililer tarafından düzenlenmekte ve denenmiş törelerin adil düzenleyiciliğine güvenilmekteydi. Ne emniyet güçlerine ve ne de topluluğun genel çıkarlarının üzerinde bir konuma ihtiyaç du-

Uzlaşmaz sınıf karşıtıları ortaya devlet denilen kurumu çıkartmıştır. Köle emeğine ihtiyaç duyulmaya başlandığı andan itibaren, korku üzerine kurulu bir otoritenin devreye girmesi kaçınılmazdı. Üretim araçlarına sahip olanlar, silahların da sahibi oldular...

yan yöneticilere yer vardı bu topluluklarda. Eşitlik ve özgürlük o dönemde henüz içleri boşaltılmış kavramlar olmaktan çok uzaktı. Özel mülkiyetin hor görüldüğü sınıfsız bir toplumdu kısacası...

Topluluktaki bireylerin ihtiyaç duydukları hizmetlere henüz kurumsal olarak cevap verebilecek örgütlenmeler olmadığı için hizmetlerde de eşitsizlik söz konusu değildi. Örneğin, hastalanan bir topluluk üyesinin iyileşmesi için hizmet alabileceği herhangi bir sağlık kuruluşu yoktu veya eğitim sistemi zaten olmadığı için eğitimde eşitlik/eşitsizlik gibi bir kavram da yoktu. Veya organize bir belediyeçilik olmadığı için hizmetin az ya da çok götürüldüğü toplumsal birimler yoktu.

"Mülkiyetin ilk biçimi aşiret mülkiyetidir. Bu mülkiyet biçimi, bir halkın av ve balıkçılıkla, hayvan yetiştirmeyle ya da en yüksek aşamada, tarımla beslendiği, üretimin gelişmesinin ilk evresine tekabül eder."

Kendi hukukuna sahip bu topluluklarda hukuk, sadece aşiret içinde bir anlama sahip olduğu için aşiretin dışında olan da doğal olarak hukukun dışında oluyordu. "Aşiret insan için, hem yabancıya ve hem de kendi kendisine karşı, onun sınıırıydı." Sırf bu yüzden de bu örgütlenme yıkılmaya mahkumdu ve yıkıldı da.

"İşte çeşitli sınıflara bölünmeden önce, insanların ve insan toplumunun durumu buydu. Ve onların durumunu günümüzdeki

uygar insanların muazzam çoğunluğunun durumuyla karşılaştırsak, bugünün proleterleri ve küçük köylüsü ile, eski özgür Gens üyesi arasındaki fark mütahıştır."

O dönemin topluluklarında çıkar ilişkilerinin ortaya çıkması sınıflı toplumları yaratmıştır. Kolektif topluluğun ortak mülkiyetinin, süreç içinde bencil çıkarlar uğruna vahşice yağmalanması ile atılan kötülük tohumu, neredeyse üç bin yıldır çoğunluğun aleyhine, çığ gibi büyüyerek bugün yaşadığımız rezaleti oluşturmuştur. Özel mülkiyet artık bir kez kutsanmış, sürekli artan oranda zenginlik amaca oturtulmuş ve buna uygun toplumsal örgütlenmenin temelleri atılmıştır.

"...aynı zamanda mülkiyet edinmenin, yani zenginliğin sürekli daha hızlı bir biçimde artmasının ardına gelişen yeni biçimlerin genel toplumsal onay damgasını da basan bir kurum, yalnızca toplumda başlamış bulunan sınıflara bölünmeyi değil, aynı zamanda mülk sahibi sınıfın, mülk sahibi olmayan sınıfları sömürme hakkını ve onlar üzerindeki egemenliğini de ebedileştiren bir kurum. Ve bu kurum geldi. Devlet icat oldu."

"Mülkiyetin ikinci biçimi, özellikle bir çok aşiretin sözleşme yoluyla ya da fetih yoluyla bir tek kent halinde birleşmesinden ileri gelen ve köleliğin varlığını sürdürdüğü antik komünal mülkiyet ve devlet mülkiyetidir."

Kısacası uzlaşmaz sınıf karşıtıları ortaya devlet denilen kurumu çıkartmıştır. Köle emeğine ihtiyaç duyulmaya başlandığı andan itibaren, korku üzerine kurulu bir otoritenin devreye girmesi kaçınılmazdı. Üretim araçlarına sahip olanlar, aynı zamanda silahların da sahibi oldular ve yasaların ve tanrının da...

"Üçüncü mülkiyet biçimi, fe-

odal ya da zümre mülkiyetidir. Antikçağ nasıl, kentten ve kapladığı küçük toprak alanından geliştirse, Ortaçağ da kırdan geliştirdi.

Toplum üzerinde zor yolu ile egemenliğini sağlama almak isteyen bu dönemin egemen sınıfları, üretim araçlarından yoksun çoğunluğu, yaşadıklarının ilahi bir kader olduğu konusunda ikna etmeleri gerekiyordu ki sömürüyü kutsayabilsinler ve böylelikle de istedikleri gibi sömürebilsinler. Maddî güç ilahi güç ile birleştirilerek, toplumun bizatihi içinden çıkan fakat giderek toplumun çoğunluğuna yabancılaşan, sömürenlerin bir aracı haline gelen devlet, tarihsel serüvenine böylece başlamış olmaktadır.

Bilimsel gelişmeler ve insan-doğa etkileşimi

Homo erecticus'dan (ayağa dikilen insan) modern insanın atası sayılan homo sapiens'e geçiş ve bugünün insanına gelmek yukarıda değindiğimiz gibi insanlığın oldukça uzun bir evresine tekabül etmekte. İnsanlığın gelişimi doğaya müdahale edebildiği oranda olmuş ve bu ise aklın gelişmesi sayesinde süreklilik kazanmıştır. Alet yapmakla başlayan düşünme serüveni evrim sürecinde beynimizin gelişmesini sağlamış ve insanlar yaşamlarını kolaylaştırabilecek şeylerin icadını sürdürmüşlerdir. Bu süreç boyunca insan ve doğa karşılıklı olarak birbirlerini etkilemişler ve dönüşüme uğratmışlardır. Başlarda doğa karşısında güçsüz olan insanlar, düşünme yetenekleri geliştikçe doğayla baş etmenin yollarını bulmuş, her icat bir sonrakini tetiklemiştir. Aklın ve dolayısıyla bilimin gelişimi, bir yandan bilinmezleri çözmeye uğraşarak pozitif bilimleri ilerletmiş, diğer yandan yine

Toplum üzerinde zor yolu ile egemenliğini sağlama almak isteyen bu dönemin egemen sınıfları, üretim araçlarından yoksun çoğunluğu, yaşadıklarının ilahi bir kader olduğu konusunda ikna etmeleri gerekiyordu ki sömürüyü kutsayabilsinler.

insan aklının ürünü olan (bilinmeze övgü karakterli) dinleri ortaya çıkarmıştır. Özellikle insanlığın yakın tarihi bilim ve din arasındaki çatışmalarla doludur. Çok eskilerde her biri somut birer nesne olan tanrılar zaman içinde görünmez ve soyut varlıklar haline dönüşmüştür. Dindeki bu kavram değişikliklerinin sebebi bence insanın doğa karşısında kazandığı zaferin bir sonucudur. Gök gürültüsünün ve benzeri doğa olaylarının sebeplerinin bilinmediği zamanlarda insanların çözemedikleri bu olgulara tapınmalarını başka nasıl anlayabiliriz?

Aklın ve bilimin gelişmesinin sonucu doğaya hakim olmaya başlayan insanlık, sömürünün egemen olduğu üretim biçimlerinin doğal karakteri nedeniyle doğaya hakim olmakla doğayı yok etmeye çalışmanın karmaşasını yaşamış ve tüm insanlığın geleceğini tehdit eder hale gelmiştir. Tarımda bilinçsiz sulamanın sonucunda verimli tarım arazileri çölleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmış, kimyasal gazların bilinçsiz ve oburca üretimi ve tüketimi atmosferi delmeye başlamış, iklimlerdeki hızlı değişim buzulların erimeye başlamasına sebep olmuş, içilebilir temiz su kaynaklarının hızla kirlenmesi nedeniyle ciddi bir susuzluk tehlikesi baş göstermiş, fosil yakıtlara (petrol, doğalgaz...) aşırı bağımlılık beraberinde bir çok sorunu getirmiştir. Bu örnekleri uzatmak mümkün. Ama anlatılmaya çalışılan şeyin özeti şu; akılla yapılan akılla yok edilme-

ye çalışılıyor. Neden? Argo bir deyişle "akılsızlığımızdan" diyebiliriz elbette, ama o kadar basit değil. Nasıl ki doğa insanı yaratmış ve sahip olduğu her şeyi ona cömertçe vermişse insanlık da doğası gereği daha fazlasını almaya uğraşmıştır. Burada insanlığın ilkel komünal dönemini kastetmediğimiz açıktır. Cevap da burada gizli zaten. İnsanın doğayı yok etmeye başlamasının temelinde sömürüyü dayalı sınıflı toplumların ortaya çıkışı yatmaktadır. İkel komünist topluluklarda tüketimin temel ilkesi 'yaşamı sürdürmeye yetecek kadar' ilkesiydi. Topluluğun eşitlikçi yapısı herhangi bir toplumsal artık değer sağlanmasına izin vermiyordu. Her topluluk, barındırdığı topluluk üyelerinin doyabileceği kadar avlıyor ve topluyordu. Hiçbir üyenin diğerinden farklı bir statüsü yoktu ve her türlü dış tehlikeye karşı eşit konumdaydılar. Herkes elinden geldiği kadarını yapıyor fakat eşit olarak doyuyor ve ısınıyordu. Bu tür bir yaşam biçiminin sonucunda da doğal hayatın bozulmadan kendi kendisini yenilemesi mümkün olabiliyordu. Burada şöyle bir soru sorulabilir sanıyorum: "O zamanın nüfusu ile doğal kaynakların orantısı çok tersti. Yani avlanacak hayvan sayısı ve toplanacak yiyecek miktarının çokluğuna karşın insanın nüfusu daha azdı. Bu da doğanın kendisini yenilemesini ve yaşamı sürdürmeyi kolaylaştırıyordu."

Doğru olarak görülebilecek bu soru aslında bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Sınıflı toplumların ortaya çıkışından sanayi toplumuna kadar geçen sürede nüfus artış hızı ile doğal kaynakların tüketilişi arasındaki denge doğa aleyhine bozulmuştur, fakat bu salt nüfus artışından kaynaklı değildir ki. Daha fazla kar hırsı, tüketebileceğinden faz-

lasının üretilmesini körüklerken, bir yanda milyonlar açlık çeke- rek gözümüzün önünde ölüyor- lar, diğer yanda körüklenen aşırı tüketimin etkisindeki milyonlar da obeziteden ölme tehlikesiyle yüzyüzeler. Bu durum kapitaliz- min lehine bir döngüdür. Önce şişmanlatırken kar edeceksin, sonra da bu şişmanları zayıflat- mak için bir sektör oluşturup ay- nı insanlardan yine kar edecek- sin. Bu döngü böylece devam edip gitsin isteyen büyük serma- ye sahipleri için insanların sağlı- ğının önemi o insanlardan doğ- rudan veya dolaylı olarak elde edebilecekleri karla orantılıdır.

Yasalara dayalı modern toplumlarda çelişki ve çatışmalar

Sınıflı toplumların ortaya çı- kışı ile biçimlenen devlet örgüt- lenmesinin kimliği, temsil ettiği sınıfın çıkarları ile uyumlu ol- mak zorundadır. Köleci toplumlarda köle sahipleri ve onların çıkarlarını koruyanların devleti, feodal toplumlarda toprağa ve üzerindeki her şeye sahip olan- larla, bizzat bunlar tarafından oluşturulan yandaşlarının devle- ti, kapitalist toplumlarda da ser- mayedarların devleti... Hepsi de kendisinden bir önceki üretim biçiminden daha gelişkin bir ya- pıda olduğundan dolayı varlığın- ın sürekliliğini sağlayacak olan devlet örgütlenmesi de o oranda gelişkindir. Devletlerin sürekliliklerinin sağlanması amacıyla, hem devletlerin kendi içlerinde, hem de devletlerin birbirleri ara- sında yasa koyucular tarafından oluşturulan kurallar silsilesi bir takım zorunlulukları dayatmak- tadır. Özel çıkarlar ve topluluk çıkarlarının düzenlenmesini he- defleyen bu kurallar silsilesinde, iş bölümünün toplumun üyeleri arasında gönüllülük temelinde olmamasından dolayı ibre her

Kürt siyasetçilerinin ulusal ve sınıfsal kurtuluşu birlikte değerlendirip, buna uygun projeler üretmeleri beklenir. Çünkü Kürt halkının yüzyü- ze olduğu baskılar salt ulu- sal değildir. Emek sömürü- sünde patronun ulusal kimli- ği önemli değildir.

zaman egemen güçlerden tarafı gösterir. *"... İşbölümü, ayrıca, tek bireyin ya da tek bir ailenin çıkarı ile aralarında birbirleriyle karşılıklı ilişki içinde bulunan bütün bireylerin kolektif çıkarı arasındaki çelişkiyi de içerir... İş- te asıl bu çelişki, özel çıkar ile kolektif çıkar arasındaki çelişki- dir ki, kolektif çıkarı, devlet sifa- tıyla, bireyin ve topluluğun ger- çek çıkarlarından ayrılmış ba- ğımsız bir biçim almaya ve aynı zamanda her zaman her aile ve kabileye yığılmasında mevcut olan, kan, dil, geniş bir ölçüde iş bölümü bağları ve öteki çıkarlar gibi bağların somut temeli üze- rinde, ama aldatıcı bir ortaklaş- ma görünümü almaya götürür; ve bu çıkarlar arasında, özelli- le, daha o zamandan iş bölümü tarafından koşullandırılan, bu cinsten bütün gruplaşmalar için- de farklılaşan sınıf çıkarlarını bu- luyoruz. Bundan çıkan sonuç şu- dur: Devlet içindeki bütün sava- şımlar demokrasi, aristokrasi ve monarşi arasındaki savaşım, oy hakkı uğruna vb. savaşım, çeşitli sınıfların yürüttükleri gerçek savaşımların büründükleri aldatıcı biçimlerden başka bir şey de- ğildir..."*

Yasalarla güvence altına alı- nan, çoğunluğun aleyhine eşit- sizlikler aynı zamanda toplumsal çelişki ve sonucunda ortaya çı- kan çatışmaları körükler. Ege- men sınıfların örgütlenme ara- çları karşıtlarının ortaya çıkması- na yol açar. (İşçi sendikaları ve işveren sendikaları gibi, siyasal partiler gibi...)

"Toplumun egemen maddi

gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen zihinsel güçtür." O hal- de örgütlenme biçimleri de bun- ları kapsayacak şekilde, yani hem ekonomik olarak hem de aklın özgürleştirilmesine yönelik mücadeleyi kapsayacak içerikte olmalıdır.

Aşılması gereken çelişkiler farklı toplumlarda farklı biçim- lerde imiş gibi görünse de (sınıf- sal, ulusal) temel olarak kapita- list sistemin özünden kaynakla- nan emek-sermaye çelişkinin çözümü doğrultusunda verilecek savaşım bütün toplumlar için öncelik arzeder. Bugün Kürt hal- kının ulusal bağımsızlığını elde edememiş olması nedeniyle salt ulusal çelişkinin ortadan kaldıra- cak bir mücadeleyi öncelemesi- ni zorunlu kılmaz. Kürt siyasetçi- lerinin ulusal ve sınıfsal kurtulu- şu birlikte değerlendirip, buna uygun projeler üretmeleri bekle- nir. Çünkü Kürt halkının yüzyü- ze olduğu baskılar salt ulusal de- ğildir. Emek sömürsünde patro- nun ulusal kimliği önemli de- ğildir. Bir Kürt emekçisinin patro- nunun, ulusal duyguları ağır bas- san bir Kürt sermayedarı olma- sıyla diğer herhangi bir milletten bir patron olması arasında sömü- rü açısından hiçbir fark yoktur. Onun ağır basan ulusal duygula- rı olsa olsa kapitalist bir Kürdis- tan'ı çağırır. Çünkü sermaye için önemli olan kendi çıkarları- nın toplumun diğer tüm üyeleri- nin çıkarlarından daha önde gel- mesidir. Ve onlar kendi çıkarları- nı toplumun tümünün ortak çı- karlarıymış gibi sunmaya gayret ederler.

Esnek üretim çağı olarak da adlandırılan günümüz üretimi bunun oldukça açık bir örneği- dir. Fordist üretimde her işçinin belirli bir mesai süresi içinde yapması gereken işler önceden belirlenmiş ve tarifi olan işlerdi. Her işçi sadece önüne gelen parçanın o anından sorumlu

iken post-fordist üretimde güya işçiler üretim sürecine her şeyiyle katılıyorlarmış gibi bir görüntü sunuluyor. Doğrudur, bir malın veya hizmetin üretim sürecinin herhangi bir yerinde görev alan işçi, kendisinden önceki ve sonraki işçilerin yaptıklarından da sorumlu olduğu için (kalite kontrol çemberi) yüzeysel olarak bakılınca böyleymiş gibi görülüyor olabilir. Fakat emekçinin sistem içindeki sınıfsal konumu değişmemekte, hatta eskisine oranla daha güvencesiz bırakılmaktadır. Keyfi olarak işten çıkarılmalar, sendikasılaştırılma, işçinin zararına esnek çalışma saatleri, ücretlerin gerilemesi gibi uygulamalar giderek yaygınlaşmaktadır. Değişen sadece sermayedarların yüksek stok maliyetlerinden kurtulmaları ve işçiler açısından daha az güvenceli bir çalışma ortamının yaratılmasıdır. İşgücünün ucuz ve bol olduğu bir ortamda hiçbir işçinin gelecek ile ilgili bir güvencesi yoktur.

Her biri aynı zamanda birer tüketici olan emekçi sınıf bırakın ürettiği malları tüketebilmek, karnını doyurmakta bile zorlanmaktadır. Kapitalizmin mevcudiyetini sürdürebilmesi için gerekli olan tüketimin artması, dünya nüfusunun ezici bir çoğunluğunu oluşturan bu üreticiler ordusunun tüketiminin de artması ile mümkündür. Sistemin en önemli çelişkilerinden birisi de budur. İnsanca yaşayabilmenin araçları olan birtakım tüketim maddelerinin (buzdolabı, çamaşır makinası, televizyon gibi ev eşyaları...) giderek ürettiği mallara daha fazla yabancılaştıran bu düşük gelir seviyesindeki insanlar tarafından nasıl satın alınabileceği ise çözümü zor bir matematik sorusu gibi önümüzde durmaktadır.

Günümüzde her ne kadar ulusal devletlerin aşıldığı söylenese de, sınıfsal sömürüyü yoğun olarak yaşayan işsizler ve emek-

Sistemin yarattığı eşitsizliklerin ve sefaletin çözümü bu sistemin iyileştirilmeye çalışılması ile değil, köklü değişikliklerle, yani devrimle mümkündür. Elbette ki kastettiğimiz devrimin rengi turuncu değildir. Kızıldan şaşmamak gerek.

çi yığınların özellikle göçmen olarak gittikleri ülkelerde her fırsatta ulusal baskı gördükleri de bir gerçektir. Uluslar arası emek göçünün inanılmaz boyutlara ulaştığı göz önüne alınırsa, büyük miktarlarda göç alan sanayileşmiş ülkelerde derinleşen çelişkiler, son Fransa örneğinde olduğu gibi sosyal patlamalara yol açmaktadır. Sosyal olgular görmezlikten gelinerek çözülememektedir. Fakat kapitalizmin sorun çözebilecek yeteneği ve isteği ise hiç yoktur. Sistemin yarattığı eşitsizliklerin ve sefaletin çözümü bu sistemin iyileştirilmeye çalışılması ile değil, köklü değişikliklerle, yani devrimle mümkündür. Elbette ki kastettiğimiz devrimin rengi *turuncu* değildir. Kızıldan şaşmamak gerek.

Özgür aklın gelişimi

Bilgi çağı olarak adlandırılan günümüze gelmek için bir hayli bilginin birikmiş olması gerektiği açıktır. Peki nasıl olmuştur bu?

Yukarıda bahsettik. Tek parçadan oluşan alet yapmayı, top-rağı ve hayvanları evcilleştirmeyi, giderek birkaç parçanın bir araya getirilmesiyle oluşturulabilen aletler ve silahlar yapmayı öğrenen insanlar, bu süreçte oluşturdukları bilgilerini kolektif bilgi halinde kuşaktan kuşağa aktararak biriktirmeye başladılar. Başlarda basit resimlerle betimledikleri bu birikimlerini yazının icadından sonra daha kolay aktarma imkanına kavuştular. Yazının icadı bilgi biriktirme sürecini hızlandırmış ve yaygınlaştırmış-

tır. Bilgiye önem verilmesinin gelişimi hızlandıracağını keşfeden insanlar bilginin metalaşmasının da önünü açmışlardır. Eski Roma'da ve Çin'de hükümetler nüfus hakkında sistemli olarak toplanan bilgilere başvurmuşlardır. Aşurluların da kendi halkları hakkında bilgi topladıkları bilinmektedir.

“Örgütlü bir girişim olarak bilgi sosyolojisinin ortaya çıkması 20. yüzyılın başlarına kadar geriye gider.”

Yaşadığımız yeri, çevremizi ve giderek dünyayı tanıma ve anlamamızı sağlayan bilgidir. Başlarda sınırlı sayıda insanın elinde olan bilgi giderek daha çok sayıda kişi ve grubun eline geçmiş, bu sayede bilgi üretimi ve aktarımı yaygınlık kazanmaya ve sınıflandırılmaya başlanmıştır. Bilgilerin kategorize edilmesi, bilgide uzmanlık alanları yaratarak çeşitli mesleklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1450 yılında Almanya'da Gutenberg tarafından matbaanın icadıyla başlayan erken yeniçağda bilginler yaptıkları işleri birer meslek olarak görmeye başlamışlardı. *“Erken yeniçağ Avrupa'sında basımevi-nin icadını, bir bilgi patlaması, büyük keşifler, Bilimsel Devrim denilen şey vb. izlemiştir.”*

Erken yeniçağ dönemi 1750'lerde Diderot'un Encyclopédie'yi yazdığı zamana kadar sürmüştür. *“Encyclopédie, zama-nında var olan enformasyonun bir toplaması olduğu kadar, bilgi siyaset ve iktisadının da canlı bir gösterimiydi... Bu yeni aracın önemi, bilgiyi daha geniş kitlelere yaymakla ve görece özel, hat-ta (teknik sınırlardan devlet sınırlarına değin) gizli bilgileri kamusal alana açmakla sınırlı kalmamıştır. Basım, farklı bilgiler arasındaki etkileşimi de kolaylaştırmıştır. Başka başka yerlerdeki insanların aynı metinleri okumalarını ya da aynı imgeleri incelemeleri-*

ni olanaklı kılarak bilgiyi standartlaştırmıştır.”

Bilgiler standartlaşmaya, kategorize edilmeye başlayınca halkların tarihlerinin yazılmaya başlanması kaçınılmazdı. Sistematik yazılı tarih yazımının başlamasıyla resmi tarih yazıcılığı bir kurum olarak vücut bulmaya başladı.

Tarihte bilinen ilk tarih kitabı Herodot tarafından M.Ö. 2.500 yıl kadar önce yazılmıştır. Historia isimli bu kitabında Herodot, seyahatlerinden elde ettiği gözlemlere dayanarak döneminin tarihini 9 ciltlik bir kitapta bir araya getirmiştir.

Başlangıçta kendi zamanlarının tarihini yazmaya başlayan bu görevliler zamanla geçmiş zamanların tarihini araştırmaya başladılar. Modern zamanda bu ulusal tarih yazımı ulus devletlerin resmi tarih kurumları tarafından ve devletlerin muazzam desteği altında yürütülmektedir. Özellikle, 19. yüzyılda ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte Avrupalı tarihçiler tarafından ulus devletlere zemin oluşturma amaçlı etnik tarih yazımı başlatılmıştır. *“Bu etnik tarihler yeni ulusal hükümetler için, kendi etnik özgürlüklerini meşrulaştırma ve kendi etnik vatanları olarak gördükleri topraklar üzerindeki iddialarını legalize etmek bakımından olmazsa olmaz bir öncelik haline gelmişti. Özgün bir etno-linguistik gruba ilişkin bilgiler bulmak umuduyla eski tarih çalışmaları taranıyor ve buna rağmen eksik kalan şeyler iç deşerleme, tahminler ya da doğrudan doğruya uydurmalarla tamamlanıyordu.”*

Her devlet kendi tarihi hakkında, tarihindeki en iyi noktaları bulup çıkartmakta, bu bilgileri süsleyerek okullarındaki tarih kitaplarına koymakta ve şekillendirdiği ulusuna bu bilgileri mutlak doğru olarak sunmaktadır.

Bilginin üretimi ve yayılması, özellikle günümüzün iletişim teknolojisindeki muazzam gelişimin etkisiyle inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Bu yoğunlaşma elbette ki bilginin hızla kirlenmesini de beraberinde getirmiştir.

Dolayısıyla farklı ulusların aynı zaman dilimindeki olgulara bakışları da farklılıklar arz etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde Türk Tarihi ile ilgili ortaya atılan ve genel kabul gören tarih tezlerini hatırlamak mümkün mü? Etnik tarih incelemelerinde devletin organize ettiği ve maddi olarak desteklediği akademiler sadece devletin resmi tarih anlayışına uygun bilgiler üretmeye özen göstermektedir. *“Devlet aygıtından ve finansmanından ya da hükümet dışı hayırsever bir sınıftan yoksun olan devletsiz Kürdün etnik tarihi henüz birbirinden farklı kaynaklar yığınınından derlenip çıkarılamamıştır.”*

Burada vurgulamaya çalıştığım nokta şu; bir ulusun tarihinin yazılması için onun geçmişte yaptığı iyi ya da kötü şeyler mi, ya da tarihte yer alıp almaması mı önemlidir?

Devleti olsun ya da olmasın, tarihin bir sürecinde var olmuş tüm halkların tarih kitaplarında hakkettiği yerlerde olması gerekir ve bunu sağlayacak olan da aklın özgürlüğünü resmi söylemin dışında geliştirmeyi başarılanlar olacaktır. Özgür akıl, dayatmalara ve tabulara karşı olmak zorundadır. Maddi dünyanın diyalektik algılanması, değişimin mutlaklığı gibi materyalist anlayışı hayatın her alanına uygulanmalıdır. Böylece tarihin bize anlatılmak istenen tarih olmadığını fark etmemiz mümkün hale gelecektir. Aydın olmanın gereklerinden olan sorgulayıcılık aklın gelişimini sağlayan en

önemli etmenlerden birisidir. Bireylerin, katılımcısı oldukları siyasi yapılanmalarda (hem geçmişimizde hem de bugün), özellikle sosyalist, komünist örgütlenmelerde sorgulayıcı tavırları ne oranda geliştirebildiklerini gözlemleyelim. Manzara oldukça karamsar değil mi? Oysa ki merkezin (liderin) görüşlerinin tartışılabilirdiği, geleceğin yapılandırılması mücadelesinde yer alan herkesi ilgilendiren kararların rahatlıkla tartışıldığı ve kararların ortaklaşa alındığı bir örgütlenme modeli, ortak aklın ortaya çıkmasını kolaylaştıracaktır.

Bilginin üretimi ve yayılması, özellikle günümüzün iletişim teknolojisindeki muazzam gelişimin etkisiyle inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Bu yoğunlaşma elbette ki bilginin hızla kirlenmesini de beraberinde getirmiştir. Bu süreçte namuslu aydınların, sosyalistlerin, komünistlerin bilginin kirlenmesi olgusuna ciddi olarak eğilmeleri ve karşı mücadele yöntemleri geliştirmeleri zorunludur ve aciliyet taşımaktadır. Bugün, özellikle neo-liberalizmin solun söylemlerini sola karşı kullanmak gibi bir çabası olduğunu görüyoruz. Bunun sonucunda özgürlük, eşitlik, adalet, barış gibi kavramlar sulandırılıp içi boş laf kalabalığı haline getirilmeye başlanmıştır. Toplum genelinde görülen kendisine ve çevresine yabancılaşma bilgi kirliliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Öyle ki, aynı tarafta olması gerekenler bile, aynı konuda birbiriyle alakası olmayan tespitler yapabilmektedirler. Bu hem sağ, hem de sol siyasetler için geçerlidir.

Özgürlük için mücadelede özgür düşüncenin örgütlü mücadelesini savunmak ve bu temelde örgütlenmekle, aklın önüne set çekmemekle varacağımız noktaya daha çabuk ulaşabileceğimizi unutmamalıyız.

Birey, toplum ve özgürlük

✍ S. Çiftyürek

'MESOP Sorunlama Belgesi', altından kalkılması zor zengin bir sorunlamayı içeriyor ve sorunlamanın ilk şıkkı olarak "A- İnsan" yer alıyor. Şıkta, "Tartışma ve sorunlamanın başlangıcı, hiç kuşkusuz insan ögesi üzerinden yürütülecektir. Bu bağlamda genel olarak insanın, özel olarak ücretli emekçinin özgürleşmesi; uygarlık yürüyüşünün ilk adımları; ihtiyaç ve arayışın ürünü olan bilimin ilk filizleri ve bu aşamada aklın özgür arayışının özellikle de doğa yasaları karşısındaki sınırlılığı; sınıflı topluma geçiş; ortaçağ karanlığı; göksel tanrının yaratılışı (tek tanrılı dinler) bir diğer deyimle aklın yerini hurafelerin alması ve aklın zincire vurulması konuları kısaca da olsa sorunlama arayışımızın başlangıcını oluşturacaktır." (Sorunlama Belgesi, sy.10, Gün Yay.) diyor ve devamında bu sorunlamayı on bir alt başlık altında belirtiyor.

"B- Ülkemizde insan manzaraları" başlığı altında ise; A şıkkındaki genel sorunlamayla bağlantı içerisinde özel olarak Kürdistan'da insan ögesi ele alınıyor. Genelde Kürt/Kürdistan insanını, özelde ücretli işçi-emekçilerini kuşatan sorunlar ve özgürleşmelerinin belli başlı bariyerleri (engelleri) sorgulanıyor.

Böylesine zengin bir ideolo-

jik, felsefi sorunlamayı bir makede ele alıp noktalamak mümkün değil. Bu sayıda hem aynı sorunlamayla ilgili birden fazla yazı yer alacak, hem de diğer sorunlamalarla geçişli olduğundan, önümüzdeki sayılarda da farklı yönleriyle sorun irdelenecektir.

Yazıda, özel olarak da birey, özne haline gelmiş birey, akıl ve akıl ile öznenin diyalogu, bireyin özgürlüğü, toplumsal haklar ilişkisini ve özgürlükle düzen ilişkisini ele alacağız.

İnsanlık tarihinde hiçbir dönem bu kadar eşitlik, özgürlük, barış ve demokrasiden söz edilmedi. Bunun nedeni; rönesans, reform ve aydınlanma sürecinin kazanımları ve kapitalizmin serbest rekabet evresinde biçimsel de olsa (bireysel özel girişimin önündeki engelleri kaldırmayı da hedeflese) bireysel hak ile özgürlüklerin gelişmiş olmasıdır. Dahası bu uzun zaman diliminde, özellikle de kapitalizmin şafağıyla birlikte, işçi sınıfının, ezilen, sömürülen geniş yığınların özgürlük, kardeşlik ve barışın sağlanacağı düzen olarak sosyalizm uğruna kavgada elde ettikleri büyük kazanımlardır. Bütün eksik ve hatalarına rağmen 70 yıllık sosyalizm pratiğinin (herkese sağladığı iş, bedava konut, sağlık ve eğitimle), bireyin öz-

gürlük ve toplumsal haklar ilişkisinde nelerin yapılabileceği, yani sıra nelerin yapılmaması gerektiği yönünde insanlığa ışık tutmasıdır. Son olarak, bugün eğer insanlık geçmiş tarihinde görülmemiş bir yoğunlukla özgürlük, kardeşlik, eşitlikten söz ediyorsa; bu kavramlara yeniden ve nihai olarak içerik kazandırmak isteyen radikal değişimin dönüşümün dinamikleri ile bu kavramların içeriğini boşaltan emperyalist-kapitalist sanayi uygarlığı arasındaki çelişki ve çatışmaların büyümesindedir.

Savaş ve egemenlik insan doğasında yok. Yani savaş genetik yapımızın (genlerimizin) emri değil. Buna karşın özellikle günümüzde savaş ve şiddete tapan bir topluma doğru hızla bir gidiş varsa, bunun esas nedeni genelde sınıflı toplum, özelde kapitalist toplum yapısıdır. Öyle ki, günümüz dünyasında herkes savaşa hazırlanıyor. Büyük metropollerin patlamaya hazır ve her şeyi yakıp yıkacak olan dinamit deposuna dönüştüğü bir süreçte, insanlar barış çığlıkları atıyor. Uygarlık kavramı da hiç bu kadar tartışmalı hale gelmemiştir. Kim uygar, kim barbar? Gılgamış Destanı'nda ormanı oluşturan ağaçları "dağların çocukları" yani canlı varlıklar olarak görüp koruyan Humbaba'yı "barbar",

fakat ormandaki ağaçları kesip tuvalet kağıdı haline getiren, kırına sürerek tüketen modernist batılı insanı ise "uygar" olarak adlandıran anlayışın derinleşen krizini hem birey hem de toplum olarak yaşıyoruz. Urfalı, Batmanlı, Vanlı bir yoksul Kürt, İsveç toplumuyla fiili yüzleşmesinde algıladığı ilk duyum, Kuran'da tarif edilen cennet temasıdır. Fakat dünyada nüfusuyla oranlandığında, intihar sıralamasında İsveç başı çekiyor. Neden? İsveç başta olmak üzere batılı modern kapitalist toplumlar, özellikle de büyük metropollerdeki toplum, somutta birey, artan bir yoğunlukla psikologların desteğiyle ayakta durur hale geldi/geliyor. Zihinsel süreçlerin ve davranışın bilimi olan psikolojinin desteğine rağmen -ki artık batılı toplumlarda neredeyse her evin, her bireyin bir psikologu var- birey, iradenin tükenişi olarak intihara yöneliyorsa, batıdaki bireyin özgürlüğünün nasıl bir özgürlük olduğunun, görünürde özgür olan bireyin özünde nasıl bir kuşatma altında olduğunun ciddi irdelenmesi gerekiyor.

Özgürlüğü üretmekten daha önemli olan onu paylaşabilmektir. Yasalarda ifadesini bulan özgürlüğün, hem yasaların hem de ekonomik ve sosyal güçlüklerin kuşatıcılığından kurtarılması gerekiyor. İşsiz olan ya da günlük geliri iki doları bile bulmayan bir bireye özgürsün denilmesi bir şeyi ifade etmiyor. Bu olsa olsa o bireye "özgürce açıktan ölebilirsin" hakkının tanınması gibi manasız bir özgürlüğü içerir. Kapitalist sanayi uygarlığı bireyi biçimsel olarak özgürleştirdi, fakat ekonomik, sosyal ve bunların hukuki ifadesi olan bir dizi yasayla bireyin özgürlüğünü ve önemlisi yaratıcılığını, yani ütopyasını yok eder hale getirdi. Çünkü yaratıcılık, bir yanıyla olanaksız olanı hayal etmekle

Kapitalist sanayi uygarlığı, özellikle de günümüz tüketim kültürü, bireyin tinsel boyutunu yok sayar. Fakat bu boyut krizle açığa vurduğu zaman da tüketim kültürünün, hatta ticari nitelik kazanan sağlığın bir parçası olarak psikologlara havale eder.

başlar; yeni bir olabilirlik anlayışı ve bu yeni olabilirliğin mücadeleye değer olduğu inancının oluşmasıyla başlar.

"Biz organizma olduğumuz kadar varlıklarız da; eğer varlığımız maddesellikten kaçınıyorsa, organizmamız da varlığın tinsel boyutundan kaçınmaz. Bu yüzden hiçbir fiziksel ya da kimyasal hesaplamanın tamamen anlayamadığı bir 'olmaklık' özelliğine sahibiz." (Joel Kovel, Tarih ve Tin, Ayrıntı Yay. sy.94).

Kapitalist sanayi uygarlığı, özellikle de günümüz tüketim kültürü, bireyin tinsel boyutunu yok sayar. Fakat bu boyut krizle açığa vurduğu zaman da tüketim kültürünün, hatta ticari nitelik kazanan sağlığın bir parçası olarak psikologlara havale eder. Kapitalist modern toplumda birey, üretirken ve tüketirken burjuvaziye artı değer ya da rant kazandıran salt ticari bir nesnedir (objedir). Kapitalizm, bireyin varlık içindeki yaşamsal ilkesi ya da canlandırıcı kuvveti olduğuna inanılan; kişinin görülmeyen, elle tutulmayan varlığını oluşturmuş; kişinin ruhi ve duygusal durumunu içeren; bağlılık ve adanmayı sağlayan; kişinin etkinleştirici ilkesi ve istemi olan tinini resmen değil ama fiilen yok sayar. Maddi değerlere tapar hale getirilen batılı toplumların asıl krizi -bir yanıyla- buradan kaynaklanıp geliyor.

Kürdistan toplumunda ise birey bugün ikili bir kuşatma ile yüzyüzedir. Bir yandan modern öncesi geleneksel toplum doku-

sundaki örf-adetlerin ve dini hürâfelerin kuşatıcılığı; diğer yandan hem geç hem de dış dinamiklerin belirleyiciliğiyle gelişen kapitalizmin baskısı altındadır. Önemli özgün bir durum olarak; Kürdistan'da birey iki yüzyıla yakın bir süreden beri kendisine ve bir parçasını oluşturduğu topluma dayatılan zoraki asimilasyonun, ana dilde eğitim-öğretimden yoksun oluşunun, manevi dünyası üzerindeki çoraklaştırıcı derin etkilerini yaşıyor. Asuriler, Ermeniler, Araplar vb. azınlık halklar da Kürtlerle aynı kaderi paylaşıyor. Bunlar, Kürdistan'da bireyin gerek kendi geleceğinin, gerekse toplumun geleceğinin hazırlanmasında özne olmasının başlıca engelleridir.

İşsizliği, çocuk işçileri, dilencileri, kapkaççılığı, gaspı, uyuşturucuyu, hırsızlığı, yani bireyin kendisinin ve toplumun tarihinin öznesi olmasını engelleyen bütün bu bariyerleri üreten de yine bireye biçimsel özgürlükler sunan kapitalist modern toplumun kendisidir. Diyarbakır, Van, Antep'te kapitalist düzen bireye görünürde zorla çalışmayı dayatmıyor. "Özgürsün, ister çalış, ister çalışma" diyor. Fakat GÜNSİAD Başkanı'na "Üç kızım var, üçü birden çalışsın, bir kişilik maaş verin" diye yalvaran babanın durumu; Adıyaman SANKO'da ortaçağı bile aratan, asgari ücretle işçiye dayatılan 14-16 saat çalışma zorunluluğu; her an ve kendisine dayatılan her şartta çalışmaya mecbur işsizler ordusunun varlığı vb. koşullarda işçinin yasalar önünde işverenle eşit olması ve çalışma ya da çalışmama 'özgürlüğü'ne sahip olması, biçimsel olmanın ötesinde bir mana ifade etmez.

Kısacası; rönesans, reform ve aydınlanma sürecinde birey, aristokrasinin ve kilisenin (dinin) baskılarından kurtularak birey olma sürecine girer. Toplumda

devredilmemez, vazgeçilmez bir takım haklarla donatılır ve yasalarla güvenceye alınarak saygınlık kazanmış varlık haline gelir birey. Fakat bir elle verilen ya da alınan bu haklar, diğer elle alınır. Çünkü bireyin dünyevi ve uhrevi baskılardan kurtuluşu, özel mülkiyet egemen düzende biçimsel olmanın ötesine geçmez.

Özne

İnsanın özgürleşmesi gibi temel bir sorun tartışılırken, birey ve bireycilik, ben ve özne-ben, birey ve toplum, rasyonalizm, öznelleşme gibi bir çok kavramı ele almak gerekiyor. Fakat bütün bu kavramları hem ayırıştırıran hem de ilişkilendiren esas kavram öznedir. Özne: "Yerleşik felsefe dilinde, en genel anlamda düşünülen, nesneye karşıt olarak düşünülen varlık. Bilinci, sezgisi, algısı, düş gücü olanı; bilmeye, duymaya, algılamaya yönelmiş olanı; nesnenin karşısında ondan ayrı durarak varolanı; karşısında bulunanı algılamak, kavramak ya da bilmek için yöneleni; düşüneni, tasarımılayıcı, duyanı, isteyeniyi; olanaklı bütün yaşantıların taşıyıcısı olarak temellendirilmiş bir 'ben'i anlatan felsefe terimi." (Felsefe Sözlüğü)

Buradaki ben, 'özne-ben'dir. Bireyde eğitim ve çevreleyen toplumsal koşulların ürünü olarak sürekli özerk davranışın geliştirilmesini; kendi sorumluluğunu üstlenmek olarak bireyin "kendisiyle, dünyayla ve ötekıyla ilişkisinin öznesi kılma kapasitesini ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu kapasite öğretilmez, ortaya çıkartılır." (A. Gorz, Yaşadığımız Sefalet, sy. 97, Ayrıntı Yay.)

"Ben ile 'özne-ben'in birbirine karıştırılması, büyük ölçüde felsefi düşünümü sömürgeleştiren ve içini boşaltan sosyolojiz-

Siyaset felsefesindeki devletin yurttaşları olarak özne ile felsefedeki 'özne-ben' farklı şeylerdir. Çünkü yurttaş; hukuki olarak biçimselleştirilmiş, kurumsallaşmış, hak ve ödevleriyle evrensel tanımlanmış soyut kişidir.

min eğitimi toplumsallaşmayla bir tutmasından kaynaklanmaktadır." (age, sy. 97)

Felsefedeki bu yerleşik anlamı yanında 'özne' terimi, "Siyaset felsefesinde devletin yurttaşları; mantık dilinde, özne-yüklem yapılı önermelerde, yüklem bir niteliği ya da özelliği gösterdiği yerde söz konusu niteliğin ya da özelliğin taşıyıcısı; gündelik dil ile dilbilgisinde ise bir tümcede ya da önermede bildirilen eylemi yapan, yüklem bildirdiği kimseyi ya da şeyi imleyen sözcük ya da sözcük öbeği anlamlarını taşır." Siyaset felsefesindeki devletin yurttaşları olarak özne ile felsefedeki 'özne-ben' farklı şeylerdir. Yurttaş; 'özne-ben' değil, evrenselliği yönünde hukuki olarak tanımlanmış kişidir. Çünkü yurttaş; hukuki olarak biçimselleştirilmiş, kurumsallaşmış ve politik olarak bir devlet tarafından güvenceye alınmış, hak ve ödevleriyle evrensel tanımlanmış soyut kişidir.

XVII. yüzyıla gelinceye değin özne, skolastik felsefe başta olmak üzere ortaçağ boyunca Aristoteles'in kullandığı anlamda, değişen durumdan etkilenmeyerek hep kendisiyle aynı kalan, 'orada' gerçekten varolan, düşününen varlık olarak, salt zihinsel bir içerik olarak varolmak için kendisinden başka bir şey gerek duymayan 'töz'e oldukça yakın manada kullanıldı. Ancak Descartes ile XVII. yüzyılda filizlenen modern felsefeyle, özne teriminde köklü bir değişiklik meydana gelir. Artık öznenin; algılara, tasarımlara, izlenimlere,

düşüncelere dayanak olan ve algıladığının, tasarladığının, duyduğunun, düşündüğünün bilincindeki 'ben' olarak kavranması söz konusudur.

İdealist felsefe özneyi salt tinsel bir kendilik olarak görmüş ve özne, idealizmde olduğu gibi bazen "bireysel bilinç", bazen de nesnel idealizmdeki gibi birey üstü "nesnel tinin bilinci" olarak tanımlanmıştır. Örneğin Hegel'e göre; "Özne, insanın kendisini bilmeye yönelen bilincidir."

XVII. ve XVIII. yüzyıl maddeciliği ise "Eyleyen, hep belli yapıp etmeler içinde bulunan insan tekini özne olarak tanımlamakla birlikte, öznenin kendisine yönelik etkileri kendi doğasına uygun biçimde işleyip özümseyebilen ama büyük oranda ya-lıtlık bir birey olarak edilgen bir doğa varlığını anlamaktadır. Buna karşı diyalektik ya da tarihsel maddecilik, tarihi yok saydıklarını düşündüğü idealist, usçu, doğalcı özne anlayışlarını tanımlamaktadır. Diyalektik maddecilikte özne denince, gelişen üretim güçleriyle, yetenekleriyle, genel donanımıyla toplumsal insan teki anlaşılmaktadır." (Felsefe Sözlüğü)

Bu bakışla, tarihsel (ve güncel) eylem içerisinde bulunan sınıflar, gruplar, partiler ve bireysel eylem içindeki tekil insan da özne olarak görülür. "Diyalektik maddecilikte gerek bireysel gerekse grupsal öznelerin, toplumsal öznelerin parçaları olmaları bağlamında her zaman toplumsallıkla belirlendikleri görüşü egemendir. Althusser eliyle yenilenen Marxçı anlayışın bakış açısından ise özne, ideoloji kavramı çözümlenirken, ideolojinin işlevi belirlenirken başvurulan kilit konumda bir kavramdır. Buna göre ideolojinin temel ödevi, toplumsal yapıların taşıyıcıları ve kendilerine verilmiş rolleri

oyunayan kişiler olarak özneyi kurmaktır.” (Felsefe Sözlüğü)

Özne-ben ile toplum, hatta üye ile örgüt arasında bir yandan bireyin özerk alanı, diğer yandan örgüt, kurum ya da toplumun ortak alanı sorunludur ve uyum kadar çatışmayı barındırır, barındırmalıdır da. İdeolojinin özneyi kurması, liberal ideologlarca çok eleştirildi. Fakat genel ideoloji değil, Marksist ideoloji hedef alındı. Ancak özneyi kurmayan bir ideolojinin olmadığını liberal baylar iyi bilirler. Çünkü sınıflı toplumlarda kuvvetlerin sistematik doğası (sınıf çıkarları) bilinç ve ideolojiye kazınmıştır. İdeolojisiz özne yoktur. “Bir yandan bireylerin ve grupların kendi kendini belirleme ve kendi kendini düzenleme alanı, öte yandan kurumlar ve aygıtlar bütünü olarak toplumun işleyişinden doğan baskılar alanı arasındaki genellikle çatışmaya dayalı gerilimin özgül uzamıdır.” (A.Gorz, Yaşadığımız Sefalet, sy. 171)

20.yy sosyalizminde birey-toplum ilişkisinde, toplumsallaşma gibi önemli bir hedef uğruna bireyin özerk (yaratıcı) alanının tümüyle yok edilmesi denilmesine de olabildiğince daraltılması gerçeği yaşandı. Gerçekten de başta SSCB olmak üzere sosyalist ülkelerde sorun toplumsallaşmanın yetersizliği değil, aşırılığıydı. Öyle ki, bireyin varlığı, toplum, devlet, hatta parti ve lidere bağlı olmaya vardırıılarak, bireyin nefes alamaz duruma düşürülmesiydi. 21.yy sosyalizmi birey (özne-birey) ile toplum ilişkisini yeniden kurmakla yüzyüzedir. Kapitalist topluma gelince... Sorunun bir yönü üzerinde durmuş-tuk. Yani yasaların hukuki olarak tarif ettiği ‘özgür birey’in nasıl kuşatıldığının üzerinde yazının başında durmuş-tuk ve yazının ileriki bölümlerinde de farklı açılardan üzerinde duracağız. Bura-

20. yüzyıl sosyalizminde birey-toplum ilişkisinde, toplumsallaşma gibi önemli bir hedef uğruna bireyin özerk (yaratıcı) alanının tümüyle yok edilmesi denilmesine de olabildiğince daraltılması gerçeği yaşandı.

da kapitalizmde iktisadi aklın ya da çalışma toplumunun bireyi hangi sorunlarla yüzyüze bıraktığını yine Gorz’dan dinleyelim.

“Toplumsallaşma her şeyi ‘çalışma yoluyla toplumla bütünselleşme’ye, tüm etkinliklerin ‘hayatı kazanma araçları’ olarak görüldüğü bir ‘çalışanlar toplumu’yla bütünleşmeye bağladığı ölçüde umutsuz, uyumsuz, sakat, afallamış bireyler üretmeye devam edecektir.” (age, sy. 98)

Aklın “araçsal akıl”a indirgenmesi, modernliğin günümüzde yaşadığı sıkıntılardan biridir. “Araçsal akıl; belirli bir amaca ulaşmak için, araçların en ekonomik olarak nasıl kullanılacağı-nı hesaplarırken başvurulan akılcılık türüdür. Burada başarının ölçüsü, maksimum verimlilik, en iyi birim maliyettir... Korkulan, başka ölçütlere göre belirlenmesi gereken şeylerin verimlilik ya da ‘maliyet-fayda’ değerlendirilmesiyle saptanması; yaşamımızı başlı başına yönlendirmesi beklenen bağımsız araçların faydayı maksimize etme isteminin gölgesinde kalmasıdır... Bir felaket olasılığıyla karşı karşıya olmamıza rağmen doğal çevrenin ihtiyaçlarına duyarsızlaşmamız; sosyal planlamamızın, risk değerlendirmesi gibi can alıcı noktalarda, insan yaşamına dolar cinsinden değer biçen karmaşık hesaplamalarıyla, maliyet-fayda çözümlerinin hakim oluşu.” (Charles Taylor, Modernliğin Sıkıntıları, sy. 12, Ayrıntı Yay.)

Akil ile öznenin birleşmesi gerekir, ancak birleşmesi gereken araçsal aklın ya da iktisadi

aklın özne ile birliği değildir.

İnsan kendi emeğinin ürünüdür. İnsanla doğa ve insanla insan arasındaki bir ilişkidir emek. Engels’in tabiriyle önce emek, sonra emekle el ele ve lisan maymun beynini tedricen insan beyni haline getiren iki etmen-dir.

Bir başka açıdan insan, önceden belirlenmiş bir proje değildir. Benlik ile varlık arasındaki eklenme yaşam boyunca devam ederek evrimleşir. İnsanın kendi tarihinin kendi eseri olmasının derin anlamı budur. İnsan organizma olduğu kadar varlıktır da. Varlığımız ne kadar maddesellikten kaçınmazsa, organizmamız da varlığın tinsel boyutundan kaçınmaz. Bu nedenle insan hiçbir fiziksel ya da kimyasal hesaplamasının tamamen anlamadığı bir ‘olmak-lık’ özelliğine sahibiz. Kapitalizm, özellikle kapitalist tüketim toplumu, varlığın tinsel boyutunu dışlar. Kapitalist sanayi toplumu insanı nesneye dönüştürerek, manevi zenginliğini iktisadi aklın esiri haline getirerek öldürür.

Yabancılaşma ve toplumun parçalanması

Neolitik evre ya da ilk komünal toplum yazılı dilde de çoğunlukla “ilkel” terimi ile adlandırılır. İlkel terimi ise yerleşik kullanımıyla, geri, yozlaşmış, bağnaz anlamıyla özdeş kullanılır. Doğrusu neolitik ya da ilk toplumlar geri olanı değil, esas başlangıç olanı tanımlarlar. Devletsiz toplulukları “ilkel” yerine ilk el, başlangıç orjinal toplumlar olarak tanımlamak daha doğrudur.

Devletsiz insanın bu ilk el ya da ilksel topluluklarında, dini vardı, fakat kurumsallaşmış bir din değildi. Çünkü kamu düzeninin düzenleyicisi olarak devlet olmadığından, din de kurumsal-

laşmış değildi. Bütün tinsel etkinlikler gibi dinsel etkinlikler de, toplulukların kolektif yaşamının bir parçasıydı, ondan kaynaklanarak geliyordu. Daha sınıfların, devletin olmadığı ve tek tanrılı dinlerin icat edilmediği bu topluluklarda, evren ile benlik arasında yabancılaşma da yoktu. Tüm tinsel ve dinsel etkinlikleri doğa ile iç içeliği ya da uyumlu bir dansı sergilerdi.

İlk el toplum insanları, evren, doğa ve toplumdaki her şeyde görünürler ya da kendilerini görürlerdi. Çünkü sınıfsız, devletsiz insan; evren, doğa ve toplumu organik bir bütün olarak algıyordu. Devletli, sınıflı toplum insanında ise bu bütüncül, organik bakış yoktur. Birey, kendisinin emeğine, yani kendisine, yaşadığı topluma ve doğaya yabancılaşır. Sınıflı topluma geçişle birlikte derin bir iç parçalanma yaşanır. Parçalanma toplumla sınırlı kalmaz, bireyi de iç parçalanmaya uğratar. Akıl, araçsal akla indirgenmesiyle, akıl ile özneyi ayırıştırır. Sınıflı toplumların tarihi, hem insanlar arasındaki hem de insanların içindeki "yarıklar-la" dolar. Erkek-kadın ayrımı, sınıf, ırk, milliyet vb. bütün bunlar "ötekilikle olan bir ilişki biçiminde temsil edilir."

Marksist bakış, bütün bu yarılımların ve "tinsellik dahil bütün insan davranışlarını biçimlendiren gerçek toplumun, sınıf meselesinden bölünmüş olduğunun" altını çizer ve nesnel dünyadaki parçalanmayı zihinsel bölünmenin asıl nedeni olarak görür.

Öteki; yer ve koşula göre bazen işçi, bazen kadın, bazen ulus ya da ırktır. "Öteki; tanınmayan, yabancı olandır. Toplum veya kişi ne kadar yabancılaşırsa, ötekilik o kadar dehşet verici olur. Şeylerin bu düzeni içinde devletin kendisi de bir tür öteki; özel, tanrı benzeri bir yaratık

Değerin (canlı emeğin) insan etkinliğinden kopartılarak, satılmak üzere üretilen nesnelere yüklenmesinin -ki bu kapitalizmin özüdür, onsuz birikecek sermaye düşünülemez- beraberinde getirdiği yabancılaşma "tin için yok edici bir ortam" yaratır.

olur." (Joel Kovel, Tarih ve Tin, sy. 69, Ayrıntı Yay.) Özetle ötekilik, yabancılaşmanın bir fonksiyonu olarak gelişip derinleşir.

Liberalizm başından beri bireyi, bireyciliği hep öne çıkararak "sen kendin olmalısın" der. Ancak genel olarak sınıflı toplumda, özelde kapitalist toplumdaki kuşatılmış ve zihnen parçalanmış bireyin kendisi olmasının koşullarını ortadan kaldıran da yine liberal piyasa ekonomisinin kendisidir. İşsizlikten, yoksulluktan beli kırılmış olan emekçi bireyin işveren karşısında kendisi olması kolay mı? Ayrıca üretim sürecinde, "işte ürettiğim şey, işte yaptım, bu benim eserim" diyemeyen işçinin kendi emeğine yabancılaşması ciddi sonuçlar doğurur. Çalışmanın yaratıcı bir eylem yerine, aynı şeyin tekrarına dayanan mekanikleşmesi; hizmet sektöründe çalışanların çoğunluğunun emeği benzeri uçuculaşması, yani tamamlandığı andan itibaren tüketilmeleri; tıpkı "enformatik görüntüleme ekranının önünde çalışan milyonlarca işçi ya da teknisyenin somut hiçbir şey gerçekleştirme-meleri"; işçinin, teknisyenin pratik ve duyuşsal etkinliklerinin zayıflaması; bedenleri ve duyarlılıklarının "parantez altına alınma"sı... Özetle "bugünkü çalışma, yarattığı ya da ürettiği şeyin nesnel maddiliğine dahil olan öznenin kendisini gerçekleştirmesine olanak tanıyan dışsallaştırmaya denk düşmemektedir." (A. Gorz, Yaşadığımız Sefalet, sy. 11)

Sonuç olarak iktisadi aklın

esiri haline dönüştürülen çalışma ile insan (birey) ilişkisi belli başlı şu çizgilere indirgendi ki, buna günümüzde öne çıkan insan manzaraları da denilebilir:

1- Marx'ın yıllar önce vurguladığı "meta fetişizmi"nin bugün bireyi, toplumu ve doğayı ahtapot gibi kuşatması. Gazoz! Coca Cola'nın "hayatın gerçek tadı" olarak, evrensel içecek olarak sunulması. Paraya, mallara ve markalara bağlanan, hatta tapar hale getirilen bir toplumda, çok şeyin bozulduğunu, dejenerasyon ve yozlaşmanın derinleştiğini ve bireyin de nefes alamaz hale getirildiğini, görmek isteyen herkes görüyor.

2- Değerin (yani canlı emeğin) insan etkinliğinden kopartılarak, satılmak üzere üretilen nesnelere yüklenmesinin -ki bu kapitalizmin özüdür, onsuz birikecek sermaye ve zenginleşecek kapitalist düşünülemez- beraberinde getirdiği yabancılaşma "tin için yok edici bir ortam" yaratır. Çünkü kapitalist üretim tarzının insan etkinliğinin özünü insandan şeylere (nesnelere) kaydırması derinleştikçe, insanın kendi özüne yabancılaşması da derinleşiyor. "Eğer tin bir şekilde insanın olmanın bir işlevi ise, kapitalizm koşullarında tinin itilmişliğe ya da Marks'ın -Hegel'i izleyerek- diyeceği gibi yabancılaşmaya uğrayacağı sonucu çıkar." (Tarih ve Tin, sy.22)

3- Mallara, paraya, bunların günümüzde içerik kazandığı güce (güçlü olana) tapma, günümüz insanının öne çıkan bir diğer özelliğidir. Öyle ki, çaresizliğini, silikliğini, tükenişini güçlü olan üzerinden giderme ya da kendinde olmayana başkasında arama psikolojisi taşıyan insanda (bireyde), tinsel (yani insan olmanın bir işlevi) adına fazla bir

şey kalmamış demektir.

4- Bir başka açıdan; daha fazla kar, düzen, verimlilik adına insanlığın ezici çoğunluğunu çaresizliğe, yoksulluğa sürükleyen ve ek olarak tımandırılan tüketim toplumu kültürü ile üzerinde yaşadığımız gezegenin hızla tükenişini hazırlayan emperyalist-kapitalist düzenin "tinsel merkezi olmayan bir öldürme/üretim makinesi"ne dönüşmesi derinleştikçe, bununla paralel tinden uzaklaşma ve hissizleşme, dahası ruhun kendi içine kapanması, hatta giderek kaybolması da derinleşir. Joel Kovel'i dinleyelim:

"Bugün 'ileri' endüstriyel toplumlarda yaşayan ve yaşamın üretimi ile olan doğrudan bağlarından kopmuş insanlar, uyanık kaldıkları vakitlerin yarısını yabancılaşmış etkinliklerin biri ya da diğeri ile geçirirler (örneğin, elektronik çağının ev kadınlarının bir önceki yüzyılın ev kadınlarından daha çok iş yapmaları). Diğer bir deyişle 'zaman tinsel olmayan bir biçimde' geçer. ... Oysa geleneksel toplumda ve özellikle devletsiz toplumda, bütün etkinlikler, insan varoluşu ve tüm evrenle bütünleşmiş, yaşamsal, elle tutulmaz bir ilke olan tine göre yürütülürdü. İş ve kişisel yaşam tinselleştirilmişti; ve insan varoluşunun uygun amacı tinsel güçlerin tam gelişimi olarak kavranıyordu. Bu açıdan ilk toplumlarla bizim kendi toplumumuz arasındaki fark öylesine çarpıcıdır ki, devletsiz insanların tinsellik hakkında düşünmediklerini söyleyebiliriz." (Tarih ve Tin, sy.32)

Düşünmezlerdi, çünkü ilk insanlar tinselliğin içinde yaşıyorlardı, tıpkı ormanın içinde yaşayanın ormanı düşünmemesi gibi. "Bir şeyin içinde olanlar o şey için bir sözcüğe sahip değildir, çünkü buna gereksinimleri yok."

Modern sanayi toplumunda, çalışma zorunlu bir etkinlik haline getirilmiştir. Bireye, toplumun ihtiyaç duyduğu şeyi üretme, yapma hissini veren zorunlu bir etkinlik. Çalışma herkesin bilincinde, hatta imgesinde merkezi bir konum işgal etti.

Çalışma ve zamanın özgürleşmesi olarak öznenin yeniden inşası

Modern sanayi toplumunda, çalışma zorunlu bir etkinlik haline getirilmiştir. Bireye, toplumun ihtiyaç duyduğu şeyi üretme, yapma hissini veren zorunlu bir etkinlik. Dolayısıyla son 300 yıldır özellikle de Fordist kitle üretimiyle son yüzyılda, çalışma herkesin bilincinde, düşüncesinde ve hatta imgesinde merkezi bir konum işgal etti. Daha ilkökula adım atan öğrencinin okul yaşamı boyunca hayal ettiği ana sorunu; mezun olmak, düzenli bir iş bulup çalışmak, hayata atılmak oluşturur. Metropollerde düzenli bir iş bulup çalışan birey kendini şanslı hisseder ya da ediyordu.

Ekonomiyi kemiren bir parazite dönüşen paranın ve toplumu yağmalayan, leş kargası haline gelen sermayenin hizmetinde olan çalışma disiplini artık insanı esaret altına almıştır. Daha fazla kar hırsıyla durmaksızın çalışma üreten, fakat bununla orantılı yaratmayı (bireyin yaratıcılığını) körelten çalışmayı; salt iş ve karşılığında bir ücret almayı amaçlayan çalışmayı; tüketim toplumunun gereği olarak, ürünün hızlandırılmış eskimesini hedefleyen anlayışın esiri olan endüstriyel çalışmayı artık ne doğa ne insanlık ne de ücretli iş gücü taşıyamıyor.

Halen Türkiye, Mısır, Arjantin gibi ülkelerde, özellikle de Van, Urfa, Antep gibi işsizliğin

büyük boyutlarda olduğu ve ayrıca toplumun endüstriyel çalışma iktisadi ile derinlemesine daha yeni yeni yüzleştiği alanlarda, bir iş sahibi olmak bireyin hedeflerinin başında yer alır. Hatta endüstriyel kapitalist çalışmayı derinlemesine yaşayan Avrupa ve ABD'de bile işsizlik kaygısı önemini koruyor. Ama bunlara rağmen, aptallaştırıcı, standartlaştırılmış, düzenli ya da geçici, esnek ve kesintili hale getirilen, fakat bireyin üretirken kendini katarak yaratıcılığını açığa çıkarmayan, dolayısıyla çalışana haz vermeyen imgesinin gelişmesine katkıda bulunmayan çalışmaya karşı soğukluk giderek büyüyor. Ailesini geçindirmek için bir iş bulmak veya elindeki işini yitirmemek kaygısı, kendisinin ve ailesinin geleceği için çalışma zorunluluğu ne kadar dayatıcı olursa olsun, genel olarak batıda ve özellikle de Avrupa ve ABD'de çalışmaya, aynı şeyin tekrarına dayanan çalışmaya olan soğukluk büyüyor. Yapılan anketlerde, Almanya'da çalışan nüfusun sadece %10'u işi yaşamlarındaki en önemli şey olarak görüyor. ABD'de bu oran 1955'te %38 iken, bugün %18'e düşmüş. Örneğin; 16 ile 34 yaşları arasındaki Batı Avrupalılar için çalışma ya da meslek, "kişisel olarak gerçekten önemli olan şeyler" listesindeki beş diğer önceliğin oldukça gerisinde yer alıyor. Listedeki beş öncelik ise şunlar:

- 1- Arkadaşlara sahip olmak %95
 - 2- Yeterince boş zamanı olmak %80
 - 3- Fiziki olarak iyi durumda olmak %77
 - 4- Aile üyeleriyle zaman geçirmek %74
 - 5- Aktif bir toplumsal yaşama sahip olmak %74
- İngilizlerin %57'si "çalışmanın yaşamlarının akışını belirlemesini istemiyorlar." Bu veriler-

den hareketle A. Gorz, "çalışma ve yaşam arasındaki kopmanın bugüne kadar hiç görülmemiş derinlikte ortaya çıktığını" belirtiyor. Bu veriler ve Gorz'un tespiti, Batı Avrupa, ABD, Japonya vb. için geçerlidir, ancak halen dünya nüfusunun çoğunluğunu oluşturan coğrafya için daha erken. Ama Asya, Afrika'da da gelişme trendi bu yödedir. Bilim ve teknolojinin artan oranda üretim süreçlerine aktarılmasının yarattığı büyük imkan, yani Marx'ın belirttiği "insanların kendi yaptıkları işi artan oranda makinelere (nesnelere) yaptırma imkanının büyümesinin insan bilincinde bulduğu karşılık" ve yarıda belirttiğimiz iktisadi çalışmanın bireyde, kendisine ve topluma yabancılaştırmasına karşı oluşturduğu bilinçle çalışmaya olan soğukluk büyüyor, büyüyecük.

"Hangi çalışmanın sonu geldi?" sorusuna Gorz'un yanıtı önemlidir: "Ne doğum yapan kadının ne heykeltraşın ne de şairin çalışmasının sonu gelmiştir. Söz konusu edilen şey, ne 'maddenin dönüştürülmesine dayanan özerk etkinlik' olarak çalışmadır, ne de kendi eseri olarak niteleyebileceği bir nesne üreten öznenin kendisini dışsallaştırdığı 'pratik ve duyumsal etkinlik' anlamındaki çalışmadır. Yok olan şey, kuşkusuz, endüstriyel kapitalizme özgü olan 'çalışma'dır." (age, sy.10)

Yok olma sürecine giren ve yok edilmesi gereken çalışma; kendi çocuklarını büyütme zaman ayıran kadın için "işli olmayan, çalışmayan kadın", fakat aynı kadın için bir kreşte ya da bir evde başkalarının çocuklarına ücret karşılığında baktığında ise "çalışıyor, işi var" diyen iktisadi çalışmadır.

Son yıllarda Marksizme, sınıfa yeniden yüzünü çeviren Gorz, postfordizmi ve sınıflı toplumda

Yok edilmesi gereken çalışma; kendi çocuklarını büyütme zaman ayıran kadın için "çalışmayan kadın", fakat aynı kadın için bir kreşte ya da bir evde başkalarının çocuklarına ücret karşılığında baktığında ise "çalışıyor, işi var" diyen iktisadi çalışmadır.

kime hizmet ettiğini belirtirken şunları söylüyor: "Çalışmanın kitlesel olarak yok edilmesi, postfordist anlamda standartlaştırılması ve kitlesizleştirilmesi, sosyal korumanın devletsizleştirilmesi ve bürokrasisizleştirilmesi, toplumsal alanı, gerekliliği hissedilen ve üstünde düşünülmüş ihtiyaçlar ölçüsünde özerk olarak örgütlenen ve kendi başına buyruk etkinliklerin çoğalmasına götürebilirdi ya da götürmeliydi. Çalışmanın bu özgürleşmesi ve kamusal alanın bu genişlemesi gerçekleşmedi." (age, sy.14)

Kapitalist düzen altında gerçekleşmesi mümkün de değil. Bunun üzerinde 'Kapitalizmin Tarihsel/Fiziksel Sınırları' adlı kitapta durmuştum. Burada birkaç cümle ile yetineceğim. Kapitalist düzen altında çalışmanın kitlesel olarak yok edilmesinin, standartlaştırmanın, kitlesizleştirmenin, bürokrasisizleştirme ve devletsizleştirmenin sınırları vardır, bu sınırları aşamaz. Nedir bu sınırlar? Kapitalist daha fazla satmak, daha hızlı eskitmek için üretiyor; ne kadar anlık, değişken talebe yönelirse yönelsin, tüketim toplumu tüketecek kitleyi gerektirir; sermayeyi politikanın (özelde ulus devletin) iktidarından (ulusal pazarın dar sınırlarından demek daha doğrudur) kurtarmak isteyen kapitalist, son tahlilde koruyucu militarist güç olarak devlete ihtiyaç duyar. Son Paris İsyanı ve Güney Amerika'da gelişen sol/sosyalist dalga bu ihtiyacı büyütecektir.

Çalışmaya farklı yaklaşmanın

zamanı geldi, koşulları olgunlaştı. Artık çalışmayı sahip olduğumuz ya da olmadığımız şey olarak görmek yerine, öznenin kendisini gerçekleştirdiği etkinlik olarak algılamak gerekiyor. Bunun da başlıca koşulu; çalışmanın sermayenin egemenliğinden, bireyin de çalışmanın egemenliğinden kurtularak özgürleşmesidir. Kapitalist mülkiyet düzeni var olduğu sürece çalışma sermayeden, birey de iktisadi çalışmadan özgürleşemez. Bireyin çalışma iktisadından özgürleşerek, amacı "anlam yaratma, kendini (öznelik) yaratma, bilgi yaratma olan sanatsal, sportif, felsefi vb." etkinliklerle öznenin kendi dışı vurması... Bunlar Marksizmin tarif ettiği, kültür egemen komünist uygarlıkta ancak mümkün olabilir. Bireyin çok yönlü ve özgür serpilip gelişmesi, yani komünal toplumun eşitsizlikte eşitsizliği içeren zengin ve farklı bireylerinden biri haline gelmesi ve böylece yeniden yaratmanın toplumsallaşmaktan, kurallara bağlanmaktan kurtarılması... Bunlar ancak ve ancak ücretli çalışma toplumunun ve siyaset, ekonomi egemen toplumun çok ötesinde kültür egemen komünist toplumda gerçekleşebilir. 21.yy'ın başında kendini dayatan; insanlığın köklü bir kopuşu her alanda gerçekleştirerek, yeni olana yönelmesidir.

Yasalara dayalı modern toplum ile özgürlük arayışındaki aklın çelişkisi

Özgürlük ile yasa, her zaman sorunlu, çatışmalı bir ilişki içerisinde olmuştur. Modern sınıflı toplumda, özellikle de gelişmiş batılı kapitalist toplumlarda bugün özgürlük ile yasalı modernist toplumun büyüyen çatışması ile yüzyüzeyiz. Sınıflı toplumda, yasalar olmadan toplumu ve esas olarak devleti yönetemez-

sin. Ama yasalarla, özellikle egemen sınıfların çıkarlarının koruyuculuğuna adanmış yasalarla, özgürlük arayışındaki bireyin büyüyen çelişkisi söz konusu.

Elbette özgürlük, insanın canının istediği her şeyi yapma hakkı değildir. Fakat yasaların izin verdiği şeyleri yapmakla sınırlandırmak da değildir. Sınıflı toplumlar tarihi boyunca egemenlerin sınıf çıkarlarının koruyucusu olan gerici, ırkçı, faşist yasaların özgürlükleri nasıl budadığı bilinir. Sermayenin sivil toplumunun içeriğini belirleyen liberal özgürlüğe gelince, burada, bireysel hak ve özgürlükler esasen özel mülkiyet edinme ve korumaya dayandırılır. Kapitalist liberalizm "özgür birey"i yarattı. Dahası "bu serbest rekabet ortamında bireyi, daha önceki tarihi dönemlerde kendisini belirli, sınırlı bir insan yığınının bir eklemi haline getiren doğal bağlar vb.'den kopmuş olarak" sahneye çıkardı. (K. Marx, Grundrisse, sy. 140)

Kapitalist serbest piyasa düzeni, "aynı zamanda tüm eşitlik ve özgürlüğü üreten gerçek temelin ta kendisidir... Eşitlik, özgürlük bu temelin idealize edilmiş ifadeleridir. Hukuki, siyasi, toplumsal ilişkiler biçiminde gelişmeler ise sadece aynı temelin bir başka düzeyde tezahürüdür." diyen Marx devamla: "Mübadele değeri, daha doğrusu para sistemi aslında gerçekten özgürlük ve eşitlik düzenidir... Eşitlik ve özgürlüğün eşitsizlik ve özgürlüksüzlük olan gerçek yüzlerini göstermeleridir." (K. Marx, age, sy. 278, 284)

Liberalizmin yarattığı özgürlükler, özünde mülkiyet edinmenin önündeki engelleri kaldırma özgürlüğü olarak, burjuva sınıflar için gerçek özgürlük ve eşitlik iken; işçiler, ezilenler için biçimsel olmanın ötesine varmaz ve özünde eşitsizlik, özgürlük-

Burjuvazi liberalizmi, özgürlüğü üretti, ancak bunu, adım adım çıkarttığı yasalarla kuşatma altına aldı. Bu kuşatmanın yüzü görünürde herkese dönüktür, fakat esas halka dönüktür. İşçiden, ezilenden, halktan istenilen, yasaları onaylamak, boyun eğmektir.

süzlüktür. Bir başka açıdan 'eşit hak' hala her hak gibi eşitsizliği ifade eden bir 'burjuva hakkı' olarak da sınıfsal bir içeriğe sahiptir. Çünkü burjuvazinin eşitliğinin sınırı sınıf ayrıcalıklarının kaldırılması ufkuyla sınırlıyken, proleter eşitlik sınıfların kendisinin kaldırılması gibi nihai bir hedefi gözetir. Dolayısıyla burjuvazinin eşitliği biçimsel ve sınırlıdır. Proletaryanın eşitliği hedefi ise tıpkı doğadaki gibi eşitsizlikte eşitliğin savunusu benzeri doğallığı içerir. Ki bu sınırların ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabilir. Komünist Manifesto'daki belirlemeyle; "herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinimine göre" bölüşüm ilkesi, eşitsizlikte eşitliği içerir.

Burjuvazi liberalizmi, özgürlüğü üretti, ancak bunu, adım adım çıkarttığı yasalarla kuşatma altına aldı. Bu kuşatmanın yüzü görünürde herkese dönüktür, fakat esas halka dönüktür. İşçiden, ezilenden, halktan istenilen, yasaları onaylamak, onaylamanın ötesinde boyun eğmektir. Yasalar, görünürde bireysel çıkarla, ortak yararı bağdaştıran genel iradenin ifadesi ve eşitliğin aracıdır. Ama özünde egemen sınıfların ideolojik, siyasi, hukuki, sınıfsal çıkarlarının içerik kazandırdığı ve devletin militarist güçlerinin eliyle halkı denetim altında tutmanın araçlarıdır.

Toplumu düzenleyen ve devlet müeyyidesiyle kuvvetlendirilmiş bulunan kurallar bütünü hukuk ise, bu kuralların her biri de yasaları içerir. Günümüz modern toplumunda yasadan geçil-

miyor. "Sağım, solum, arkam, önüm sobe!" misali her yanımla yasayla kuşatıldı. Yasalar toplumu öylesine bir noktaya vardırırdı ki; kentte bireyin nerede durup nerede yürüyeceğine; gece yarısı ara sokaklarda bile otomobilini nerede park edip-edemeyeceğine; annenin kendisinin bir parçası olan çocuğuna evde nasıl davranacağına; ve insanın organik bir parçasını oluşturduğu doğadaki orman içinde nasıl yürüyüp eğleneceğine varana kadar bireyin her siyasal, sosyal, kültürel davranışı bir yasayla kodlandırılmış olarak belirlenmiş, sınırları çizilmiştir. Özgür, yaratıcı davranışın yerini yasalar almaktadır. Yakında her evdeki buzdolabı, mutfakta neyin eksik olduğunu otomatik olarak markete sipariş vermeye başladığında ve bu işleyiş de bir yasa ile kodlandırıldığında, özgür, yaratıcı insan aklına geriye bir şey kalmaz. Teknoloji ile yasa el ele vererek, özgür aklı tamamıyla kuşatarak, öznenin nesneye dönüştürülmesini tamamlar. İşte başta Batı Avrupa olmak üzere 21.yy başında, teknoloji ve yasalara dayalı toplum ile özgür aklın büyüyen çelişki ve çatışması budur. Kişi başına düşen milli gelirin en yüksek olduğu ülkelerden biri olan İsveç'in, intiharların nüfusa orantılı en yoğun yaşandığı ülke olmasının asıl nedenini burada aramak gerekiyor.

Yazı uzadığandan toparlayarak sonuçlandırayım: Başta, insanın (bireyin) "ben nesne değil özneyim" diye yeniden haykırması gerekiyor. Reklam ve marka bağımlılığına karşı "ben insanım, eşya değilim" diyerek, karşı bilinci geliştirmesiyle tüketim kültürü mantığından radikal kopuşa yönelmesi gerekiyor. Tıpkı ilk el komünal topluluklarda yaşadığı gibi, insanın doğa ile organik bir ilişkiye, bir birlik duygusuna yönelmesi gerekiyor.

'Yeni insan' sorununa nasıl yaklaşmalıyız?

✍ Tuncay Atmaca

Soru sormanın giderek çok daha fazla önem kazandığı bir süreçte yaşıyoruz. İnsanlığın moralinin bilinçli olarak ve organize bir biçimde bozulmaya çalışıldığı, kafasının sürekli karıştırıldığı ve bilincinin bulanıklaştırılması için özel olarak çaba sarfedildiği bir ortamda, her zamankinden daha bir önem kazanıyor soru sormak. Çünkü her soru, neyin arandığına bağlı olarak yanıtını da kendi içerisinde taşır. Ama asıl önemli olan, hareketlilik ve arayış içerisinde neyin arandığının yeterince açık seçik, belirgin ve net bir biçimde tanımlanmasıdır.

İnsanlık, "duvar"ın herkesin üzerine yıkılmasıyla yeni bir arayışa yöneldi. İlk süreçte, doğal olarak kafası karışan, zihni bula-

nıklaşan ve bilinçli olarak morali bozulmaya çalışılan insanlık, kısa bir bocalamadan sonra hızla toparlanmaya ve yeniden kendine gelmeye başladı. Yanıtlanmak üzere insanlığın gündeminde bulunan sorular daha da önem kazandı. Kuşku götürmez ki soru sormak önemlidir. Ama sorulan soruları yanıtlamak daha bir önemlidir. O zaman insanın insanlaşma mücadelesinde, insanlık hangi durakta ve neyin arayışındadır? Sanırım yanıtlanması gereken en önemli soru bu?

"Duvar"ın yıkılması, kanımca bir simge olarak ele alınabilir. Çünkü "duvar"ın yıkılmasının akabinde emperyalist-kapitalist sistem, insanlığa karşı topyekün bir saldırı ve savaş başlatmakta

gecikmedi. Emperyalist-kapitalist sistemin tarihin bir hatası olarak gördüğü süreci telafi etmek diye bir derdi vardı. Bunun için, insanlığa yönelik pek çok araç-gereç ve psiko-teknolojik silahlarla, Marcos'un deyişiyle "Dördüncü Dünya Savaşı"nı başlattı. Abartısız denilebilir ki, tarihin hiçbir evresinde, insanlık böylesine düşürülmek, yıkılmak ve yok edilmek amacıyla topyekün bir saldırıya maruz kalmamıştı.

İçerisinden geçilmekte olan süreçte, hedefte insan ve insanlığın bulunduğu çok açık ve netti. Aslında amaçlanan; tarihsel bir özne olan toplumsal birey ve politik kimliğinden yalıtılmış, atomize birey olarak insanın devingen, değişen ve değiştiren asli özne olmaktan çıkartılıp bütü-

nüyle edilgenleştirilerek "etkisiz eleman" kılınmasıdır. Oysa insan, hiçbir zaman, yer ve koşulda tarihsel, toplumsal ve politik özne kimliğinden soyutlanarak doğru biçimde ele alınıp anlaşılabilir ve tam olarak kavranamaz. Bu bağlamda her toplum kendi insanını yaratır. Her sistem, kendi insan tipini karakterize eder. Hal böyle olunca insanı içerisinde yaşadığı koşullardan soyutlayarak ele alamayız.

Evet, "duvar"ın herkesin üzerine yıkılması ve emperyalist-kapitalist sistemin insana/insanlığa karşı topyekün bir savaş başlatmasıyla birlikte her cephede "yeni insan" tartışması bir kez daha olanca çekiciliğiyle gündeme oturdu. Emperyalist-kapitalist sistem için "yeni insan", ezen, sömüren konumuna gelmiş kendileridir. Onlar için "yeni insan"ın en büyük özelliği bireyselliğidir. Kendi cephelerinden "yeni insan"ı öz olarak bu tarif içerisinde oturtmaktadırlar. Asıl sorunlu olan, bizim cephemizden "yeni insan"ı tarif etmekte. Ve problem de burada. Çünkü herkesin kendine göre bir "yeni insan" tanımı var. Her konuda olduğu gibi.

90'ların ilk yarısında tutuklanıp cezaevine gönderilmiştim. Cezaevinde kaldığım koşu dört-beş siyasi hareketin kadrolarıyla birlikte kalıyorduk. (Aslında bu kadro konusunu da tartışmak gerekiyor. Kimin kadrodan ne anladığı da kanımca problemli.) Doğal olarak "yeni insan" tartışması burada da yaşanıyor. Tabii ki herkes kendi bakış açısına göre sorunu tarif ediyor ve kendi tanımının ne kadar doğru olduğunu kanıtlama çabası içerisine giriyordu. Ama yaşananlar birey olarak beni düşündürüyordu. Çünkü yaşananların "yeni insan"la hiçbir ilgisi yoktu. Aksine alternatif bulunduğu söylenen sistemin kendi içerisinde

insan, hiçbir zaman, yer ve koşulda tarihsel, toplumsal ve politik özne kimliğinden soyutlanarak doğru biçimde ele alınıp anlaşılabilir ve tam olarak kavranamaz. Bu bağlamda her toplum kendi insanını yaratır. Her sistem, kendi insan tipini karakterize eder.

daha bir üst düzeyde üretilmesiydi.

Ne demek istediğimi bir örnekle açıklamaya çalışacağım. Bu örnekten dolayı tepkiler alacağımın bilincindeyim. Yine de bunların tartışılması gerektiği kanısındayım. Kuşkusuz burada şu hareket - bu hareket diye örnek vermeyeceğim. Çünkü bir bütün olarak devrimci, sosyalist hareketlerin aslında anlatacağım örneklere benzer şeyler yaptığını ve bugün de bir çoğunun aynı mantıkla hareket ettiğini biliyorum.

Cezaevinde yatan herkes bilir. Zaten cezaevinde olmak demek her şeyden kısıtlanmak demekle eş değerdir. Sistemin sizi toplumdan soyutlaması, izole etmesidir. Bir de bu kendi içerisinde yaşanıyorsa daha da vahim hal alıyor demektir. Bu durumu yaşayan ve tahliye olan bir çok insan sosyalist hareketle ilişkisini kesmekte, deyim uygunsuz sosyalist harekete küfür etmektedir.

Örneğe gelecek olursak; birlikte kaldığımız siyasi hareketlerden bir tanesi kaldığımız koşunun en kalabalık grubuydu. Kendi içlerinde bir hiyerarşi vardı. Kendi kuralları vardı. Bunlara doğal denilebilir. Ama doğal olmayan şeyler vardı. Doğal olarak günlük gazete alınıyordu. Alınan günlük gazeteleri önce sorumlu kişi okuyordu. Eğer okunmasını istemediği haberler varsa bunları bir biçimde, deyim uygunsuz sansürlüyordu. Kimin neyi okuyacağına bu sorumlu karar veriyordu. Kimin saat kaçta yatıp kalkacağına, kimin televizyonda hangi

programı ya da varsa filmi izleyip izlemeyeceğine, kısaca her şeye bu sorumlu karar veriyordu. Daha vahim olan şeyler de vardı. Diyelim tutsaklardan biri sevdiğine, ailesine mektup yazdı. Mektup gönderilmeden önce sorumlu tarafından okunuyor veya mektuba ne yazılacağına sorumlu karar veriyordu. Ya da dışarıdan gelen mektup vb. şeyler önce sorumlu tarafından denetleniyor, sonra sahibine veriliyordu. Kimin görüşe çıkacağına ve görüşte ne konuşacağına, kısaca bireyi ilgilendiren her şeye bu sorumlular karar veriyordu. Tüm bunlar ve daha onlarcası "yeni insan" yaratmak adına yapılıyor. Oysa bütün bunlar ezenlerin, sömürenlerin bireyi kişiliksizleştirmek için uyguladığı ve bireyi yok sayma mantığıdır. Bu nedenle bu ve benzeri yaklaşımlar "özgürlük, eşitlik"ten vb. söz eden bir devrimci, sosyalist ya da yurtsever hareketin tarzı olmaz. Hele "özgür insan" adına yapılamaz. Bu durum tam da sistemin kendini var edebilmek için yaptığı uygulamaların bir tezahürüdür. Ya da diyebiliriz ki, bireyi kendi özünde içselleştirmesidir. Çünkü ezilenler ellerine geçen ilk fırsatta, yıllarca yaşadıkları ezilme psikolojisiyle başkalarını ezmeye, yok saymaya başlarlar. Bu tam da Franz Fanon'un belirttiği "Sömürgeleştirilmiş insan, kemiklerinde birikmiş olan bu saldırganlığı, ilk olarak kendi insanlarına karşı dış vuracaktır." (Yeryüzünün Lanetlileri) durumda kendini göstermektedir. Bunu yapan insanın, yani başka insanlar üzerinde böylesine tahakküm kurma çabasında olan insanın "yeni insan", "özgür insan" sorunu olmadığını düşünüyorum.

Çünkü birilerinin başkaları üzerinde tahakküm kurması ezen ve ezilen arasındaki ilişkidir. Ya da efendilerin bilinci ile

ezilenlerin bilinci arasındaki di-yafektik ilişkiyi analiz eden He-gel'in, "Birincisi bağımsızdır ve temel doğası kendi için olmaktadır; öteki bağımlıdır ve özü başkası için yaşamak veya varolmaktadır. İlki efendidir, ikincisi ise kul" dediğidir. İşte bir biçimde yukarıda vermeye çalıştığım örnek ya da bu coğrafyada çokça duyduğumuz "Yaşasın önderimiz!" vb. sloganlarda ifadesini bulan, tam da Hegel'in tarif ettiği şeydir.

Bütün bunların altında yatan şey, özünde yabancılaşmadır. Kuşkusuz yabancılaşma kavramının tarihsel kökenlerini sınıflı toplum tarihinin şafağına dek götürebilmek mümkündür. Ama burada bunu yapmayacağız. Asıl tartışmak istediğimiz "yeni insan" ya da "özgür insan" sorunu-dur. Kabul edilir ki, tüm "yabancılaşma"nın kökenlerinde, insanın emeğinin ürününe bir başkası tarafından el konulması, yani "özel mülkiyet" yatmaktadır. Geline süreçte ise sermaye ve yoksulluk gibi "yabancılaşma" da küreselleşiyor. Ve bugün "yabancılaşma"nın gündelik yaşamdaki anahtarı "Benim elimden bir şey gelmez ki" kritik cümlesinde yatmaktadır. Bu nedenle aslanan yabancılaşmaya karşı mücadele etmektir. Çünkü "İnsanları yabancılaştırarak özgürleştirmek mümkün değildir. Gerçek özgürleşme -insanlaşma süreci- insanlara bir başka mevduatın yatırılması değildir. Özgürleşme bir praksistir; insanların üzerinde yaşadıkları dünyayı dönüştürmek için düşünmesi ve eyleme geçmesidir. Özgürleşme davasına gerçekten bağlananlar bilinçli, ne dolduracak boş bir kap olarak gören mekanik bilinç anlayışını kabul edebilirler ne de özgürleşme adına egemenliğin yöntemlerini ... kullanmasını." (P. Freire, Ezilenlerin Pedagojisi)

Devam etmek gerekirse, insan değişen toplumsal ilişkilerin

İnsanlık tarihi, ataerkilliğin ve özel mülkiyetin gelişmesinden beri, baskının tarihidir. Adına küreselleşme denilen süreç de bu tarihin şimdiki aşaması oluyor. Bugün baskı çok daha farklı bir çehreye sahiptir. Yani bugün yeni tip bir köle ruhu üretmiştir.

etkisi altında değişir. Ama buna karşılık, toplumsal ilişkiler, toplumsal etkileşimin toplumsal biçimleri de insanın eylemleriyle değişirler. Burada diyebiliriz ki, insan önce kendinden başlamalı. Kendisini değiştirip dönüştüremeyen, kendisindeki yabancılaşmayı ortadan kaldıramayan birey, başkaları konusunda bir şey yapamaz. Kuşkusuz yabancılaşmayı bir çırpıda ortadan kaldırmayız. Çünkü yabancılaşmaya son vermenin ana koşulu; düşmanca iş bölümüne ve bunun temelleri üzerinde yükselen ürünlerdeki "özel mülkiyet"e son vermektir. Bu bir süreç sorunu-dur. Ama bugün geldiğimiz aşamada insanların toplumsal ilişkileri insanlara yabancılaşmakta ve vurdumduymaz, yabancı bir güç olarak kendilerine karşı haline gelmektedir. Dahası artık insan kendisine bile yabancılaşmıştır. Evet, insanlık tarihi, ataerkilliğin ve özel mülkiyetin gelişmesinden beri, baskının tarihidir. Adına küreselleşme denilen süreç de bu tarihin şimdiki aşaması oluyor. Bugün baskı çok daha farklı bir çehreye sahiptir. Yani bugün yeni tip bir köle ruhu üretmiştir. Kişiliği, kanaati ve baş kaldıracak cesareti olmayan, uyum sağlatılmış insan!.. Bu baskı, duyarlılığın ve sevginin peşinde boş yere dolaşan ve bu sırada kendisine uzatılan yedek tatminlere sarılan, soyutlanmış insanlar yaratır. "Tüketiyorum, öyleyse varım" adı altında, müt-hiş bir tüketim arzı maskesi altında ölüm kültürü, insanın mad-di olmayan ve tamamen hayati

ihtiyaçlarının bastırılmasını dev ölçütlerle örgütlemiştir. Kuşkusuz insanların özgürlüğü, yalnızca ihtiyaçlarının tatmin edilip edilmemesine göre değerlendirilemez. Böyle değerlendirmek özgürlüğün sadece nicelik yanısıdır. Sorunun nitelik yanı, insanların ihtiyaçlarından gönüllü olarak ve kendi çıkarları gereği mi, yoksa dış zorlamalar altında mı vazgeçmiş olduklarıdır.

Yukarıda vurguladık; gündelik hayatta yabancılaşmanın en belirgin yanı "Benim elimden bir şey gelmez ki" kritik cümlesinde yatmaktadır. Bununla birlikte insanlar açlığa, işkenceye ve ölüme karşı duydukları korkudan dolayı kapitalist egemenlik ilişkileriyle uyum sağlamışlardır. Sorun tek tek bireylerin bu uyuma baş kaldırmamasından geçiyor. Ya da Mülksüzler'in yazarının belirttiği gibi "Vermediğiniz şeyi alamazsınız./ kendinizi vermeniz gerekir./ Devrimi satın alamazsınız./ Devrimi yapamazsınız./ Devrim olabilirsiniz ancak..." O zaman önce kendimizden başlamalıyız.

Neden önce kendimizden? Bugün tek tek bireyler ya da kendisine belli payeler biçen bireylerin insanlarla, toplumla hiçbir bağları yok. Yabancılaşma dediğimiz süreç sosyalist birey ve kadrolarda da hat safhadadır. Sosyalist bireyler ya da sosyalist gruplar deyim uygunsu tam bir cemaat ilişkisi içerisindedirler. Kendileri dışında toplumun diğer bireyleriyle doğru dürüst bir ilişkileri yoktur. Ya da kendisine sosyalistim diyen bireyler kendilerini toplumun diğer bireylerinden üstün görmekte, onları yok saymaktadır. Buradaki mantık ben/biz her şeyi biliriz mantığıdır. Bu nedenle toplumdaki kopmuşlar ve topluma yabancılaşmışlardır. Bu öylesi bir noktaya gelmiştir ki; kendilerine belli payeler verenlere sorduğunuzda

her şeyi kendileri bilir(!) Kitleler cahildir, onlar bilmezler(!) Kendileri onlar adına karar verebilirler(!) Oysa asıl problem böyle düşünmekte, çünkü kitlelerden, halktan öğreneceğimiz çok şey var. Ya da sorunu şöyle koymak daha doğru: Her insan ötekilerle diyalog içinde yüzleşerek, dünyasına eleştirel bakma yeteneğinde olur. Mücadele, insanların başkalarınınca mahvedilmiş olduklarını görmeleriyle başlar. Propaganda, yönetim, manipülasyon hepsi de egemenliğin sloganlarıdır. Bu nedenle bunlar yeniden insanlaşmanın araçları olamazlar. Tek etkin araç; kitlelerle devrimci sosyalist kadroların kalıcı bir diyalog kurduğu, insanlaştırıcı bir pedagojidir. İnsanlaştırıcı pedagojide yöntem kitlelerin manüple edildiği bir araç olmaktan çıkar. Çünkü burada sorun karşılıklı birbirini anlama ve geliştirme sürecidir. Ve bu süreç tek tek bireylerin kendilerini ifade etmelerini sağlar. Oysa bugün bu coğrafyada özgürleşme süreci önderlerin, liderlerin, şeflerin, serokların insafına bırakılmış ya da onlara endekslenmiştir. Sosyalizm adına, devrimcilik adına tek tek bireyler düşüncelelerini ifade edemezler. Mevcut kimi örgütlenmelerde önder, lider, şef, serok ne demişse o olur. Kimse onu eleştirmeye cesaret edemez. Onu eleştirmek demek o yapılanmanın dışında kalmak ya da hain damgası yemek demektir. Onlar birer tabudur. Böylesi bir ortamda "özgür insan"dan, "yeni insan"dan bahsedilemez. Ama böylesi yapılanmaların anladığı "özgür insan", "yeni insan" tıpkı kapitalizmdeki gibi biat eden insandır. Oysa, kendileri araştırmadan, praksis olmaksızın, insanlar hakikaten insani olamazlar. Bilgi ancak ve ancak buluş ve yeniden buluş

İnsanların değişip dönüşmesinden dem vuracağız, ama kendi yakın çevremizi bundan uzak tutacağız! Hak, hukuk diyeceğiz, en yakınımızın bunları elde etmesini engelleyeceğiz! Ve bütün bunları "yeni insan" adına yapacağız!.. Bu ikiyüzlülüktür.

yoluyla, dünyayla ve birbirleriyle ilişkili olan insanların sabırsız, durmak bilmeyen, sürekli umut dolu araştırmaların peşinden koşmalarıyla meydana gelir. Yani tek tek bireyler adına birilerinin karar vermesiyle değil. Ya da haklı olarak belirtildiği gibi; "Kuramsal bilgi partinin bir avuç 'akademisyen'inin ayrıcalığı olarak kaldıkça, parti her zaman için, yanlış yollara sürüklenme tehlikesiyle karşı karşıya olacaktır." (Rosa Luxemburg, Reform mu Devrim mi?)

Çünkü insan özgürlüğünün boyutları onun kendi insan doğasının, kendi özünün zorunluluklarına bağlıdır. Yani "Sadece kişinin içinde yaşadığı dünyayı ve kendini sayesinde değiştirdiği eylem, özgür eylem olabilir... Özgürlüğün olumlu bir koşulu, gerekliliğin sınırlarının yaratıcı insani yeteneklerinin idrak edilmesidir... Özgür bir toplum mücadelesi, sürekli artan ölçüde bireysel özgürlük yaratmadıkça özgür bir toplum mücadelesi değildir." (Gaje Petroviç)

Bugün özgürlük adına mücadele ettiğini söyleyenler, yukarıda da belirtildiği gibi önce kendilerinden başlamalılar değiştirmeye ve dönüştürmeye. İçerisinde yaşadığımız kapitalist sistem, insan özgürlüğünden daha ziyade özel mülkiyet özgürlüğünü güvence altına alır. İnsan yalnızca bir mülkiyet insanı olarak ve ancak mülkiyeti ölçüsünde özgürdür. Bu nedenle yabancılaşmanın kaynağı olan özel mülki-

yet gerçek özgürlüğün kaynağı olamaz. Ve özgürlük fethedilir, armağan olarak alınmaz. Özgürlüğün izini, sürekli ve sorumlulukla sürmek gerekir. Özgürlük insanın dışında bir ideal değildir; mit haline gelen bir fikir de değildir. İnsanın yetkinleşme arayışının olmazsa olmaz bir koşuludur. İşte tam da bu nedenle önce kendi ayak bağlarımızdan kurtulmak zorundayız. Hem mevcut sistemi eleştireceğiz, hem de onun bütün olumsuzluklarını üzerimizde taşıyacağız! Hem özel mülkiyete karşı çıkacağız, hem kendimiz özel mülkiyet edineceğiz! Bıkmadan, usanmadan insanların değişip dönüşmesinden dem vuracağız, ama kendi yakın çevremizi bundan uzak tutacağız! Hak, hukuk diyeceğiz, en yakınımızın bunları elde etmesini çeşitli gerekçelerle engelleyeceğiz! Ve bütün bunları "özgür insan" adına, "yeni insan" adına yapacağız!.. Bu ikiyüzlülükten başka bir şey değildir.

Evet, "Tarihsel materyalistin görevi, tarihi tersinden okumak" (Walter Benjamin) ve tarihi tersinden okumanın yöntemi de eleştiridir. Çünkü, "Eleştirel tutum, işbirliği, ileriye yöneliş ve yaşam demektir." (Bertolt Brecht)

Ve bitirirken, "Eğer insanlar kendilerini üreticiden çok tüketici olarak görmeye yatkınsalar ve haz, çalışmak, yapmak ve üretmekte değil; tüketmekle birlikte düşünülüyorsa, bunun yabancılaşmış bir toplum olduğunu düşünmemiz gerek" (Susan Willis, Gündelik Hayat Kılavuzu) cümlesinde denildiği gibi, bu "vahşet kesiti"nde insan olmak ve insan kalmak, her zamankinden daha fazla aykırı, anti-otoriter ve özgürlükçü olmakla özdeşdir.

'Yeni insan' itaatsiz insandır

✍️ Yasin Yetişgen

MESOP Girişimi, tartışma ve sorunlamanın ilk sırasına 'insan'ı koymuştur. Tersinden de MESOP projesini insanın önüne koyan da, getiren de insanın ta kendisidir. Acaba şimdi hangisi hangisini yaratacak, değiştirecek ve ayakları üzerine kaldıracak? Yoksa önce insan insanı mı yaratacak? Burada yoğunlaşılması gereken son soru olsa gerek. Ama nasıl? Yeni insanı eski insan nasıl yaratabilir, dönüştürebilir?

Kimi antropologlara göre, en eski akıllı insanın (homo sapiens) fosili 20 bin yıllıktır, kimi antropologlara göre ise 70 bin yıllık. Akıllı insan için biçilen bu ömür zamanla daha da değişeceğe benziyor. Bu sürecin başlangıcıyla birlikte avcılık ve toplayıcılık dönemi olan ilkel komünal toplum süreci başlamıştır. Zaten gerçek insanın da insan

olduğu dönem ilkel komünal toplumdur. (Burada insanın evrimsel ve toplumsal dönüşümünü anlatma gibi bir yanılsa düşmek istemiyorum. Çünkü bunu zaten antropologlar yapmıştır ve yapıyorlar da. Benim burada yapmak istediğim, insan üzerine olan bazı düşüncelerimi ve düşünceleri vurgulamak.)

Akıllı insan, türlerin doğal ayıklanma yoluyla evriminin bir ürünüdür. Akıllı insanı uzak atalarından ayıran en önemli özellik, iki ayağının üzerine kalkmasıyla beraber ellerini kullanmaya başlaması, beyninin büyümesi ve gelişmeye başlamasıdır. İki ayağının üzerine kalkanlar türünü devam ettirmişlerdir. Kalkmayanlar ise yeryüzünde türü biten canlılar arasında yerlerini almışlardır. Türünü devam ettiren akıllı insan ise ihtiyacı kadar

avlanıp ihtiyacı kadar toplayarak, hızlı bir beyinsel ve düşünsel gelişim sürecine girmiştir. Bu gelişim süreci ateşin bulunması ve çeşitli avadanlıkların (araç-gereç) icat edilmesi, dilin ve diyalogun gelişmesiyle daha da hızlanmıştır. Yani insan artık kendisine sürekli yenilenen-değişen-gelişen bir kültür ve kültürler bütünü edinmiştir. Bu durumu M. Cornforth daha iyi ifade etmiştir: "İnsanlar maddi geçim araçlarının toplumsal üretimiyle yeryüzündeki öteki hayat biçimlerinden ayrılırlar. Bunun doğal önkoşulu insan ellerinin ve beyninin evrimi olmuştur; insanlar bu sayede doğanın geri kalan kısmından ayrılarak aletleri toplumsal biçimde kullanmaya ve konuşmaya, yani çalışarak hayatlarını kazanmaya başlamışlar ve bu arada hayal ve düşünme yeteneklerini geliştirmişlerdir."

(Komünizm ve İnsanlık Değerleri, Bilim ve Sosyalizm Yay., sy.7)

İlkel komünal dönem içerisindeki kültür ve kültürlerde topluluk savaşları, kitlesel katliamlar olmamıştır. Yani insanı insanlıktan çıkaran olgu ve olaylar yoktur. Ta ki ne zamana kadar? İnsanın kendi ihtiyacından fazlasını üretmesiyle mülk edinmenin başlaması ve artık değer oluşmasıyla beraber insanın insan üzerindeki hakimiyeti, güçsüzün güçlüye itaat etmesi, kulun tanrıya biat etmesine (insanın doğa üstü güçlere tapınmasına) kadar. Bunlar insanı insanlıktan çıkartan ilk tohumlar olmuştur. İnsanı insanlıktan çıkartan bu süreç 10 binlerce yıl katlanarak, katmerleşerek 20.yy'a kadar gelmiştir. Ben, artık insanlığın 21.yy'a insanlık dışı bir canlı olarak girdiğine kanaat getirmekteyim. 19.yy ve 20.yy'da bu süreçten çıkmak için kimi deneyimler (sosyalist devrimler) olduysa da başarılı olamamışlardır.

İnsanı anlamak, algılamak dünyadaki en zor şeylerden birisi olsa gerek. Anlamak isteyen de insan olduğunu düşünürsek durum içinden çıkılmaz bir hal alıyor. Başta antropologların, daha sonra bir çok bilim alanının ve adamının hiç kuşkusuz çalışma alanı insanın kendisi olmuştur, olmaya da devam etmektedir. Çünkü insan; yeryüzünde ve uzayda bilinen ve tek, diğer canlılardan farklılaşarak düşünen, toplumsallaşan, kültür yaratan bir varlıktır. Bunların yanında; içinde sevgiyi-zalimliği, iyiliği-kötülüğü, barışı-savaşı, kibiri-erdemliliği, nezaketi-kabalığı, tembelliği-çalışkanlığı vb. taşıyan tek canlıdır.

İnsan olmanın farkı (anlamı)

Yaşamın gayesi nedir? İnsan yaşamını anlamlı kılan nedir? Her şeyden de ötesi insanı insan

Özellikle de 21.yy'ın başlangıcı itibariyle insan, yaşamında geliştirdiği yaşamın gayesindeki farklılıkları bir bir kaybetmeye başlamıştır. Deyim yerindeyse, genel olarak insanlık artık sadece bütün canlı türlerine özgü olan hayvansal içgüdüleri için yaşamaktadır.

yapan farklılıklar nelerdir?

Doğadaki diğer bütün canlılar gibi insanın da temel içgüdüleri var. Bu içgüdü, bir cinse özgü öğrenme yoluyla değil, genetik yollardan aktarılan davranışlar bütünüdür. Bu içgüdüler, yaşama, beslenme, korunma, üreme veya türünü devam ettirme vb. sıralanabilir. Bu özellikler, insan türü ile diğer canlı türlerinin ortak özellikleridir. İnsanın iki ayağının üzerine basmasıyla birlikte beyininin büyümesi ve gelişmesi sonucu insan biyolojik evrimin yanında toplumsal evrimini başlatmıştır. İnsanlık diğer canlı türlerinden farklı olarak bilinçli müdahaleyi gerçekleştirmiştir. Doğaya müdahale etmiştir. Beyinsel gelişiminin sonucunda ateşi bulmuş, ehliştirmiş. Kendisini ve türünü korumak için silahlar icat etmiş. Sadece kendi türüne has olan dili, diyalogu bulmuş ve geliştirmiş. Beslenmek için avlanmanın yanında toplayıcılığı, sonrasında ise tarımı geliştirmiştir. Doğa felaketlerine karşı acizliğini gidermek için mitleri ve dinleri ortaya çıkarmıştır, tapınmıştır. İnsan sosyal içgüdülerini ortaya çıkarmıştır. Kendi türü için yaşamını feda edebileceğini göstermiştir. Tanrı için kurban olmaya aday olmuştur. Ulusları yaratmıştır. Ulusunun bağımsızlığı için ölebileceğini göstermiştir. Düşünceler, ideolojiler yaratmıştır ve onun uğrunda savaşılabileceğini göstermiştir. İnsanı diğer canlı türlerinden ayıran bir çok farklılıklar buraya sıralanabilir. İnsan diğer canlılar gibi yaşama, bes-

lenme, korunma, üreme veya türünü devam ettirme vb. içgüdülerinden dolayı yaşamını devam ettirdiği gibi, bir de bunlardan farklı olarak kendisinin yarattığı toplumsal yaşam bütünlüğü içerisinde öğrenilebilen sosyal içgüdüler yaratmıştır. Güçlünün güçsüze yaptığı haksızlığa karşı durması gibi.

Sanayi uygarlığı ile toplumsal yaşamdaki gelişmeler, birey hak ve özgürlüklerindeki olumlu ilerlemeler insanın sosyal yaşamını ve yaşamın gayesindeki farklılıkları bir hayli zenginleştirmiştir. 19.yy ve 20.yy'daki sosyalist mücadeleler ve devrimler de bu farklılıklara daha bir başka farklılıklar katmıştır, zenginleştirmiştir. Ta ki sosyalist sistemin 20.yy'ın son çeyreğinde alt-üst olmasına kadar. Bu süreçten sonra özellikle de 21.yy'ın başlangıcı itibariyle insan, yaşamında geliştirdiği yaşamın gayesindeki farklılıkları bir bir kaybetmeye başlamıştır. Deyim yerindeyse, genel olarak insanlık artık sadece bütün canlı türlerine özgü olan hayvansal içgüdüleri için yaşamaktadır. Toplumun üreten, çalışan kesimi, sanki tepki veren bütün sinirleri alınmış gibi davranıyor. Patronların çalışma yaşamında hak ve özgürlükleri gasp etmesini, burjuvazinin zenginliklerine zenginlik katma savaşlarını büyük bir sessizlik içerisinde izlemekle yetiniyor. Bu sinirlerini kaybetmeyenler ise bu büyük sessiz çoğunluğun içerisinde kaybolmaktadır. İşte bu yüzden bana göre insanlık 21.yy'a insanlık dışı bir canlı olarak girmiştir.

Şimdi insanlığın önündeki en büyük sorunlardan birisi, kaybettiği sosyal içgüdüleri tekrar geri nasıl kazanacaktır? Deyim yerindeyse, insan insanlığını tekrar nasıl elde edecektir?

Bu cevabı, M. Cornforth'tan aktarayım: "Atasözünde denildi-

ği gibi, 'kefenin cebi yoktur'. Her insan kendi heves ve arzularının dışında bir şey için yaşamak ihtiyacıdadır, çünkü hepimiz bir arada yaşamak zorundayız. İnsanın ayrıca kendi kişisel mallarının dışında bir şeye de ihtiyacı vardı (kişisel mal derken buna yakın aile bağları da girer). İnsanların bu temel ihtiyacını ifade etmek için çoğu kez hayatın 'anlamını' bulmak gerektiğini, ya da hayatımıza bir 'anlam' vermek gerektiğini söyleriz. 'Anlam' sözcüğü burada 'amaç', 'gaye', 'erek' ile eşanlamlı olarak kullanılır. İşte komünizm hayata bir anlam kazandırmakla, hem de insan hayatının gerçek koşullarından kaynaklanan bir anlam kazandırmakla insanlara hizmet eder." (age, sy. 90-91)

İnsanın insanlığını tekrar elde edebilmesi için, emperyalist-kapitalist sistemin yabancılaştırma ve kişiliksizleştirme yasalarının karşısında durarak, kendisini kendisi yapan unsurlarına sıkı sıkıya sarılması, insan olduğunda direktmesi gerekiyor. Kapitalizmin tek alternatifi olan ve insanın insan olma onuruna eriştiği sosyalizmle ve mücadelesiyle bütünleşmesidir.

Bütün kötülüklerin altında şeytan=mülk yatıyor

"Bütün kötülüklerin altında şeytan yatıyor" deyimini artık değiştirmemiz gerekiyor. Bu deyimdeki şeytanın yerine 'mülk'ü oturtmalıyız. Artık 21.yy'da bütün kötülüklerin altındaki şeytan mülkün kendisidir. Yani bütün kötülüklerin altında şeytan=mülk yatıyor. Mülkün sahibi olmak demek gücün sahibi olmak demektir. Yeryüzündeki bütün çatışmaların, savaşların, iki insan arasındaki kavganın, aile içerisindeki kavganın, esas olarak kökeninde mülkü ele geçirmek vardır. Dolaylı olarak ise hakimiyete

Bu yüzyılın yeni insanının, daha doğrusu yeni sosyalist insanın, tekrar insan olmanın değerlerini kazanmak için öncelikle yapması gereken, bütün kötülüklerin sebebi olan mülkü bilinçlerinden çıkarıp yerine mülksüzlüğü koymalarıdır.

ti, erki, yetkiyi ele geçirmek vardır. I. ve II. dünya savaşları, ABD-Irak savaşı vb. varolan zengiliği ele geçirme, ona hakim olma savaşlarıdır. İşte insanı insanlıktan çıkartan en önemli unsurlardan birisi budur. İnsanlık mülkün efendisi olamamıştır. Mülk insanlığın efendisi olmuştur. İnsanlık, dünyanın en zengin insanından en yoksul insanına kadar mülkün kölesi haline gelmiştir. Dünyanın en zengin insanı dünyanın bütün zenginliklerini nasıl elde ederim diye düşünürken, dağdaki çobanımız da on koyununu onbir koyuna nasıl çıkartırım telaşı içerisinde. Gerçek sosyalistlerin haricinde hiçbir insan, yeryüzündeki zenginliği eşit olarak bütün insanlığın hizmetine nasıl sunarım diye düşünmüyor. Bu durum toplumun bütün olarak mülke tapındığını gösterir. Sanayi sonrası toplum tanrının yerine esas olarak mülkü koymuştur.

Bu durumu M. Cornforth daha bir açıklıkla ifade etmiştir: "İnsan toplumları arasındaki uyumsuzluk ve husumetin başlangıçtaki nedeni özel mülkiyete yol açan iş bölümü olmuştur. Ve mülkiyet insanlar arasındaki her uzlaşmaz çatışmanın konusudur. Mülkiyet ilişkileri değişmez değildir; insanlar tarafından kurulurlar ve insanlar tarafından değiştirilebilirler. Fakat mülkiyetin yeniden kurulması ancak sınıf mücadelesinin sonucu olarak gerçekleşebilir. Mülkiyet ilişkilerini koruma ya da değiştirme yetkisi yasalar yapma ve bunları zorla uygulama yetkisidir. Dola-

yısıyla sermayeye karşı mücadelenin nihai sorunu bu yetkiyi ele geçirme sorunudur. Marx'ın sosyalizm uğrunda mücadele ile ilgili olarak vardığı pratik sonuç, bunun ancak sermayeye karşı olan güçlere dayanan, onları mülkiyet ilişkilerinde köklü bir değişim gerçekleştirmek üzere politik iktidarı ya da devlet iktidarını ele geçirmek amacıyla seferber etmeye yönelik politik bir mücadele olabileceğidir." (age, sy.37-38)

Bu yüzyılın yeni insanının, daha doğrusu yeni sosyalist insanının, tekrar insan olmanın değerlerini kazanmak için öncelikle yapması gereken, bütün kötülüklerin sebebi olan mülkü bilinçlerinden çıkarıp yerine mülksüzlüğü koymalarıdır. Deyim yerindeyse mülkün efendisi olmalıdırlar. Mülke itaati değil, itaatsizliği geliştirmelidirler. MESOP yeni bir ideoloji, politika, örgüt yaratmak istiyorsa veya gerçek yeni sosyalistler MESOP projesinin içini doldurmak istiyorlarsa, yola, mülkün köleliğinden kurtulmuş, mülksüzleşmiş yeni sosyalist insanlarla çıkmalıdırlar. Daha doğrusu, bu yeni sosyalist insanları, beyinleri yenilenmiş gerçek sosyalist insanları öyle ya da böyle yaratmak zorundadırlar.

Kibirlik mi, erdemlilik mi?

İnsanlık uygarlık mücadelesinde verdiği savaşta insanın en yüce değeri olan erdemi kaybetmiştir. Bunun yerine ise insanı insandan uzaklaştıran kibir oturmuştur. 'Kibir'in sözlük anlamı: "Kendini başkalarından üstün görmeye yol açan, kendine aşırı değer verme duygusu; büyülenme ve gurur." (Büyük Larousse, sy.6760). Erdem ise; "Ahlaki bakımdan sürekli olarak iyi olmak, iyi davranmak eğilimine; yardımseverlik, dürüstlük, cesaret gibi iyi nitelik ya da üstün özel-

liklere verilen ad. Ahlakın temelinde yer alan bir terim olarak erdem, insan iradesinin, gerektiği takdirde büyük özverilerde bulunmak ve büyük engelleri aşmak pahasına, iyiliği amaçlama, iyilik yönünde hareket etme gücünü ifade eder." (Felsefe Sözlüğü, Ahmet Cevizci, Ekin Yay., sy.189)

"Nietzsche'ye göre erdem, özel bir eylem kategorisinden çok, insanın davranışlarında gösterdiği özensiz ve art niyetsiz saflıktır. Nietzsche şöyle der: Annenin kendini çocuğuna adanması gibi, siz de bütün varlığınıza davranışlarınıza adayabiliyorsanız, işte sizin erdeminiz budur, derim. (Zerdüşt böyle diyor-du [Also Sprach Zarathustra], 2- 'Erdemliler Üstüne')." (Büyük Larousse, sy. 3756)

Bu yazıda kibir ve erdeme yer vermemin sebebi, yaşamımızda unuttuğumuz bazı davranışları ve özveriyi hatırlatmaktır. Yukarıda da belirttiğim gibi, bir bütün olarak insanlık erdemliliğini kibre dönüştürmüştür. Daha da ötesinde sosyalist insanlar özelde de kadrolar bu dönüşümün içerisine düşmüşlerdir. 19. ve 20.yy'daki sosyalizm mücadelesindeki erdemliliği, yani özveriyi, cesareti ve dayanışma gibi davranışları kaybediyoruz, kaybettik. Sosyalist insanların, yaşamını idame ettirmek için gösterdiği özveriyi; toplum içinde bir yerlere gelebilmek için gösterdikleri davranışı; kendisini, ailesini, mülkünü ve işini korumak için gösterdiği cesareti; aile ve eşrafı içerisindeki dayanışmayı bütün insanlığın yararına olan sosyalizm ve mücadelesi içinde göstermeleri gerekmektedir. Mücadele için kendisini insanlardan daha üstün biri ve ayrıcalıklı olarak görmenin, böbürlenmenin, hiçbir şey yapmayıp da her şeyi kendisinin yaptığını sanmanın, bir şeyler yapıyorsa bile rek-

Bu yüzyılda siyasetin eksenine yeni insanı ve itaatsizliği koymayan sosyalist hareketler, kapitalizme karşı duramamaya eriyeceklerdir. Toplum her geçen zaman içinde nasıl sisteme adapte oluyorsa, sosyalist hareket de sisteme entegre olma yolunda ilerliyor.

lamını yapmanın, sürekli 'ben, ben, ben' demenin ve bütün bunların toplamı olan kibrin bir kenara bırakılarak, erdemliliğin özverisinin, davranışının, cesaretinin ve dayanışmasının şahlandırılması gerekiyor. Doğru, bir çok şey değişti/değişmeli diyoruz, ama insan türünün doğmasıyla doğan bazı kavram ve olgular ancak insan türünün kaybolmasıyla yok olacaktır. Bu olgu ve kavramlar sadece geçici olarak sönmüştür. Devrimcilerin, insanların bu solan ve sönen özelliklerini yeniden canlandırmaları gerekiyor. Çünkü bu süreç erdemliliğin yasaları olmadan verilemez.

Siyasetin merkezine yeni insanı ve itaatsizliği koymalıyız

Artık bu yüzyılda siyasetin eksenine yeni insanı ve itaatsizliği koymayan sosyalist parti, örgüt ve hareketler, kapitalizme karşı duramamaya eriyeceklerdir. Toplum her geçen zaman içinde nasıl sisteme adapte ve entegre oluyorsa, bir bütün olarak sosyalist hareket de sisteme entegre olma yolunda ilerliyor. Düzenin içinde kendilerine düzen yaratıyorlar. Sistemi kendimize tabi kılamıyoruz, biz sisteme tabi oluyoruz. Sermayenin sistemini bozmak için önce kendi sistemimizi bozmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Sermaye, düzeninin devamı için aykırılıkları ve farklılıkları kabullenmez. Sermaye bu yüzden sosyalistlerin bugünkü halini öpüp başının üzerine koyuyor.

Sosyalistlerin, burjuvazinin kendilerine kızması için direkt sermayeyi, kapitalizmi ve emperyalizmi karşısına alan, onu reddeden bir hattı oturtması gerekiyor. Bu hattın ideolojisine, politikasına, örgüt yapısına ve insanına, yeni yeni gelişen, henüz sınırları tam anlamıyla belirginleşmeyen itaatsizliğin emdirilmesi gerekmektedir. Öncelikle bu yüzyılın yeni insanları, sistemin istediği şekilde düzenleri olmayan ve sistemin bütün düzenli alanlarına karşı itaatsizliği geliştirenlerdir.

Bu yüzyılda itaatsizlik dünyada yeni bir dalga olarak şekillenmeye başlıyor. Başta Latin Amerika (zaten kıtanın yarısının rengi sola, kısmen de sosyalizme dönük), sonra Avrupa ve özellikle son Paris İsyanı bu dalganın habercisi olarak görülmelidir. Bu dalgada tek eksiklik sosyalizmin eksikliğidir.

İnsan olmanın ve itaatsizliğin anlamını pekiştirmek için yazıyı iki örnekle bitirmek istiyorum.

Birincisi; Fransa'da aydınlanmanın yeni başladığı dönemde, dönemin önemli aydın ve düşünürlerinden biri de Marquis de Sade'dir. Zaten 'sadizm' onun adından gelmektedir. Sadizm; bireyin, cinsel anlamda beraber olduğu karşı cinse acı çektirerek haz elde etme sapkınlığını veya başkalarının acı çektiğini görmekten haz duyma sapkınlığını anlatan bir kavramdır. Sade'nin romanlarında ağırlıklı olarak bu konular işlendiği için, onu o dönem de bu dönem de sadistlikle suçlamışlardır. Ben bu suçlamalara tam olarak katılmıyorum. Çünkü Sade, dönemin aristokratlarının, din adamlarının cinsel sapkınlıklarını, kiliselerde yaşanan sapkınlıkları çok açık bir dille ifade etmiştir. Bunun yanında dönemin sisteminin, toplumun (genel olarak en altkilerin) cinsel yaşamı üzerine kafes

geçirerek köreltmesinin karşısın-
da durmuştur. Bundandır ki ki-
tapları yasa dışı basılmasına rağ-
men en çok satanlar arasındadır.
Üstelik Sade öldükten sonra sis-
temin kendisi Sade'nin kitapları-
nı yasal yolla bastırarak zenginli-
ğine zenginlik katmıştır. Zaten
burada esas olarak anlatmak istediğim, Sade'nin sadist olup ol-
madığı değildir ve beni de fazla
ilgilendirmiyor. Asıl anlatmak istediğim şudur: Sade, romanların-
dan dolayı dönemin krallığı tara-
findan tutuklanır, sapık olduğuna kanat getirilir ve tımarhaneye
tıkılır. Sade, tımarhanede de
yazmaya devam eder. Yazması yasaklanır, artık kalem ve kağıt
verilmez. Ama o kendisine veri-
len şarapla yatak çarşaflarına
yazmaya devam eder. Yöneticiler
bunun üzerine ona şarap da
vermezler. Sade'de çareler tü-
kenmez. Kendi tenini iğneyle
delerek, kanıyla yatak çarşafları-
na yazmaya devam eder. Bu se-
fer de odasındaki her şey elin-
den alınır. (Tabi, bu süreç içeri-
sinde de çok ağır işkencelerden

İnsan sorunlamasında insana
itaatsizlik ruhunu aşılmalıyız.
Esasında bu ruh zaten insanın
doğasında varlığını koruyor.
Önemli olan bizim bu ruhu
uyandırmamız. MESOP'un ör-
güt kültürünün veya tarzının
eksenine de bu unsuru yerleş-
tirmemiz gerekiyor.

geçirilir.) Bunun ardından Sade
sürekli konuşmaya başlar. Yöneticiler Sade'nin dilini keserler ve
çırıl çıplak hücreye koyarlar.
Son olarak Sade hücresinin du-
varlarına dışkıyla yazar ve kan
kaybından ötürü ölür. İşte bura-
da anlatmak istediğim bu. Siste-
me karşı kanının son damlasına
kadar özgürlüğünü ve itaatsizli-
ğini bırakmıyor.

İkincisi; çoğumuzun kitabını
okuduğumuz ya da filmini sey-
rettiğimiz Kelebek'tir. Onun için
kelebeği ayrıntılı anlatmaya ge-
rek yoktur. Kelebek'teki en
önemli unsur da yine özgürlük
ve itaatsizliktir. Fransız Guyana-
sındaki cezaevi yönetimine kar-
şı yapılan itaatsizliktir. Kelebek
her fırsatta cezaevinden kaçma-

ya çalışıyor. Birinci denemesin-
de iki yıl hücre cezası alıyor.
İkinci denemesinde ise beş yıl
hücre cezası alıyor. Ömrünün
sonuna da gelmiş olsa sonunda
kaçmayı başarıyor. Burada ba-
şından beri Kelebek'in takındığı
davranış itaatsizliktir.

Sonuç olarak, biz sosyalistle-
rin zaten şu an savaşaacağı başka
alanları ve silahları da yoktur.
Onun için yeni bir tarz diyorsak,
işte itaatsizlik yeni bir tarzdır.
Hiç yoktansa bizim için yeni bir
tarzdır. Şunu da vurgulamakta
fayda görüyorum; örgütsüz bir
itaatsizlik, son Paris İsyanı gibi
sönmeye mahkumdur. Bundan
dolayı, biz Kürdistanlı komünist-
ler olarak, insan sorunlamasında
insana itaatsizlik ruhunu aşıl-
malıyız. Esasında bu ruh zaten
insanın doğasında varlığını koru-
yor. Önemli olan bizim bu ruhu
uyandırmamız. Bunun yanında
MESOP'un örgüt kültürünün ve
ya tarzının eksenine de bu unsu-
ru yerleştirmemiz gerekiyor.

Ulusal soruna ulus içi ve ulus dışı yaklaşımlar

Ali Kendav

Kürt Halkı ve yurdu, 21. yüzyıla da yabancı güç ve devletlerin egemenlikleri altında; ulusal birlik ve bağımsızlıklarından yoksun halde girdi.

Çözümü gecikmiş bu tarihi soruna dair ulus içi ve ulus dışı yaklaşımları tahlil, sorunu anlamaya, geleceğine ve çözüm yollarına ışık tutacaktır.

Konumuza geçmeden önce şu hususu da belirtmek gerekir ki gerek ulus içi gerekse ulus dışı yaklaşımlar, kendi içlerinde ve aralarında farklı güç ve çıkarların belirleyiciliğinde oluşmakta ve karşılıklı olarak farklı oranlarda da olsa birbirlerini etkilemektedirler.

I- Ulus içi yaklaşımlar

Med İmparatorluğu'nun İrani Ahemeniler tarafından yıkılışı (yaklaşık M.Ö. 450) Kürdistan tarihi bakımından önemli bir dönüm noktasıdır. Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesinin, geri bıraktı-

rılmışlığının, geri kalmışlığının başlangıcıdır. Nitekim, bu tarihten günümüze kadar Kürdistan Persler, Büyük İskender, Ermeniler, Romalılar, İranlılar, Araplar, Selçuklular, Tatar ve Moğollar, Osmanlılar tarafından işgal ve yağma edildi. Egemen güçlerin sömürge elde etme savaşlarına zemin teşkil etti. Bütün bu yıkım sürecinde Kürtler, sömürgeci güçlere karşı koydular, her fırsatta ayaklandılar. Kurabildikleri bazı küçük hükümet ve devletler ise kalıcı olmadı. Tüm bu süreç boyunca yaşanan çok yönlü gerilemenin tek nedeni şüphesiz ki tek başına dış etkenler değildi. En az onlar kadar iç etkenler/ sorunların da payı püyük. Başka bir ifade tarzıyla Kürdistan'ın "geri bırakılmışlığı" kadar "geri kalmışlığı" da söz konusudur.

1- İç etkenlerin başında "birlik olamama" sorunu geliyor. Aşiret tarzı sosyo-ekonomik örgütleniş ve bu yapı içindeki ka-

palı yaşam, aşiret çıkarlarının her şeyden üstün tutulması, aşiretler arası anlaşmazlıklar, farklı din ve mezheplere mensubiyet gibi olgu ve nedenler birlik önünde engel teşkil etti.

Kürtlerin bu derin zaafiyetini işgalci, sömürücü güçler görmek ve lehlerine kullanmakta gecikmediler. Çaldıran Savaşında (1514) hem İran-Safevi hem de Osmanlı ordularında Kürt askerlerinin yer alması ve birbirleriyle savaşması bunun en iyi örneklerinden biridir. Etrafında topladığı Sunni-Şafii Kürt aşiretleri adına hareketle, Osmanlı padişahı Yavuz Selim ile derin ittifaklara(!) giren Şeyh İdris-i Bitlisi bir çok Kürt askerini Osmanlı ordusuna kattığı gibi, savaş sonrası Osmanlı'dan aldığı güç ve cesaretle Alevi Kürt aşiretlerine karşı da savaşarak onların topraklarını işgal etmiş, işbirlikçiliğini Güney Kürdistan'ın Osmanlı egemenliğine girmesini sağlamaya kadar vardırırmıştı.

Şeyh İdris-i Bitlisi'nin bu işbirlikçi tutumunu da anlattığı eserinde M. Emin Zeki'nin (1880-1948) "Şeyh İdris ise Kürtleri en iyi bir biçimde 'idare' ederek, kendi devrinde Kürtlerle Osmanlılar arasında herhangi bir kanlı olay olmasına meydan vermemiştir."^[1] iddiası düşündürücüdür!^[2]

"Bitlis emiri Şeyh İdris'i Bitlisi Sunni Kürt beyliklerinin Osmanlılara bağlanması için adeta bir casus gibi çalıştı."^[3] diyen Hasan Yıldız'ın, "Kürtler Moğol istilasından, Osmanlı'nın doğu seferine kadar, beylik biçiminde bağımsız olarak yaşıyorlardı. Dönemin hakim güçleri olan Akkoyunlu devletine ve Şah İsmail'e karşı bağımsızlıklarını koruma savaşı verirler. Şii kökenli bu iki devletle kanlı mezhep çatışmalarına girmişlerdir. Kürtler arasında azınlıkta da kalsa yaygınlaşan bu yeni mezhep daha sonraki dönemlerde Kürt ulusal birliğinin sağlanamamasında önemli bir rol oynamıştır."^[4] şeklindeki yarısı hem önemli tarih bilgisi hatalarını içeriyor hem de objektiflikten uzak. Öncelikle, Şah İsmail dönemine atfen Şii olarak adlandırdığı mezhep, Kızılbaşlık inancı olarak adlandırılmalıdır. Şiilik, Kızılbaşlık-Alevilik kavramları ortak birtakım unsurları içerse de bire bir örtüşen olguları ifade etmez. Kendisinin Şiilik kavramıyla ifade ettiği Kızılbaşlık-Alevilik inancı Şah İsmail döneminden çok önceleri, daha 700'lü yıllarda Horasan Kürtleri arasında yaygınlaşmış, 756'lı yıllardan itibaren Dersim bölgesine doğru yayılmıştı.^[5]

Ayrıca, yazarın 'bu yeni mezhep daha sonraki dönemlerde Kürt ulusal birliğinin sağlanamamasında önemli bir rol oynamıştır' tezi objektif değil. Kürt halkı içerisinde sadece İslam dinine inananlar değil, Ezidilik, Hıristiyanlık, Musevilik gibi dinlere

İdris-i Bitlisi'nin işbirlikçi yaklaşımının temelinde güç/iktidar hırsı olduğu, hizmetinde bulunduğu egemen güçlerle sahip olduğu başka bir ortak payda olan Sunni-Şafii mezhebinin ise bunun ideolojik yönü olarak kullanıldığı açıktır.

inananlar da var. Bu farklı dinlere mensubiyetin yanı sıra alt kategorileri olarak mezhep farklılıkları da Kürdistan'da mevcut. Birden fazla, farklı din, mezhep, inançlar içerisinde nasıl oluyor da sadece bir (yazarın Şiilik olarak belirttiği) inanç ulusal birliğin sağlanamamasında önemli bir rol oynuyor! Subjektif olan bu tez kendi dışında kabul görmez, bilimsel olamaz.

İdris-i Bitlisi'nin işbirlikçi yaklaşımının temelinde güç/iktidar hırsı olduğu, hizmetinde bulunduğu egemen güçlerle sahip olduğu başka bir ortak payda olan Sunni-Şafii mezhebinin ise bunun ideolojik yönü olarak kullanıldığı açıktır. Üstelik bu yalnızca İdris-i Bitlisi'ye ve Şafiiliğe mahsus değil. İşbirlikçi yaklaşımların bu yapısı farklı kişiliklerde ve din, mezheplerde de bir çok örnek verdi, hala da veriyor.

Geçmişten günümüze, 'gerek açık gerekse örtülü din ve mezhepçilik' ulusal birlik önünde önemli bir engel olmuştur. Bu engeli aşma ise ancak aklın özgürleşmesi- aydınlanma ile mümkün...

2-Aşiret tarzı sosyo-ekonomik örgütleniş, aşiretlerin kapalı yaşam tarzları ve aşiret çıkarlarının her şeyden üstün tutulması, aşiretler arası anlaşmazlıklar birlik olamamanın nedeni olduğu gibi yapısal olarak gelişmemenin de nedenidirler. Ekonomik, sosyal, kültürel geri kalmışlığı besleyen önemli bir kaynak da bu iç yapıdır. Gelişimi frenleyen bu yapının devamından egemen güçler

yarar görmüş ve onu beslemiştir...

Aşiretlerin kapalı yaşam tarzları, ekonomik bütünlüğün önünde de engeldi. Buna bir de sömürgeci güçlerin 'bölme' politikaları eklenince durum daha da vahimleşti. Osmanlı ve İran devletleri Kasr-ı Şirin Antlaşması (1639) ile, daha önceleri fiilen bölünmüş oldukları Kürdistan topraklarını 'resmen' de ikiye bölmüş oldular. Kendi yurtlarında egemen olamamış Kürtler bu 'parçalanma' ile derin bir çöküş daha yaşayarak 'egemen olamama'nın bedelini çok ağır ödemişler, hala da ödüyorlar. "Bu sınır, özellikle göçebe Kürt aşiretleri bakımından bir çok sorunlara neden oldu. Göçebe aşiretler, kışlak ve yaylak durumlarına göre bazan bir tarafa, bazen diğer tarafa geçmek zorundaydılar. Bu geçişler kimi zaman bu devletlerin engellemeleriyle karşılaştı, çatışmalara, sınır olaylarına neden oldu. Bu da bölge hayvancılığı üzerinde olumsuz etkiler yaptı. Ama bu sınır aynı zamanda genel olarak bölgenin ekonomisi üzerinde olumsuz rol oynadı, serbest dolaşımı ve ticareti engelledi. 19.yy boyunca meydana gelen sınır ihtilaflarına, Osmanlı ve İran devletleri üzerinde etkinlik kurmuş olan İngiltere, Rusya gibi sömürgeci devletler karıştırlar ve ilgili komisyonlarda adeta taraf oldular."^[6]

Kürtlerin ve Kürdistan'ın bu durumu bakın Ehmedê Xanî'ye (1650-1707) neler söyletiyordu: Ez mame di hikmeta Xwedê da, Kurmanc di dewleta dinê da, A ya bi çi wechê mane mehrûm Bilcumle ji bo çi bûne mehkûm?

Aşiret yapısı konusunda, aşiret reisleri ile aşiret üyeleri arasındaki ilişkiler kapsamında ağa sömürüsü ve zulmüne de değinmek gerekiyor. Feodal toplumun bu karakteristiği Kürdistan'da

binlerce yıl varlığını sürdürdü. Hala da kısmen sürdürüyor. Yoksul Kürt köylüsü ağa zulmünden, sömürsünden çok çekti. 14. yüzyılda onların temsilcisi Feçiyê Teyran'dı. "Dönemin Kürt egemenleri olan mirlere, beylere karşı, ezilenlerden yana tutum alan ve,

Ben sanatçyıym geldim buraya, Mirlerin sesi var olduğu sürece Ne kiliseye gideceğim ne de camiye, diyen Feçiyê Teyran'dır(1302-1375). Kürdistan'da 14. yüzyılda (ki Batı'da humanistik fikirlerin geliştiği yüzyıldır) dine ve din ile iç içe yaşayan egemen sınıflara karşı ezilenlerden yana tavır alan, o dönemde özgürlüğün sesi F. Teyran'dır. O günün koşullarında egemen sınıflara ve özellikle dine karşı bu tutum yürekli bir aydın çıkışı olduğu gibi, aydınlanmanın ilk ciddi filizidir."^[7]

3- Yukarıda kısaca vurgulamaya çalıştığımız tarihi zaafiyetlerinden ötürü Kürtlerin bölünme ve sonrası dönemlerinde sömürgeci devletlere karşı tepkileri zayıf kaldı. Ta ki bir çok **ulusal devletin** doğduğu 19.yüzyıla kadar.

Batıdaki ekonomik, sosyal, siyasi, bilimsel gelişmeler, Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecinin hızlanması gibi dış etkenler Kürdistan'ı da etkiledi... Kan kaybeden Osmanlı Kürdistan'daki baskılarını artırmaya başladı... Gerek Osmanlı gerekse İran sömürgecilerinin ağır baskı ve zulümlerine **yoksul Kürt Halkı'nın** yanıtı yine 'isyanlar' şeklinde oldu. Bu isyanlara aşiret reisleri ve din adamları da katıldı ve dahası önderlik ettiler. Bu durum, egemen sömürgeci devletlerin yoğunlaşan baskı ve sömürülerinin onların çıkarlarını da sarsmaya başlamasıyla açıklanabilir.

Osmanlı'nın ağır vergileri, askere almaları, talanları ve katli-

I. Büyük Paylaşım Savaşı ve sonrası süreçteki gelişmeler yoksulluğu dayanılmaz boyutlara taşıdığı gibi parçalanmışlığı da ikiden dörde taşıdı. Tarihi zaafiyetlerini aşamanın bedelini Kürt Halkı böylece bir kez daha ve daha da ağır bir şekilde ödüyordu.

amlarına 'asimilasyon' politikaları da eşlik etmeye başlar. "Bu dönemin (İstibdad Dönemi) önemli bir özelliği, o güne kadar Osmanlı yönetiminin Kürtlere yönelik sömürü, baskı, zulüm, katliam politikalarına bir de 'asimilasyon' politikasını eklemesidir. II. Abdulhamit, 'Rumeli'de ve bilhassa Anadolu'da Türk unsurunu kuvvetlendirmek ve her şeyden evvel Kürtleri yoğurup kendimize mal etmek şarttır.' diyordu.

Bu dönemin bir diğer önemli olayı ise, Kürt ayaklanmalarını yine Kürtlerden oluşturulacak bir alayla bastırma fikri sonucu Hamidiye (Aşiret) Alayları'nın oluşturulmasıdır. Osmanlı egemenliği altındaki halklara zulmü ile bilinen bu alayları, gariptir ki dönemin bazı Kürt aydınları desteklemişlerdir. Örneğin, Molla Said-i Kürdi '... Her milletin, özellikle de Kürtlerin sağlam bağı ve yaşam unsuru olan birlik, eğer bir saray olsa, Aşiret Alayları ve her ünvanı yenilgiye uğratan askerlik de köklü ve uzun bir temel ve sağlam bir tavan olacaktır... Eğitim ve öğretim için, Aşiret Alayları gayet gösterişli ve parıldayan bir teknik bilgiler okulu ve kocaman bir sanayi fabrikası olacaktır..."^[8] diyerek bu desteğini açıkça ifade etmiştir.

Bir taraftan kendileri de sömürgeleşmiş, sürekli kan kaybeden egemen devletler, diğer taraftan **feodal sömürü çarkı içindeki yoksul Kürt Halkı** ve onların kendi çıkarlarını da tehlikede gören ağa, bey ve şeyhleri ara-

sında sürüp giden mücadelede Kürt Halkı ve Kürdistan daha da yıprandı.

4- I.Büyük Paylaşım Savaşı ve sonrası süreçteki gelişmeler yoksulluğu dayanılmaz boyutlara taşıdığı gibi parçalanmışlığı da ikiden dörde taşıdı. Tarihi zaafiyetlerini aşamanın bedelini Kürt Halkı böylece bir kez daha ve daha da ağır bir şekilde ödüyordu.

Seyid Abdulkadir'in ibretlik tutumunu bu noktada örnek olarak vermek yararlı olacaktır: "Dr. Nuri (1893-1973) Kürdistan'daki örgütlenme çalışmalarına katılmak üzere Ekim 1918'de Koçgiri'ye gelir. '...Meclis üyelerinden İstanbul Polis Müdürü Dersimli Miralay Halil'in katılımıyla Seyid Abdulkadir'in başkanlığında (YN: Seyid Abdulkadir, 1908 yılında kurulan Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti ve 1918 yılında kurulan Kürdistan Teali Cemiyeti'nin başkanı idi.) Kürt aydın ve gençleri 'Bağımsız Kürdistan'ı hedef olarak belirlemiş, ancak Seyid Abdulkadir, Yunan işgalinden dolayı Türklerin zor durumda olduğunu ve onların bu zor durumu karşısında Bağımsız Kürdistan ilanı halinde bu durumun Türkleri arkadan hançerlemek olacağını, bunun da Kürt Ulusuna yakışmayacağını savunarak buna karşı çıkmıştı.' Aynı Seyid Abdulkadir, 1925 yılında Diyarbakir'de Türk Devleti tarafından asılarak öldürülmüştür."^[9]

Dr. Nuri Dersimi'nin, Koçgiri Savaşı'ndaki yenilginin sebeplerine dair yaptığı şu değerlendirme konumuz açısından son derece önemli tespitler içermektedir:

"Türkiye'de Türk şovenizmini benimseyen Türk hükümetlerinin iç siyasetinin başlıca amacı; Doğu Vilayetleri'nin yerli halkının Türkleştirilmesi veya kökten or-

tadan kaldırılmaları olduğu, değişmez bir gerçektir. Bunu anlayan aydınlar, milletlerinin tarihi varlığını ve haklarını korumak için, siyasi ve kültürel örgütler yaratmak zorunda kalmışlar ve Türkçülük akımlarına karşı cephe almaya zorlanmışlardı.

Kürt Milleti'nin bu konudaki en önemli örgütü Kürdistan Teali Cemiyeti idi. Bu örgüt ve diğer Kürt aydınları, Kürt Milleti aleyhinde tertiplenen Türk suikastını sezmişler ve Kürdistan topraklarını korumaya yönelik örgütler kurarak önlemler almaya mecbur olmuşlardı.

Koçgiri'deki olaylar, işte bu milli koruma psikolojisinin yarattığı ve kurulan söz konusu örgütçe de desteklenen bir harekattı. Harekat başlarken, Kürdistan Teali Cemiyeti dağılmış ve üyelerinden bazılarının ihmalkar ve kayıtsız oluşu, bazılarının da İstanbul'dan kaçarak harekate katılma imkanlarından yoksun olmaları nedeniyle, harekati düzenli ve planlı bir şekilde merkezleştirip idare etmek imkansız olmuştu. İşin maddi cephesi, işte bu çok kötü koşullar altında açılmıştı.

Manevi cephesine gelince:

A- Bağımsız bir Kürdistan yaratmak konusunda İtilaf Devletleri'nin Sev' de hazırladıkları proje, geniş Kürt halk tabakaları içerisinde derin bir sevinç ve heyecan yaratmış ve asırlardan beri yabancı boyunduruğu altında inleyen bu milleti ayaklandırdığı halde, İtilaf Devletleri bu ayaklanmalara ilgisiz kalmış ve hiçbir yardımda bulunmamıştı.

B- Kürt Milleti'nin toplumsal yapısının feodal olması ve aşiretçiliğin çok gelişmiş olması, aşiretler arasındaki anlaşmazlık ve çözümsüz sorunlar, onların kurtuluş savaşları için gereken birlik ve düzeni baltalamıştı. Orta sınıfın olmaması dolayısıyla da aşiret liderleri kolaylıkla devlet ta-

Siyasi-toplumsal sürgünlere ekonomik sürgünler de eklenmiş oldu. Bu gelişmeler Kürt Halkı'nın sosyo-ekonomik yapısında da değişimler yarattı. 'İşçi sınıfı', 'küçük burjuvazi' ve zamanla 'orta burjuvazi' gibi sınıflar oluştu...

rafından kazanılabiliyordu...

C- Din ve mezhep anlaşmazlıkları nedeniyle Kürtler arasında bulunan güvensizliği yok etmeyi başaracak aydın kitlesi henüz istenilen bir yoğunluğa erişmemişti...

Koçgiri, Kürd'ün bağımsızlık savaşının bir aşamasıdır. Onunla bir meydan savaşı kaybettik. Fakat, savaş bitmedi. Biz son zaferi kazanacağız."⁽¹⁰⁾

Diğer yandan, İdris-i Bitlisi'den Hamidiye Alayları'na ve oradan Ankara'daki mecliste yer alan atama Kürt vekillerine kadar uzanan işbirlikçi damarın varlığı da başka bir tarihi olgu olarak varlığını sürdürmüştür.

5- 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması ile uluslararası statüde yerini alan ve rahatlayan yeni Türk Devleti, antlaşma sonrası Kürt varlığını bütünüyle inkara yöneldi. Cumhuriyet dönemi Kürt Ulusal Hareketleri katliamlarla bastırıldı. Çıkarılan yasalarla Kürtler toplu halde sürgünlere gönderildi, sistemli asimilasyon uygulamalarına tabi tutuldu. "04 Mart 1925 tarih ve 578 sayılı Takrir-i Sükun Yasası, 31 Mart 1925 tarih ve 595 sayılı İnfazlara Dair Yasa, 1927 tarih ve 679 sayılı İskan Yasası, 1934 tarih ve 2510 sayılı İskan Yasası..., 1934 tarihli Soyadı Yasası, 1935 tarih ve 2884 sayılı Tunceli'nin İdaresi Hakkında Yasa, 05 Ocak 1961 tarih ve 22 sayılı Bölge Yatılı Okullarına Dair Yasa, 1961 tarih ve 1587 sayılı Kürtçe ve Ermenice İsimlerin Değiştirilmesine Dair Yasa, 07.11.1982 tarih

ve 2709 sayılı Anayasa (m.26/3 vd.), 1983 tarih ve 2845 sayılı DGM Yasası, 12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası, Türk hükümetlerinin söz konusu amaçlarına yönelik olarak çıkarıp uyguladıkları belli başlı yasalardır."⁽¹¹⁾

Doğu'da Kürt Ulusal Hareketleri'ni kanla bastıran Türk Devleti, Batı'da önemli yatırımlar gerçekleştirdi: İmalathaneler, fabrikalar kuruldu, kara ve demiryolları yapıldı, tarımda traktör ve makina kullanılmaya başlandı, bankacılık sektörü yaratıldı, üniversiteler kuruldu vb. Devlet destekli burjuvazi hızla gelişti. Doğu'nun(!) payına ise sadece sömürü, asimilasyon ve askeri amaçlı yatırımlar düştü. Bununla birlikte batıdaki gelişmeler yavaş ve cılız da olsa Kuzey Kürdistan'ı etkilemeye başladı. Kuzey, batıda üretilen metalara 'pazar', Kürtler ise batıya 'ucuz işgücü' oldu. Kentlere göç olgusu da bu gelişmelerle iç içe, birlikte gerçekleşti. Böylece, siyasi- toplumsal sürgünlere ekonomik sürgünler de eklenmiş oldu.

Bu gelişmeler Kürt Halkı'nın sosyo-ekonomik yapısında da değişimler yarattı. 'İşçi sınıfı', 'küçük burjuvazi' ve zamanla 'orta burjuvazi' gibi sınıflar oluştu...

Sosyo-ekonomik yapıdaki değişimler-gelişimler siyasal yapıda da yansısını buldu. Her sınıf kendi karakterine uygun siyasal oluşumlara yöneldi. Aydın sayısının artması, sosyalist düşüncenin kitlelerce tanınmaya başlaması gibi etkenlerin de katkısıyla bölgesel -aşiret ve/veya birkaç aşireti kapsayan- hareketler değil, bir bütün olarak 'ulusal hareket'ler oluştu.

Kuzey'deki bu gelişmeler farklı derecelerde de olsa diğer parçalarda da yaşandı. Güney'deki devletleşme olgusu ise

Kürt Tarihi açısından başlı başına önemli bir aşamayı ifade ediyor.^[12]

Günümüzde ulaştığı aşaması ile Kürt siyasal yaşamında siyaset yelpazesinin sağından en soluna kadar bir çok hareket ve parti oluşmuş durumda... Legal alanda güncel iki girişim-hareket te mevcut. Bunlardan, geçtiğimiz günlerde partileşen Demokratik Toplum Hareketi partileşmedeki amacını şöyle ifade ediyor: "Türkiye'deki demokrasinin, temel hak ve özgürlüklere dayalı demokratik hukuk sisteminin tesis ve toplumsal barışın sağlanmasına yönelik çabaların etkili bir sırası iradeye kavuşturulması."^[13] Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi ise özetle; ülkede sosyalistlerin birliğini sağlayacak, sosyalist hareketi temsil edecek, ulusal özgürlük mücadelesinin sosyalist dinamiği olacak, yeni bir 'açık' partiyi hedefliyor.^[14]

Ancak, kurtuluş mücadelesi veren bir halkın zorunlu ihtiyacı olan '**ulusal cephe**'nin henüz oluşturulamamış olması büyük eksikliklerdir. Birlik sorunununun bir başka versiyonudur.

6- Buna ek olarak, özellikle 1960 sonrası görülmeye başlanan başka bir olguya daha değinmek gerekiyor: **Uluslararası hareket ve örgütlenmeler dışında, egemen devlet ulusu içerisindeki siyasal hareket ve örgütlenmelerde yer alan Kürtlerin sayısı ve etkinliğinin çokluğu.**

İşbirlikçi damarın günümüze uzanan uçlarından biri olarak düzen partilerinde gerek aktif gerekse pasif siyasal katılımında bulunan Kürt bireylerinin sayısı hiç de az değil.

Bu işbirlikçi damarın dışında bir de **egemen ulus sosyalist hareket ve örgütlenmelerinde yer alan Kürt bireyleri gerçekliği var.** Kürt ulusal kurtuluş/özgürlük ha-

Türk sosyalist hareketleri ve örgütlenmeleri içerisinde yer alan Kürt kadro ve taraftarlar potansiyelinin 'dayanışma' boyutunu aşan büyüklükte olduğu bir gerçek... Üstelik, bunu sadece dayanışma unsuru ile açıklamak da mümkün değil.

rekentinin asli güçleri olan Kürt işçi, emekçi ve yoksul köylülerinin yanyana yaşadığı Türk, Fars, Arap vd. halkların işçi, emekçi ve yoksul köylülerine ilişkin ve dayanışması önemli bir konu. Öneme binaen, bu noktada Kuzey'deki durumu açıklamak istiyoruz:

Kürt Halkı'nın kendisine dayatılan sömürü ve baskılardan kurtulması, bu uğurdaki mücadelesi onun en doğal ve meşru hakkıdır. Her ulus gibi Kürt Ulusu'nun da kendi kaderini kendisinin belirleme hakkı vardır. "Sömürgeler için kendi kaderini kendilerinin belirlemeleri hakkını kabul etmek, sömürücü ülkenin emekçileri için bir görevdir... Fakat öte yandan, sömürge ülkelerin emekçileri de, sömürgeci ülkelerin proleterleriyle **dayanışma** halinde olmalıdırlar."

Türk sosyalist hareketleri ve örgütlenmeleri içerisinde yer alan Kürt kadro ve taraftarlar potansiyelinin 'dayanışma' boyutunu aşan büyüklükte olduğu bir gerçek... Üstelik, bunu sadece dayanışma unsuru ile açıklamak da mümkün değil. Bu somut olgunun, oluşum sürecine bakıldığında birden fazla neden ve etkenlerin bileşimi sonucu oluştuğu görülecektir.

Tarihi zaafiyetlere, dört parçaya bölünme ve her parçadaki egemen devlet baskısı da eklenince diline, tarihine, bir bütün olarak kültürüne yabancılaştırılmış bir kitle oluştu. II. Abdulhamit'in deyimi ile '**yoğrulup kendilerine -Türklere- mal edilen Kürtler.**' Bunlar Türk olduklarına

ikna olmuş. Bunun dışında bir de '**Kürt olduklarını bilen ancak, dilini, tarihini bilmeyen, Türkçe konuşup, düşünen bir kitle var...**

Her şeye rağmen **ulusal benliğini muhafaza edebilenlerin bir kısmı egemen devlet sistemi ile 'bağları' içinde yaşamlarını sürdürmeye çalıştılar, çalışıyorlar.** Diğer bir kısım ise kurtuluş yolunda illegaliteyi seçmek zorunda kaldı...

Türkiye'de sosyalist hareket ve örgütlenmeler alanında, 1960 öncesi örneklerine nazaran TİP pratiği sahip olduğu potansiyeliyle ayrı bir öneme sahip... Gerek TİP pratiği gerekse 1968 hareketleriyle sosyalist düşüncenin kitlelerce tanınmaya başlaması önemli bir dönemeçti. Bu hareket ve örgütlenmeler içerisinde Kürt kadro ve taraftarları da yer aldı. Bu konumlanışın kaynağı ise esasen yukarıda belirttiğimiz ilk üç gruptu. Türk sosyalist hareketlerinin yapısal sorunlarından kaynaklanan sahiplenmeci tutumları da bu olguyu destekledi. Bu konuyu ikinci bölümde ayrıca ele alacağız.

1970 sonrası gelişmeler bu konumlanışta önemli nitel ve nicel değişimler yarattı. Kurulan '**sosyalist**' programlı Kürt örgüt ve partilerin kadrolarının önemli bir kısmı bu değişimlerin ürünüydü.

Günümüze kadarki pratiğin de gösterdiği üzere, ulusal bilinç ve hareket geliştikçe bu değişimler devam edecektir. Ancak, günümüzde hala Türk sosyalist hareket ve örgütlenmeleri içerisinde yer alan Kürtlerin dayanışma boyutunu aşan çokluğu somut bir olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Bu noktada şu sorunun yanıtının bir kez daha düşünülmesinde yarar var: **Tarihi bir realite olan ulus olgusunun sınıfsız topluma kadar var olmaya devam edeceği gerçeği göz önünde tutularak, 21. yüzyıl**

şartlarında hala bağımsızlığından yoksun, sömürge ve dört parça halindeki bir ülke halkının sosyalistlerinin hedefleri ve duruşları nedir, nasıl olmalıdır?

II- Ulus dışı yaklaşımlar

1- Tarihin ilk devletleşme olgularından günümüze ekonomik, askeri, siyasal alanlarda üstünlüğü yakalamış devletler, bölgelerinde, gittikçe de dünyada belirleyici güç olmuşlardır.

Köleciler, feodal ve kapitalist toplumlarda görülmüş ve görülen tüm devletler 'çıkarcı'ları doğrultusunda politikalarını belirlemiş ve güçleri oranında da uygulamışlardır. Buna dış politikaları da dahildir.

Med İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra, 'güç' olamamış Kürt Halkı'nın ve ülkesinin kaderini, statükosunu belirleyen de dış güçlerin bu çıkar politikaları olmuştur. Kürdistan onca işgal, talan ve sömürden sonra, önce Osmanlı ve İran devletlerinin 1639 Kasrı-Şirin Antlaşması ile iki, daha sonra I. Büyük Paylaşım Savaşı akabinde yapılan antlaşmalarla 'resmen' dört parçaya bölündü. Ve bu statükoyu devam kaygısıyla yeni yeni antlaşmalar birbirini izleyerek günümüze ulaşıldı.

Kürdistan ve Kürt Halkı, 21. yüzyılı da böyle karşıladı. Mevcut haliyle emperyalizm ve egemen devletlerin iç içe geçmiş, yaygın ve yoğunlaştırılmış sömürü ve baskılarını yaşıyor. Emperyalizm azgın sömürsünün devamı, egemen devletler işgal ve sömürülerinin devamı peşinde. Ya Kürt Halkı? Bu noktada 'Devletleşme' adlı çalışmamızdaki şu paragrafı burada tekrar ile yetineceğiz: "21. yüzyılın kapitalist toplumlarında 'gelişimin yasa' hızlı işliyor. Zaten gelişimin (özellikle de sosyo-ekonomik; uluslaşma bazında) gerisine düş-

Egemen ulus sosyalistlerinin 'Kürt Sorunu'na yaklaşımları teorik ve pratik hatalar ihtiva etmektedir. Bu hatalar yapısal sorunlarından olduğu kadar, sosyalist söylemlerine rağmen milliyetçi bakış açısının aşılammamasından kaynaklanıyor.

müş bir halk olarak Kürtler, farkı kapatabilmeli. Aksi takdirde gelişimin hızı karşısında çok daha gerilerde kalınacaktır. Mevcut durumda egemen devletlerce önleri kesilmiş durumda. Varolma mücadelesi veriyorlar. Bu durumdan kurtuluş/özgürleşme gerek, gelişim çağını yakalamak için. Bunu tetikleyecek olan da devlet olgusudur. İki bin yıldan fazladır süren devletsiz dönemin tarihi ve acı tecrübeleri göstermiştir ki başka devletler, onlara kendi devletlerinin verdiği olanakları veremez. Bu köleciler devletler döneminde de böyledi, feodal devletler döneminde de. Hele hele kapitalist emperyalist çağda... Güney Kürdistan örneğinde olduğu gibi süreç parça başı kurtuluşu dayatıyor. Diğer parçaların bunu izlemesi ve bütünleşmesi zorunlu."

2- Kürt Halkı'nın kurtuluş/özgürleşme mücadelesi önünde engel teşkil eden egemen statükocu güçlere karşı, başta egemen devlet uluslarının olmak üzere tüm diğer ulusların sosyalistleri Kürt ulusal kurtuluş hareketinin doğal müttefikleri olmak durumundadırlar.

Ne var ki, egemen ulus sosyalistlerinin -aralarındaki farklara rağmen- 'Kürt Sorunu'na yaklaşımları teorik ve pratik hatalar ihtiva etmektedir. Bu hatalar yapısal sorunlarından, somut durumların bilimsel, sağlıklı tahlillerinin yapılamamasından, soyut ve biçimsel ilkelerin ön plana çıkarılmasından olduğu kadar, sosyalist söylemlerine rağmen

milliyetçi bakış açısının aşılammamasından kaynaklanıyor. Bu noktada Lenin'in şu belirlemelerini hatırlatmakta yarar var: "Proletaryanın burjuva boyunduruğunu söküp atma savaşımına bilinçli bir ifade veren komünist partisi, burjuva demokrasisiyle savaşma ve onun yalancılığını ve ikiyüzlülüğünü teşhir etme temel görevine uygun olarak, ulusal sorunda da, soyut ve biçimsel ilişkileri ön plana çıkarmamalı, bilakis birincisi, somut tarihsel ve her şeyden önce ekonomik durumuna doğru bir değerlendirmesinden; ikincisi, ezilen sınıfların, emekçilerin, sömürülenlerin çıkarlarının, hakim sınıfın çıkarları demek olan ulusal çıkarlar genel kavramından berrak bir şekilde ayrıştırılmasından; üçüncüsü, finans kapital ve emperyalizm çağına özgü, yerküre nüfusunun muazzam çoğunluğunun bir avuç zengin ileri kapitalist ülkeler azınlığı tarafından sömürge ve mali köleleştirilmesinin üstünü örtmeye çalışan burjuva-demokratik yalan ve fasalyalara karşı olarak, ezilen, bağımlı ve hak eşitliğine sahip olmayan uluslar ile, ezen, sömürülen, tam hak eşitliğine sahip uluslar arasında yapılan aynı biçimde berrak bir ayırmadan yola çıkmalıdır... Proletaryanın gerçekten öncüsünü oluşturan işçi partilerinin varolduğu tamamen kapitalist devletlerde enternasyonalizm kavramının ve siyasetin oportünist ve küçük-burjuva pasifist çarpıtmalarına karşı savaşım, ilk ve en önemli görevdir."⁽¹⁵⁾

Öncelikle şunu belirtmekte yarar var ki, Türkiye'de TKP'den bu yana varolan sosyalist hareket ve örgütlenmelerde -kısmi istisnalar hariç- iddialarının aksine 'proletaryanın gerçekten öncüsü olma' niteliği ne yazık ki yoktur. Yapısal olarak sınıf dışı -aydın ve öğrenci gençlik- karakter ve

Türk sosyalistlerinin 'Anadolu Kurtuluş Hareketi(!)'ni anti emperyalist(!) olarak niteleyen, Koçgiri özelinden hareketle Kürt Halkı ve Kürdistan'ı kastederek 'parça bütüne feda edilmeli'(!) diyen tezlerinin realiteyle ve sosyalist düşünceyle ne kadar örtüştüğü ortada.

ıyla Kürt ve Kürdistan varlığını görmezden geliyor hem de üstü örtülü biçimde parça olarak niteledikleri Kürt Halkı ve ülkesini, bütünden kastettikleri Türklerin ve neresi olduğu tam olarak belli olmayan ülkeleri lehine feda ediyor. Kürt Halkı'nın ve Kürdistan'ın varlığını bundan iyi yadsıyan başka bir tez yoktur herhalde. Kemalizm ile örtüşen bu tezin sonuçta, onu onaylamak ve güçlendirmek gibi bir işlev gördüğü açık.

Anti emperyalist nitelemesi ise bu yaklaşımlarını tamamlayıcı nitelikte. İşgal ve sonrası evreleri bir bütün olarak ele alıp, soyut, şekli, 'milli egoizmi sessizce muhafaza' edici yaklaşımları ile anti emperyalist etiketini üzerine yapıştırmaktan çekinmedikleri hareketin, Lozan'da emperyalistlerle bir masaya oturup mazlum bir milletin yurdunu paylaştıklarını, İngilizlerle bir masaya oturup bu paylaşımı sürdürdüklerini, Kürt Ulusal Hareketlerini bastırmak için Fransız ve İngiliz emperyalistleriyle işbirliği yaptıklarını bilmiyorlar mı?

Bütün bu yaklaşım hatalarını vereceğimiz şu ikinci örnek de açıkça ortaya koymaktadır.

b- I.Büyük Paylaşım Savaşı Sonrası Antlaşmalarla Resmen Dört Parçaya Bölünmüş Olan Kürdistan'ın, Kürt Halkı'nın İradesi Hilafına Oluşmuş Bu Statü-kosuna ve Buna Tepki Olarak Gelişen Kürt Ulusal Hareketlerine Yönelik Yaklaşımları:

Yukarıdakilere ek olarak, Türk sosyalistlerinin, Kürdis-

tan'ın mevcut statükosu karşısındaki pasifist tutumları sonuçta, egemen statükocu güçleri tasvip etme anlamına gelmektedir. Onların, Cumhuriyet dönemi Kürt ulusal hareketlerini 'gerici' vb. nitelemeleri de bu tutumlarıyla uyusmakta ve birbirini tamamlamaktadırlar.

c- İlk iki örnekle bağlantılı ve devamı olarak, Örgütlenme Alanı Anlayışları:

Türk sosyalist hareketlerinin örgütlenme alanı Türk Devleti'nin egemen olduğu alanlardır. Buna Kuzey Kürdistan da dahil. Onun mevcut statüsünün buna olanak tanıdığı açık. Bu hareketler için örneğin, Van'dan, Hakkari'den ötesi ülke dışı(!)dır. Oysa Kürt Halkı için öyle mi? Hewler'de ve Kamışlo'daki bir katliam için Diyarbakır'da, Van'da, Batman'da vb. yerlerdeki protestolar neyi ifade ediyor? İleri sürdükleri 'farklı ekonomik, sosyal yapılara tabiyet' gerekçeleri, özürlerinin kabahatlarından büyük olduğunu göstermiyor mu? Kürdistan'ın mevcut statükosunu belirleyen güçler ve egemen devletlerin sahiplenmelerini(!) aratmayacak derecede sahiplenme neyin ifadesidir? Hangi samimi gerekçelerle açıklanabilir?

Bu örnekleri çoğaltarak uzun uzun açıklamak mümkün. Ancak, ne makale kapsamına sığar ne de gereği var. Örnekler sorunu yeterince ortaya koyuyor.

Türk sosyalist hareketleri bu yapısal sorunlarından arınmadan ne Türk Halkı'nın umudu olabilir, ne de Kürt ulusal ve de sınıfsal kurtuluş hareketlerine müttefik olabilirler.

Sonuç: Kürt ulusal sorununa dair gerek ulus içinde gerekse ulus dışında farklı güç ve çıkarların belirleyiciliğinde oluşan değişik bir çok yaklaşım var. Bu genel çerçeve içerisinde sorunun

unsurların dokusal yoğunluğunu içerir. Bu yapı, aynı zamanda bir çok sorunun da kaynağını teşkil etmektedir; somut durumların tahlilindeki hatalar, soyut ve biçimsel ilkelerin ön plana çıkarılması, milliyetçi bakış açısının aşılammaması ya da Lenin'in deyişiyle 'milli egoizm'i sessizce muhafaza etmek, marijinalite vb.

Kürt ulusal sorununa bakışları da bu özellikleri arz etmektedir. Bu konuda birkaç somut örnek vermek yararlı olacaktır:

a- I.Büyük Paylaşım Savaşı Sırasında Emperyalist Güçlerce İşgal Edilen Anadolu ve Kürdistan'daki Durum ve İşgale Karşı Gelişen Hareketlere Dair Tahliller ve Yaklaşımlar:

I. Büyük Paylaşım Savaşı sırasında emperyalist güçler tarafından Anadolu ve Kürdistan da işgal edildi. İşgal edilen yerlerde spontane işgal karşıtı hareketler gelişti. Ne var ki, sahip oldukları avantajları da kullanan Türk asker-sivil burjuvazisi Türk hareketlerini organize ettikleri gibi, Kürtlerin tarihi zaafiyetlerinden de yararlanarak onları bölmeyi ve bir kısmını içlerine çekmeyi başardı. Onların ırkçı, riyakar siyasetlerini gören ve iltifat etmeyen, bağımsız Kürdistan hedefli Kürt hareketlerine husumetle yöneldiler. Bunlardan Kuzeybatı Kürdistan'daki Koçgiri hareketini 'topyekün yok etmeye' yöneldiler, kitlesel kırımlara giriştiler. Böylece ırkçı siyasetleri de artık açığa çıkmış oluyordu.

Türk sosyalistlerinin 'Anadolu Kurtuluş Hareketi(!)'ni anti emperyalist(!) olarak niteleyen, Koçgiri özelinden hareketle Kürt Halkı ve Kürdistan'ı kastederek 'parça bütüne feda edilmeli'(!) diyen tezlerinin realiteyle ve sosyalist düşünceyle ne kadar örtüştüğü ortada. Bu yaklaşım tarzı her şeyden önce hem 'Anadolu Kurtuluş Hareketi' adlandırma-

çözümü önünde bir çok iç ve dış engel var.

Ancak, tüm bu engellere rağmen, Nuri Dersimi'nin deyimiyle 'asırlardan beri yabancı boyunduruğu altında inleyen bu millet' tüm bu sorunları aşacak potansiyel güce sahiptir. Kurtuluş hareketinin son yıllardaki gelişimi ve elde edilen kazanımlar da bunun kanıtıdır ve geleceğe de ışık tutmaktadır.

Kürt sosyalistlerinin buradaki görevi ise 'ulusal özgürlük mücadelesinin sosyalist dinamiği' olabilmektir.

Dipnotlar:

[1] M.Emin Zeki, Kürdistan Tarihi, Beybun Yay., Haziran 1992, Ankara, s. 87.

[2] Bu konuda şu eserimize bakılabilir: Ali Kendav, Koçgirililer, Gün Yay., Aralık 2004, İstanbul, s.20-22,146.

[3] Hasan Yıldız, Aşiretten Ulusal-ılığa Doğru Kürtler, Fırat-Dicle Yay.,İkinci Baskı, Eylül 1991, İstanbul, s.33.

[4] H.Yıldız, age, s.33.

[5] Bu konuda bak. , Ali Kendav, age s.144-147.

[6] Kemal Burkay, Kürdistan'ın Sömürgeleştirilmesi ve Kürt Ulusal Hareketleri, Özgürlük Yolu Yay., 2. Basım, Haziran 1986, s.23,24.

[7] Kürt Solu/5, 21. Yüzyılda Aydınlanma, Değişim, Devrim Dinamikleri, S.Çiftiyürek makalesi, s.129.

[8] Ali Kendav, age, s.41,42.

[9] Ali Kendav, age, s.47.

[10] Dr. Nuri Dersimi, Kürdistan

Tarihinde Dersim.

[11] Ali Kendav, age, s.104,105.

[12] Bu konuda bak. Kürt Solu/11, Devlet, 'Tarihsel Gelişim Sürecinin Dayattığı Bir Zorunluluk: Devletleşme' adlı makalemiz.

[13] Evrensel Gazetesi, 06 Ekim 2005.

[14] Bu konuda şu makalelerimize bakılabilir:

a- MESOP Girişimi Üzerine Eleştirel Bir Bakış-I, Sosyalist Mezopotamya Dergisi, sayı 9, Ocak 2005.

b- MESOP Girişimi Üzerine Eleştirel Bir Bakış-II, Sosyalist Mezopotamya Dergisi, sayı 10, Mart 2005.

[15] Lenin, Tüm Eserler, cilt XXV, Ulusal ve Sömürge Sorun Üzerine Tezlerin İlk Taslağı, s.350 vd., 1920.'den aktaran 'Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu', Inter Yay., 1.Basım, Mart 1990, s.61,62,66.

Kürt gerçeği, Ortadoğu ve emperyalizm

✎ Hürşit Kaşıkırmaz

Son yıllarda Türk medyası ve kamuoyunda Kürt realitesi (gerçekliği) gündem maddelerinden denilebilir ki birinci sırada yer almaktadır. Öyle bir durum oluştu veya kendisini dayattı da denilebilir. Türkiye’de Kürtler hesaba katılmaksızın hiçbir ciddi kurum, kuruluş veya parti politika yapamaz veya yaptığı politikada başarılı olamaz şeklinde bir ortamın varlığı ile yüzyüzeyiz. Dünden farklı olarak bugün, komünisti, devrimcisi, reformisti, demokrasi, burjuva liberali, sosyal demokrasi, muhafazakarı, milliyetçisi, askeri, yani kısacası toplumun farklı sınıf ve katmanlarına hitap eden, etmeye çalışan her kesim için Kürt realitesi siyasi bir malzeme oldu.

Bu durum, Kürtlerin konularından dolayı sadece Türkiye kamuoyunda değil, genel anlamda Ortadoğu ve emperyalist devletlerde de kimi zaman gündemin birinci maddesi şeklinde kamuoyuna yansımaktadır. Denilebilir ki Kürtler tarihleri boyunca ilk kez dünya kamuoyunda bu denli geniş bir yelpazeyi kapsayan devletler ve halklar tarafından konuşuluyor, tartışılıyorlar. Kısaca belirtmek gerekirse; daha dün adından ve sanından bahsedilmeyen, varlığı ve yokluğu tartışma konusu olan Kürtlerin, bu son yıllarda ilgili devletler ve halklar tarafından dönem dönem gündemin birinci maddesi yapılmalarını hayra alamet sayanlar da var, saymayanlar da... Bu du-

rum Kürtler açısından son derece önemli bir avantaj olmaktadır. Şunu bilmemiz ve bilince çıkarmamız gerekiyor: Kürtler yüzyıllardır sömürgeci boyunduruktan kurtulmak için mücadele ettiler, ediyorlar. Son birkaç yıla kadar -ki kimi ülkelerde hala devam ediyor- Kürtlerin kırım ve katliamlardan geçirilmeleri, asimile edilmeleri, sürgün edilmeleri gibi insanlık dışı muamelelerle karşılaşmaları karşısında sessiz kalan dünya devletleri ve dünya insanlığının büyük çoğunluğu, bugün ne oldu da veya Kürtlerin konumunda ne değişti de, yukarıda belirttiğimiz gibi dünya devletlerinin zaman zaman birinci gündem maddesi olmaya başladı?

Bir gerçeği daha belirtmem gerekiyor. Kürtlerin daha düne kadarki (yani 20-30 yıl önceki) durumları gereği, 'kırımla, katliamla, asimilasyonla, sürgünlerle soyalarını tükettik, tüketiceğiz; bunları Araplaştıracağız, Türkleştireceğiz, Farslaştıracağız; bu seçenekleri kabul etmeyenleri kırım ve katliamlarla yok edeceğiz, yerinden, yurtlarından süreceğiz; bunları yaparken Kürtlerin kendi tarihleri boyunca oluşturdıkları bütün maddi ve manevi değerlere bizler sahip olacağız' mentalitesi hakim idi ilhakçı, sömürgeci devletlerde. Ve bu yönü epey de uğraş verdiler. Ama bu son yıllardaki gelişmelere baktığımızda, okun tersine döndüğü, yüzyıllarca sömürgecilerden yana esen rüzgarın Kürtlerden yana da esmeye başladığını görüyoruz. İşte bu rüzgar yukarıda belirttiğim Kürt gerçekliğini tersine dönderdi ve ona farklı bir içerik kazandırdı. Geline aşamada Kürt gerçekliği, ilhakçı ve sömürgeci devletlerin iradelerinin dışında dünya kamuoyunun gündemine oturdu. Hangi güçler Kürt gerçekliğini dünya kamuoyuna taşıdı? Ve dahası bu gerçekliği dünya kamuoyuna neden taşıdılar? Ben bu yazıda bu soruların dününü ve bugününü açmaya çalışacağım.

Soruları açmaya geçmeden önce şunu belirtmem gerekiyor: Kürt sorunu uluslararası bir sorundur. Bu durumu bilmemiz ve bilince çıkarmamız gerekiyor.

Hepimizin bildiği gibi Kürdistan coğrafyası uluslararası güçler tarafından ilkin 1639 Kasr-ı Şirin Anlaşması'yla Osmanlı ve İran imparatorlukları arasında ikiye ve bu bölünmüşlüğün ardından ikincisi 1923 uluslararası Lozan Anlaşması ile dörde bölünmüştür. Kürtlerin bu duruma düşürülmelerinde sadece ilhakçı ve sömürgeci devletlerin payı yoktur. Bir bütün olarak bölgedeki

Devrimci hareketin soruna sağlıklı yaklaşamamasının temel sebebi, eski reçetelere göre politika yapmasından kaynaklanmaktadır. Somut durumu anlamak ve ona göre bilimsel tahlil ve tespitlerde bulunmak, bu tür meselelere sağlıklı yaklaşmak zor olmasa gerek.

menfaatlerden dolayı emperyalistler Kürdistan'ın bu şekilde bölünmesini bizzat kendileri istediler ve istediklerini yaptılar. Anlaşılması açısından; o dönemlerde emperyal devletlerin çıkarları bunu gerektiriyordu, onlar da kendi çıkarları gereği Kürdistan ve Kürtleri dörde böldüler. Ve daha sonra ilhakçı ve sömürgeci devletler, emperyalistlerin desteğiyle Kürtlere yeryüzünde bilinen en vahşi ve en insanlık dışı uygulamaların hemen hemen hepsini reva gördüler. Emperyal güçler Kürdistan ve Kürtleri dört ayrı parçaya böldükleri dönemde bölgenin o şekilde şekillenmesini istiyorlardı. Ve böylece Kürtleri kendi kaderleriyle baş başa bıraktılar.

Bundan 5-10 yıl öncesine kadar Kürtlerin çektikleri çileleri görmezlikten ve atıkları çığıllıkları duymazlıktan geliyorlardı. Çünkü çıkarları gereği bu çığıllık ve çileleri görmemeleri, duymamaları gerekiyordu. Bizim bilmemiz ve bilince çıkarmamız gereken soru şu; Kürdistan ve Kürtleri daha önce belirttiğimiz konuma sokan uluslararası emperyal güçler, neden son 5-10 yılda Kürtlere bir nevi nefes aldırma yöneliminde bulunuyorlar? Tamamen yazımızın konusu olmamakla birlikte, ama konuyu da ilgilendirdiğinden dolayı ben meseleyi enine, boyuna ele alarak işlemeyeceğim. Fakat konunun anlaşılması için kısa bir açıklama yapacağım.

Genel anlamda sol hareket, sol hareketin içerisinde komünistler, devrimciler, reformistler

ve gelinen aşamada ideolojik ve teorik olarak kendilerini sorgulamadıkları sürece, keza 21.yy'ın başlarında, yani bu son yıllarda emperyalist-kapitalizmin ekonomik örgütlenmesinde ve ona paralel olarak politikada yaptığı strateji değişikliği kavranmadan, bugün Ortadoğu'da Kürtler ve Filistinlilere devletleşme, bölgedeki teokratik rejimlerin yerini temsili parlamenter rejimlere bırakma istemi içerisinde olan emperyalistlerin yeni yönelimlerine alternatif sol, devrimci politikalar geliştirilemez ve soruna sağlıklı yaklaşamaz.

Devrimci hareketin soruna sağlıklı yaklaşamamasının temel sebebi, eski reçetelere göre politika yapmasından kaynaklanmaktadır. Somut durumu anlamak ve ona göre bilimsel tahlil ve tespitlerde bulunmak, bu tür meselelere sağlıklı yaklaşmak zor olmasa gerek. Burada önemli olan, bizim statükoculuktan kurtulmamızdır. Son aylarda ABD Başkanı Bush dünya basınına verdiği demeçlerde, "Tanrı bana dedi ki git Afganları molla rejiminden kurtar, gittim kurtardım. Tanrı bana dedi ki git Kürtleri Saddam diktatöründen kurtar, gittim kurtardım. Tanrı bana üçüncü bir şey daha söyledi, onu da yapacağım. İsrail-Filistin sorununu çöz dedi, onu da yapacağım" diyor. Düşünün, bu sorunların üçü de bizzat emperyalistler tarafından o ülkelerin halklarının başına bela edildi. Şimdi ise aynı emperyalizm bu sorunları kendisi burjuva anlamda 'çözüyor'. Bugün emperyalistlerin genelde olmakla birlikte özelde Ortadoğu ve Kafkaslar'da "demokrasi, barış ve kardeşlik" şiarlarını atarak, bölgelerdeki gerici rejimlerin yerini temsili parlamenter rejimlerin almasını istemelerinin altında yatan gerçek ve o gerçeğin yarattığı/yaratacağı etkileri anlamak ve kavramak

gerekıyor. Kısaca yeni dönem için bu örnekleri vermem yeterlidir sanıyorum.

İşte yeni dönemde Kürt sorununun anlamak, kavramak ve ona sağlıklı yaklaşmak için, bir bütün olarak yeni dönemde emperyalizmin bu tür sorunlara yaklaşımı ve onlara kendince getirdiği 'çözüm'lerin nedenini ve doğuracağı sonuçları sağlıklı bir şekilde anlamamız, ona göre hareket etmemiz kaçınılmaz olarak kendisini dayatıyor. Benim bu yazıyı kaleme almama sebep teşkil eden; son yıllarda Türkiye basın ve yayın organlarında ve kamuoyunda Kürtler hesaba katılmamasının -gerek olumlu, gerek olumsuz- hiçbir kurum, kuruluş, parti ve sorunlarla ilgilenen bireylerin sağlıklı hareket edemeyeceklerini anlamaları ve kavramalarıdır. Ben bu kurum, kuruluş, parti ve bireylere "Günaydın!" demek istiyorum. Onlarca yıldır böyle bir sorunla yüzyüze olan Türkiye Cumhuriyeti'nde ne hikmetse son yıllarda Kürtler görülmeye ve Kürt sorunu vardır denilmeye başlandı. Oysa gerçek anlamda devrimci, komünist olanlar ve Kürt milliyetçileri bu sorunun dün de, bugün de var olduğunu durmadan kamuoyuna taşıdılar, taşımaya çalıştılar. Ve bu çalışmalarını yapanlar dün de, bugün de egemen sistem tarafından insanlık dışı her türlü yöntemle tutuldular/tutuluyorlar.

Bugün bu sorunun emperyal güçler tarafından tekrar gündeme getirilmesi, kuşkusuz onların bugün yine bölge üzerindeki çıkarlarından kaynaklanmaktadır. Gerek Amerika Birleşik Devletleri (ABD), gerekse Avrupa Birliği (AB) bugün bu sorunu dillendirirken bu, onların Kürtleri veya ezilen halkları sevmelerinden veya ezilen halklara acıyarak onları koruma altına almak istemelerinden kaynaklanmıyor. Daha dün, yani Kürtler ve Kürdis-

Bölgede statüko bozuluyor. Ve bölgenin tekrardan nasıl şekilleneceği konusunda kafalar bir hayli karışık. Ama burada bir gerçek var ki; bu yeniden şekillenmenin içerisinde kısmen de olsa Kürtler yer alacaklar.

tan'ın ikiye ve dörde bölündüğü koşullarda bölgeye eski yöntemle yaklaşan emperyalistler, bugün eski yöntemden farklı bir metot ile yaklaşıyorlar. Emperyalistlerin daha dün bölgeye yaklaşımlarında Kürtler yok sayılıyordu, bugün bölgeye yaklaşımlarında ise Kürtler vardır mantığı ile yaklaşıyorlar. Yani burada anlaşılması gereken; daha dün Kürtleri yok edenler/etmeye çalışanlar, bugün zaten varolan bir halkı 'var' etmeye çalışıyorlar.

Emperyalistlerin bu değişken politikalarına paralel olarak, emperyalistlerden esinlenen gerici, ilhakçı ve sömürgeci bölge devletleri ve o devletlerin yöneticileri, devletçi 'aydınları' daha dün Kürtler yoktur metalitesi ile hareket ettiler. Bugün ise emperyalistlerin bölge üzerindeki hesapları gereği Kürtlerin varolması gerekiyor! Bu politikadan hareketle bugün Kürtler vardır deniliyor. Yine emperyalistlerden esinlenen ve onlardan ilham alan bölgenin ilhakçı ve sömürgeci devletleri ve bu devletlerin yöneticileri, devletçi 'aydınları' da bugün Kürtler vardır diyorlar.

Emperyalistlerin bölgeye bu şekilde (Kürtler vardır) yaklaşmaları, bölgede bulunan irili-ufaklı bütün dinamikleri (devletleri, Kürtleri, aydınları, solcuları, sağcılarını vs.) kapsayan bir irkilme -olumlu veya olumsuz anlamda- gündeme getirdi/getiriyor. Çünkü bölgede on yıllardır varolan statüko bozuldu/bozuluyor. Ve burada yeni durumun, statükonun nasıl olacağı, bölgenin tekrardan nasıl şekilleneceği konusunda

kafalar bir hayli karışık. Ama burada bir gerçek var ki; bu yeniden şekillenmenin içerisinde kısmen de olsa Kürtler yer alacaklar. Bu yer almada, ulusal anlamda Kürtler -eski konumlarında- küçük de olsa çeşitli olanaklara sahip olacaklar.

Bu yeni politikalarda, Kürtlerin emperyalistler tarafından yeniden parçalara bölünmeleri veya tek parça haline getirilmeleri hedeflenmiyor. En azından şimdilik gözüküyor budur. Kürt liderlerden bağımsız Kürdistan'ı sık sık dillendiren Mesut Barzani, son aylarda ABD'ye yaptığı ziyaretten sonra basına şöyle bir açıklamada bulundu: "Gerçekçi olmak zorundayız. Bağımsızlık Kürtlerin de hakkıdır, ama etrafımıza baktığımızda bize açık bir kapı ya da dünyanın diğer ülkelerine bağlayacak bir deniz yolu mevcut değil. Kendi bölgesinde izole edilmiş bağımsız bir Kürdistan yerine, şu anki gibi gevşek, federal bir Kürdistan'ın çoğulcu, demokratik, federal bir Irak içinde kalması en akıllıca olanıdır."

Bu açıklamayla görünen odur ki; tek parçada bağımsız Kürdistan'ın olanaklı olamayacağına işaret ediyor Barzani.

Bu açıklamadan da anlaşılacağı gibi, şu anda Kürdistan'ın dört parçasında bağımsızlığı savunan ve onu birinci gündem maddesi yapan herhangi ciddi bir örgüt bulunmamaktadır. Durumun böyle olması Kürt halkının birlik ve tek devlet olma istemi ve arzusunu noktaladığı anlamına gelmez. Kürtler için birlik, ilerisi için oluşabilecek bir ütopyadır. Ve bu ütopya daima Kürt halkının hedefinde yer almaktadır.

Diğer cephe, ilhakçı ve sömürgeci devletlerdir. Bunlar bağımsız devlet değil, şu anda Kürtlerin sahip oldukları veya sa-

hip olmaya çalıştıkları hakları dahi hazmedememektedirler. Geçenlerde Türkiye'ye gelen İran Dışişleri Bakanı Manuçehr Mottaki, 'Kuzey Irak'taki gelişmelerin endişe verici olduğunu söyledikten sonra, "Kürdistan'ın kurulmasına İran ihtimal vermiyor. Bu yönde bir gelişme, Türkiye dışında Suriye ve İran'da da tepki uyandıracaktır. Kimse Kürdistan kurmaya kalkışamaz!" diyerek, Kürdistan hakkındaki tepkisini dile getirdi. (2 Aralık 2005, Milliyet)

Bu yeni süreçte Kürtlerin ve Kürdistan'ın nasıl bir şekil alacağı, güçler dengesine bağlı olacaktır. Burada dış güçler emperyalistler ve ilhakçı-sömürgeciler, iç güçler ise Kürt halkının örgütlü yapıları. Genel anlamda bu güçler arasındaki ilişkilerin belirleyeceği yeni durum tamamen çıkarılara dayalı olarak oluşacaktır.

Konu ile ilgili olarak emperyalistlerin bölgeye müdahale ve dayatmaları ikiye ayrılmaktadır. Birincisi; ABD Irak'a direkt müdahale ederek rejimi değiştirdi. Ve Kürtler bu durumdan yararlanarak federal yapı oluşturdular. İran ve Suriye'ye rejimlerin değiştirilmesi veya değişmeleri için dayatmalar söz konusudur. İran ve Suriye'de Kürtler bu durumdan nasıl yararlanırlar, bu önümüzdeki süreçte görülecektir. İkincisi; Türkiye ve Türkiye'deki Kürt coğrafyasıdır. Bu parça Kürtlerin en yoğun olarak yaşadıkları alandır. Türkiye'de Kürt sorununun 'çözümü' ABD müdahalesi ve direktifleri ile olmayacaktır. Türkiye'de bu sorun daha çok AB'ye uyum ve girme sürecinde 'çözüm'e doğru gidecektir. Yani deyim uygunsu, Türkiye ve K.Kürdistan bu sorun için şimdilik ABD'nin ilgi alanının dışındadır. ABD bu konu ile ilgili olarak Türkiye'yle direkt değil, dolaylı olarak ilgilenmek-

Türkiye'de Kürt sorununun 'çözümü' ABD müdahalesi ile olmayacaktır. Türkiye'de bu sorun daha çok AB'ye uyum ve girme sürecinde 'çözüm'e doğru gidecektir. Yani deyim uygunsu, Türkiye bu sorun için şimdilik ABD'nin ilgi alanının dışındadır.

tedir. Burada konunun anlaşılması için zaruri bir açıklamada bulunmam gerekiyor kanısındayım. Türkiye'deki Kürt sorunu neden ABD'yi dolaylı, AB'yi direkt ilgilendiriyor? Bu konuda kafalar bir hayli karışık. Karışık olmaması da düşünülemez. Daha önce de belirttiğim gibi emperyalizmin 21.yy'daki ekonomik ve politik stratejisi anlaşılmadan bu tür konular kafa karıştırıcı veya meseleye sağlıklı yaklaşılabilir. Emperyalizm genel anlamda 21.yy'da gerici rejimlerin yerini temsili parlamenter rejimlerin alması için çabalamaktadır. Emperyalizm bunu 21.yy'a özgü pazar alanları açmak için yapmaktadır. Özelde ise Afganistan, Irak, Suriye, İran gibi ülkeler bu yeni dönem pazar alanları için bir hayli elverişli durumdadırlar. Bu nedenden dolayı emperyalizm ilgili ülkelerde eski rejimlerin devrilmesi veya değiştirilmesinin gerekliliğinden hareket etmektedir. Bu, emperyalizmin eski rejimlerin yerine temsili parlamenter rejimleri getirme seçeneği ileridir şeklinde bir anlam taşımaz. Bu durumda ince bir ayar söz konusudur. Emperyalizm, çağımızda sınıfsal anlamda ikisi de gericilemiş olan rejimlerden, birinin yerine diğerini tercih etmektedir. Ama bu rejimlerden temsili parlamenter rejim, teokratik rejime göre ileridir denebilir, fakat ilerici değildir. Yani ileri ve ilerici olanı birbirine karıştırmamamız gerekiyor.

Türkiye'ye gelince, Türkiye zaten temsili parlamenter bir re-

jime sahiptir. Şu andaki haliyle emperyalistlerin istediği bütün elverişli koşullar Türkiye'de mevcuttur. Bu anlamda Türk rejimi ABD'nin hedef tahtasında değildir. Sadece AB'nin Türkiye'yi jeo-politik ve stratejik konumundan dolayı birliğe dahil etmek istemesinden kaynaklanan bir takım değişikliklerin yapılması hesaplanıyor. Bu değişikliklerin içerisinde Kürt sorununu azınlık ve bireysel haklar çerçevesinde 'çözüm'e götürmek için çaba sarfedilmektedir. Bu konuda Türk devleti ve hükümetine telkinlerde bulunuluyor. Türk devleti ve hükümeti konu hakkında net olmamakla birlikte, kimi zaman çeşitli açıklamalar yapılarak kamuoyu yoklanıyor. Bu konuda basın ve yayın kuruluşları aracılığıyla ortamın uygun bir zemine çekilmesi hedefleniyor. Dikkat edilecek olursa, son aylarda Kürt gerçekliğinden sıkça bahsediliyor. Bu konuda basın ve yayın kuruluşlarında yapılan bütün propaganda ve telkinler azınlık ve bireysel haklar çerçevesinde yapılıyor. Özellikle basın, sanki özel olarak görevlendirilmiş bir şekilde konuyu durmadan işliyor. Konu için emperyalistlerin/kapitalistlerin kalemşörlüğünü yapanlar, yapmak isteyenler bu aylarda çoğaldı. Bunlardan biri Milliyet Gazetesi'nde yazan Hasan Cemal'dir. Hasan Cemal'i yıllardır takip ediyorum. Anlaşılan H. Cemal ve H. Cemal gibileri son yıllarda gerek içeride ve gerekse dışarıda birilerinin kalemşörlüğünü üstlenmiş gözüküyorlar. Türkiye'de Kürt sorununun bu son yılların sorunu olmadığını, eğer verilecekse bu azınlık ve bireysel hakların bu birkaç yıl içerisinde keşfedilmediğini, H. Cemal ve onun gibileri benden daha iyi biliyorlar. Son günlerde H. Cemal, Milliyet'te dört gün Kürt sorunuyla ilgili olarak yazdı. Bu yazılardan

çeşitli alıntılar vereceğim.

"Kendimizi karşı tarafın (Kürtler-bn) yerine koyup onun kimlikle ilgili duyarlılıklarını, kaygılarını hissetmeye çalışmamız lazım. Bunu yapabildiğimiz ölçüde, insanların kendi dillerine, kültürlerine sahip çıkmalarının öyle korkutucu, ille de bölücü bir şey olmadığını anlayabilirsiniz." (1 Aralık 2005, Milliyet)

Ben burada H. Cemal'e "Günaydın!" diyorum. Ama daha dün Kürt düşmanı olarak yetiştirdiğiniz insanlara bu mesajınız fena değil.

Kürtlerin kimlik istemlerinin karşısında H. Cemal, "Ama sorun henüz çözülmedi. Ülkemizde kimlik konusu daha hala siyasetin gündeminde didikleniyor, istismar ediliyor." (1 Aralık 2005, Milliyet)

Bunun nasıl bir kimlik olacağı merak konusu. H. Cemal yazılarında sık sık Avrupa Birliği şemsiyesi altında birlikte yer alalım vurgusu yapmaktadır. Ama Fransa ile ilgili olarak şu tespitte bulunuyor: "Örneğin Fransa'da da öyle iki yüzyıl geçti, eşitlik, kardeşlik, özgürlük deniyor Fransa'da. Ama anlaşılan Fransa gibi demokrasisi, hukuku, devleti ve refah düzeyi bu kadar yükselmiş bir ülkede bile bu soylu ilkeler bir ölçüde kağıt üstünde kalabiliyor." (1 Aralık 2005, Milliyet)

H. Cemal burada Fransa'yı eleştirirken acaba Kürtler için Fransa'dan daha ileri bir modeli mi savunuyor? Hayır! H. Cemal bunları Kürtler için söylemiyor.

Türkiye'de Kürt kurumları arasındaki çelişki ve çatışmalar, hiçbir zaman Barzani ile Talabani'nin aralarındaki çelişki ve çatışmalar kadar büyük boyut kazanmadı. Fakat Barzani ve Talabani birlikte hareket etmesini becerdiler.

Yazısının devamında bu eleştiri getiren, Fransa'daki işsiz müslüman gençlerin dışlanmışlıklarından dolayı Paris'i yakmalarını örnek gösteriyor. Öbür yandan aynı Fransa'da azınlık ve bireysel hakları bulunan Katalon halkının medenice asimile edilerek, giderek yok edilmeye çalışıldığından niye bahsetmiyor!? Dahası bu yıl Avrupa Parlamentosu'nda sol görüşlü milletvekilleri Fransa'yı azınlıklar konusunda eleştirdiklerinde, "azınlık tartışmalarına tahammül edemeyecekleri, bu durumun ülkeyi bölünmenin eşiğine getireceği" şeklindeki açıklamasıyla konuyu örtbas eden Fransa ve Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın demokrasi anlayışı budur. Avrupa Birliği de Chirac'tan farklı bir anlayışa sahip değildir.

Bu son yıllarda Türkiye'de Kürt sorununu kendince çözmek isteyen emperyalist güç (AB) Avrupa Birliği'dir. Avrupa sorunu getirdi, azınlık ve bireysel haklar çerçevesine bağladı/bağlamaya çalışıyor. Şunu bilmemiz lazım; Türkiye'de Kürtler azınlık değildir. Kürtler bir ulustur. Bizim, bizlerin ulus duygularıyla, duyarlılığıyla politika yapmamız gerekiyor. Avrupa Birliği, Türki-

ye'de kendi ekonomik ve politik çıkarları gereği istikrarlı bir ortam istiyor. Bu anlamda Türkiye'de herhangi bir kesimin hesapları bozacak bir çıkış yapması istenmiyor. AB, varolan kimi sorunları çözeceğim diyerek, çözümleri güdükleştirmek istiyor. Bu sorunlardan bir tanesi de Kürt sorunudur. Kürt sorununun çözümünde eğer Kürtler yasama, yürütme ve yargıda temel hak ve özgürlüklere sahip olamazlarsa, diğer 'çözüm' biçimlerinin ileride Kürtler için nasıl avantaj ve dezavantaj yaratacakları şimdi kestirilemez.

Eğer biz güdükleşmek istemiyorsak, bir iç dinamik olarak Kürt ulusal demokratik güçleri bir an önce bir birliktelik, bir konsensüs oluşturmamız gerekiyor. Ve bunu yaptıktan sonra kendi reçetemiz ile kitlelerin karşısına çıkmamız ve dostadüşmana kendi ulusal demokratik istem ve arzularımızı sunmamız kendisini dayatmaktadır. Ne var ki Türkiye'de Kürtler şimdilik böylesi bir oluşumdan mahrumlar. Türkiye'de Kürt kurumları arasındaki çelişki ve çatışmalar, hiçbir zaman Barzani ve Talabani'nin aralarındaki çelişki ve çatışmalar kadar büyük boyut kazanmadı. Fakat ulusun çıkarları gereği Barzani ve Talabani birlikte hareket etmesini becerdiler. Ama bize gelince, bizler o beceriyi gösteremedik/gösteremiyoruz. Bizim temel sıkıntımız budur. Burada herkes kendisini sorgulamalıdır. Bu da bizim başka bir gerçekliğimizdir.

'Kızıl Elma' ütopyası

✎ Metin Aktas

Son yıllarda Türkiye'de atılan demokratik adımları durdurmak, ülkenin dünya halklarıyla entegrasyonunu önlemek için Pan Turanistler, Pan İslamistler, Kemalistler, nasyonal sosyalistler ortak bir cephe kurdu; bu cepheye de 'Kızıl Elma' adını verdiler. Ülkemizde bir çok insan 'Kızıl Elma' ütopyası hakkında bilgi sahibi olmadığı için, kurulan bu şer cephesinin neyi amaçladığını anlayamadı; ve bir çok insan yapılan propagandalara aldanarak bu cephe saflarında yer aldı. 'Kızıl Elma' cephesini kuran anti demokratik güçler, bu cephenin "emperyalizme karşı kurulan bir cephe" olduğunu söyleyerek, gerçek saldırgan, yayılmacı, anti demokratik amaçlarını kamufle ederek, cepheyi masumane, ba-

rışçı bir çaba olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Oysa gerçek hiç de öyle değil!

'Kızıl Elma' cephesi, ülkenin özgürlüğünü, bağımsızlığını temel alan bir anti emperyalist cephe değil, temelinde Kürtlerin özgürlük taleplerini şiddetle yok etmeye çalışan ırkçı, militarist bir cephedir. Adını tarihsel bir ütopyadan alan cepheyi anlamak için 'Kızıl Elma' ütopyasının doğuşunu anlamamız lazım. Çünkü 'Kızıl Elma' ütopyası ne zaman doğdu, neyi amaçlıyordu?

Fatih Sultan Mehmet'in ölümüyle yerine İkinci Beyazıt geçti. İstanbul alınmıştı. İstanbul'un alınması sırasında Fatih'e vezirlik etmiş, Kırım ve Karadeniz kıyılarını zaptederek Karadeniz'i bir Osmanlı gölü haline getirmiş

olan Boşnak asıllı Gedikli Ahmet Paşa, İkinci Beyazıt döneminde de ordu içinde çok etkili bir komutandı.

Adriyatik Denizi'ni aşarak İtalyan yarımadasına ilk ayak basan, Otranto'yu alan Osmanlı ordularına Hıristiyanlığın merkezi Roma'ya giden yolu açan da yine Boşnak asıllı Gedikli Ahmet Paşa'ydı. Bu yeni durum, Osmanlı orduları içerisinde Avrupa'yı işgal edebilecekleri düşüncesini yerleştirdi. İşte 'Kızıl Elma' ütopyası o yıllarda Osmanlı orduları arasında doğdu. Askerler arasında, Gedikli Ahmet Paşa'nın komutanlığında günün birinde 'Kızıl Elma' dedikleri Roma'daki meşhur Sen Piyer Kilisesi'ni ele geçirerek, Avrupa'yı işgal ederek, Hıristiyan dinini yok

edebilecekleri inancı yayılmaya başladı. Böylece Aya Sofya'dan sonra dünyanın bu en büyük mabedi olan Sen Piyer Kilisesi'ni cami haline getireceklerdi. Kıscası 'Kızıl Elma' ütopyası; Roma'daki Sen Piyer Kilisesi'ni camiye çevirme, Avrupa'yı işgal etme düşünden başka bir şey değildir.

Bu düşü yaratan, bu düşü gerçekleştirebileceğine inanılan komutan Gedikli Ahmet Paşa'nın başına gelen korkunç sona değinmekte yarar var. Fatih'in yerine İkinci Beyazıt geçtikten sonra, kardeşi Cem Sultan onun padişahlığını tanımayarak isyan etti. Ordunun büyük bir kısmı onu destekleyince İkinci Beyazıt zor duruma düştü. Cem Sultan, Karaman Beyi Kasım Bey'le anlaşarak büyük bir askeri kuvvetle İstanbul'un üzerine yürümeye başladı. Onu durdurmak için İkinci Beyazıt'ın gönderdiği orduyu yenerek Bursa önlerine kadar ulaşmayı başardı. Durum İkinci Beyazıt için son derece nazikti. Danışmanları Cem Sultan'ı ancak Gedikli Ahmet Paşa'nın durdurabileceğini söylüyorlardı. Fakat İkinci Beyazıt'la Gedikli Ahmet Paşa'nın arası bozdu. İkinci Beyazıt, Gedikli Ahmet Paşa'nın askerler üzerindeki etkisinden korkarak onu ordudan uzaklaştırmıştı. İkinci Beyazıt, Gedikli Ahmet Paşa'yı ordularının başına geçirdiğinde onun saf değiştirerek Cem Sultan'ı desteklemesinden korkuyordu. Sonunda buna da bir çare bulundu; Gedikli Ahmet Paşa orduların başında Cem Sultan'ın üzerine yürüdüğünde iki oğlu ve eşi İkinci Beyazıt tarafından rehin alındı. Gedikli Ahmet Paşa, Cem Sultan'ı yendi. Geri döndüğünde, İkinci Beyazıt onu dilsizlerin eline vererek vahşi bir şekilde öldürttü.

İşte 'Kızıl Elma' ütopyası böyle doğdu ve bu ütopyayı yaratan

Sanıldığı gibi 'Kızıl Elma Cephesi' emperyalizme karşı kurulan bir barış cephesi değil, Türkiye'de atılan demokratik adımları durdurmak için tarihi bir olaydan esinlenilerek yaratılan faşizan, saldırgan bir cephedir.

Boşnak asıllı Gedikli Ahmet Paşa böyle öldürüldü. Sanıldığı gibi 'Kızıl Elma Cephesi' emperyalizme karşı kurulan bir barış cephesi değil, Türkiye'de atılan demokratik adımları durdurmak için tarihi bir olaydan esinlenilerek yaratılan faşizan, saldırgan bir cephedir. Kendilerine bu tarihi olayı örnek alarak örgütlenen anti demokratik güçlerin ittifağının sembol edindikleri 'Kızıl Elma' ütopyası budur işte.

Kendi tarihini, geçmişini sorgulayan, araştıran, inceleyen bir halk olmadığımız için, bir çok insan peşinden koştuğu 'Kızıl Elma' ütopyasının ne olduğunu bilmez. Bize hep Türk tarihinin ana sütü gibi ak-pak olduğunu söylediler ve yüzyıllarca bir çok tarihi olay bize başka anlatıldı. Oysa bir çok tarihsel olay hiç de bize anlatıldığı gibi değildir. Tarihi egemenler, zorbalar, zalimler yazdıkları için, mazlumlar, ezilenler kötü, gerçek kahramanlar hain, hainler kahraman olarak gösterildi bize. Bir Afrika atasözünde söylendiği gibi "Aslanlar kendi tarihçilerini yaratmadıkça avcılık öyküleri hep avcıları yüceltecektir." Bugün gelişmiş toplumların tümü kendi geçmişlerini didik didik tarayarak hatalarını, kötülüklerini sorgulama cesaretinde buldukları için bu aşamaya vardılar. Onu eşelemeye, sorgulamaya çalışan insanlarımızın başına gelen korkunç felaketleri bilmeyen kalmadı. En son "Bu ülkede bir milyon Ermeni, otuz bin Kürt öldürüldü" diyen yazar Orhan Pamuk'un yaşadıkları, bize bu tabunun gü-

cünü gösteriyor. Mahkeme salonunda ve mahkeme salonu dışında yaşanan linç sahnelerine bütün dünya tanık oldu.

Yaşadığımız yüzyılda, insanlığın yaşadığı binlerce yıllık tarihsel deneyimlerden sonra toplumumuzda hala bu anti demokratik, saldırgan, istilacı düşüncelerin kabul görmesi hepimizi düşündürmeli, acil çözüm bulmaya yöneltmelidir. Çünkü bu saldırgan, başka halkların inançlarına, düşüncelerine, kültürlerine karşı geliştirilen hoşgörüsüz histeriye yakalanmış toplulukların sonuçta hem kendi toplumlarına hem de birlikte yaşadıkları diğer topluluklara, halklara büyük zararlar verdiklerinin tarihte yüzlerce örneği vardır. Avrupa'yı veya dünyayı işgal etmek ütopyası hem insani bir ütopya değil hem de gerçekleşmesi mümkün olmayan bir ütopyadır. Bugün Türkiye'de yüzbinlerce insanın enerjisini bu ütopyayı hayata geçirmek için harcaması ülke için büyük bir kayıp. Acı olan şey; bu çağdışı, gayri insani düşünceleri savunanların devlet katında ilgi görmesi, hatta bu düşüncelerin devletin içerisinde bazı güç odakları tarafından savunulmuş olmasıdır. Bugün dünya halklarıyla entegrasyonu önleyip halkımızı çağdışı vahşi yöntemlerle sömürüp yönetmeyi amaçlayan bu güçler, koyun postuna bürünmüş kurt misali kendilerini barışçıl, anti emperyalist göstererek halkı yanıltmaktadırlar. Daha önceki tarihsel olaylar bize göstermiştir ki bu faşizan emellerin hiç kimseye yararı olmamış; bundan sonra da olmayacaktır; bu faşizan ütopya bu ütopyayı yaratan insanlar da yemiştir. Devleti yönetenler bir an önce akıllarını başlarına toplayıp, bu gayri insani düşünceleri savunan güçlerle bağları koparmalı, bu güçlerin savundukları tehlikeli düşüncelerin toplumumuzu sürükleyeceği

korkunç sonu halkımıza anlatmalı, yasal tedbirler almalıdırlar. Yoksa bu faşizan düşüncelere sahip güçler toplumumuzu büyük bir felakete sürükleyeceklerdir.

Yüzyıllardır halkımızı acımasız bir şekilde sömürerek anti demokratik iktidarlarla yöneten bu kesimlerin, iktidarlarını korumak için oynadıkları oyun çok korkunç bir oyundur. Bu oyunun ülkemizi nerelere sürükleyeceğini düşünmek bile insanı dehşete düşürüyor. Bu faşizan oyunun ilk etkileri görünmeye başladı bile; sokaklarda insanların dövülerek infaz edilmeye başlanması bu kanlı oyunun başlangıcı. Bu kanlı oyun halkımızın gözleri önünde fütursuzca oynanmakta ve ülke adım adım o korkunç sona doğru sürüklenmektedir. Adana ve Mersin'de bayrak provokasyonu ile başlayan süreç, Hakkari olaylarıyla devam ediyor...

Son yıllarda geliştirilen şiddetin, saldırganlığın, yabancı düşmanlığının altında aslında yüzyıllardır toplumu iyi, adil yönetemeyen bazı yöneticilerin parmağının olduğu, Şemdinli olaylarıyla da tescil edildi; onlar yaşadığımız bu kötü yaşamı kendilerinin yarattığını inkar etmek, halkımızın dikkatlerini üzerlerinde uzaklaştırmak için bu kötü, kötü olduğu gibi çok tehlikeli, korkunç politikaları üretip uygulamaya soktular. Doğrusu halkımızın dikkatlerini üzerlerinden uzaklaştırarak, halkımızı birbirine düşürmeyi başardılar. Şimdi, hoşgörüsüzlük, bağnazlık toplumsal bir histeri halini aldı; insanlar sokak ortalarında dövülerek linç ediliyor, öldürülüyor, ölüler çılgınlaşmış binlerce insan tarafından sokaklarda sürükleniyor; en küçük, en masum bir demokratik talepte bulunmak için yapılan yürüyüşe acımasızca saldıran güvenlik kuvvetleri bu

insanlarımız çok kötü koşullarda yaşamak zorunda kalarak sürünüyor; işsizlik, açlık, baskılar dayanılmaz bir hal aldı. Türk halkı bütün bu kötülüklerin sebebi olan güçlerden hesap soracağına, 'Kızıl Elma' denilen ırkçı, faşizan ütopyanın peşinde koşuyor...

vahşete seyirci kalıyor, bu vahşeti işleyen canilerden kimse tutuklanmıyor. Plan tıkr tıkr işliyor, herkes kendi görevlerini yapıyor. Yöneticilerimizin keyifleri yerinde. Mutluluktan ağızları kulaklarına geliyor. İnsanlarımız çok kötü koşullarda yaşamak zorunda kalarak sürünüyor; işsizlik, açlık, baskılar dayanılmaz bir hal aldı, Türk halkı bütün bu kötülüklerin sebebi olan güçlerden hesap soracağına, 'Kızıl Elma' denilen ırkçı, faşizan ütopyanın peşinde koşuyor...

Şüphesiz dünyanın küçük bir köye, yerel ekonomilerin bir dünya ekonomisine dönüştüğü günümüz dünyasında dışın iç gelişmeleri olumlu veya olumsuz etkileyebileceği bir gerçektir. Ama bütün bu gelişmelere rağmen toplumların gelişiminin, gelişiminin asıl motor gücü kendi içindedir. Bugün çok kötü yönetiliyorsak, çok geri durumdaysak, insanlarımız aç ve işsizse, bu durumumuzun sebeplerinden biri de bugüne kadar bizi yöneten yöneticilerimizdir. Daha çok içimize kapanırsak daha çok mutlu oluruz, başka halklara düşmanlık besleyip başka ülkeleri istila edersek daha çok mutlu oluruz düşüncesi, aslında bize her türlü gayri insani kötülüğü reva gören yerel yöneticilerimizin düşüncesidir. Daha çok içimize kapandık, başka ülkelere, halklara, inançlara daha çok düşmanlık duyguları besledik, ama daha çok mutlu olmadık. Daha çok fakirleştik, daha çok mutsuzlaştık, daha çok ezildik.

Toplumumuzun mutluluğu

daha çok içine kapanmakta değil, dünya halklarıyla ekonomik, siyasal, örgütsel bütünlükten geçer. 'Kızıl Elma' ütopyası yerel gericiliğin ütopyasıdır. 'Kızıl Elma'cılar halkımızı daha rahat sömürmek, ülkemizin kaynaklarını daha rahat yağmalamak için halkımızın dikkatlerini ülke dışına yönelterek, diğer halkları düşman göstererek kötülüklerini kamufle etmektedirler. Sorarım size; bütün bu yaşadığımız kötü, korkunç şeylerin tek sebebi dış güçler mi? Yüzyıllardır bizi yöneten iç yöneticilerimizin bu işlerde hiç mi günahları yok? Aslında bu çok kötü bir tuzak, çok hain bir oyun. Ülkemizde yaşanan bunca olumsuz gelişmeye rağmen 'Kızıl Elma'cılarının sonu 'Kızıl Elma' ütopyasının yaratıcısı Gedikli Ahmet Paşa'nın sonundan farklı olmayacaktır; bugün iktidarları elinde tutan güçler tarafından desteklenen 'Kızıl Elma'cılar kullanıldıktan sonra bir kenara atılıp ezileceklerdir. Ülkemiz bu konuda zengin bir laboratuvar gibidir; 12 Eylül öncesi ülkücülerin durumu bunun en somut kanıtı. Milliyetçilik, ırkçılık yeryüzündeki miadını doldurmak üzere. Günümüzde milliyetçiliğin, ırkçılığın temel kaynağı olan bölgesel ekonomiler yerini global ekonomiye bıraktı. Milliyetçiliğin temel kaynağı olan yerel ekonomiler bir süre daha global ekonomiye karşı direnç gösterse de, eninde sonunda yok olmaya mahkumdurlar. Hiçbir güç bu gelişmeyi durdurmaya muktedir değildir; çünkü global ekonomi iradi bir olay değildir; bilimsel ve teknik gelişmelerin yarattığı bir gerçekliktir. Biz ister bu gerçekliği kabul edelim ister etmeyelim, bu gerçeklik vardır. Global ekonominin yarattığı sorunların çözümü içeriye kapanmakla olmaz. Günümüz global dünyasında kendini dünyadan izole etmek de mümkün

değildir artık. Böyle bir siyaset Donkişot'un yel değirmenlerine saldırması gibi bir şey.

Burjuvazinin global dünya politikasına karşı bizim politikamız ne içe kapanmak, ne de dünyayı istila etmek gibi gayri insani politikalar olmalı; bizim politikamız, yeryüzü nimetlerini adaletsiz bir şekilde dağıtmayan, sermayenin uluslararası global özgürlüğüne karşı yeryüzünün bütün insanlar ve canlı türlerinin yaşamını dikkate alarak organize eden, bütün halkların, kültürlerin, inançların, düşüncelerin farklılıklarıyla barış içerisinde bir arada yaşadığı, emeğin uluslararası global özgürlüğünü savunan bir politika olmalı. Gelecek bu politikanındır. Yeryüzündeki bu devasa ekonomik, bilimsel, siyasal, kültürel gelişmeler ırkçıların istilacı, anti demokratik emellerini boşa çıkaracaktır.

Dünyanın geleceği halkların

Bin yılı aşkındır birlikte yaşadığınız Kürt halkını yok etmek için harcadığınız çabanın binde biri kadarını Kürt halkının varlığını kabul eden, barış içerisinde yaşamayı amaçlayan ütopyalar yaratmaya harcasaydınız bugün halkımız daha mutlu durumda olurdu.

milliyetçi, ırkçı söylemlerle birbirini boğazladıkları bir dünya olmayacak, farklı ulusların, inançların, kültürlerin farklılıklarıyla bir arada barış içerisinde yaşadıkları bir dünya olacaktır. 'Kızıl Elma'cılarının bütün çabaları boşuna. Gelecek özgürlüklerden, barıştan yana olacaktır. Başka kültürleri, düşünceleri, inançları, halkları istila edip yok etmeyi amaçlayan ütopyalar yaratacağımıza, neden başka halkların varlıklarını kabul ederek onlarla barış içinde bir arada yaşamayı, birbirimizin farklılıklarına saygılı olmayı, yeryüzünün nimetlerini yeryüzünde yaşayan

bütün canlı türleriyle adil paylaşmayı amaçlayan, doğayla barışık ütopyalar yaratmıyoruz? Bin yılı aşkındır bu topraklarda birlikte yaşadığınız Kürt halkını zorla yok etmek için harcadığınız çabanın binde biri kadarını Kürt halkının varlığını kabul eden, Kürt halkıyla barış içerisinde bir arada yaşamayı amaçlayan ütopyalar yaratmaya harcasaydınız bugün ülkemiz çok daha iyi durumda, halkımız çok daha mutlu durumda olurdu.

Bin yıldır denenen, biyolojik bir alışkanlık haline gelmiş baskı, zulüm politikalarını bırakıp, bir kere de Kürt halkının, dünya halklarının varlığına saygılı olmayı, onları işgal, istila, yok etmeyi değil, onlarla barış içerisinde bir arada yaşamayı amaçlayan ütopyalar üretelim, savunalım, uygulayalım. Göreceksiniz, o zaman hepimiz daha da mutlu olacağız.

Gençliğin pratik-politik sorunları üzerine

✍ Enver Alpşar

Gençlik ve gençliğin politik-örgütsel sorunları hemen herkesçe dönem dönem belli yanlarıyla ele alınıp değerlendirildi. Sadece değerlendirme ve tespitlerle de yetinilmedi elbette. Yine hemen herkes kendince gençliğin sorunlarına yönelik "çözüm" programları ve "pratik politikalar"ı da geliştirdi durdu. Ne var ki gençlik ve sorunları hala orta yerde durmaktadır. Gençlik dağınık, apolitik, nihilist ve duyarsızdır ve ne yazık ki toparlayıcı bir özne yaratılmadığı müddetçe bu durum böyle sürüp gidecektir.

Son 25-30 yıllık süreçte Türkiye ve Kuzey Mezopotamya coğrafyasında gençlik, mevcut parti ve örgütlerin küçük hesaplarına kurban edildi. Gençlik sorunu adı altında esasen sadece

kendi etrafında kümelenmiş unsurları ele alıp işleyen hareketler kendi "komünizan" gençliklerini yaratarak, sözde diğer oportünist ve reformist gençlik örgütlerinden ayrıştıklarını iddia edip durdular. Ve ortaya traji-komik bir tablo çıkıverdi. Genel olarak gençlik yığınlarından tamamen uzak yüzlerce "komünizan" gençlik örgütü oluştu. Partileri kadar büyüeyebilen ve bir süre sonra yine partileri gibi daralan gençlik örgütleri, ne yazık ki bir yandan kapitalizmin baskılanmışlığını yaşarken, bir yandan da partilerinin siyasal despotluğu altında giderek sürecin 'ÖZNE'leri olmaktan uzaklaştılar.

Sorunun özü şudur: Yaşamın gerçekliğine tekabül etmeyen ideolojik tutum ve yaklaşımları içerisinde barındıran pratik

adımlarla genel olarak ne gençliğe ve ne de insanlığa hiçbir katkı sunamazsın. Tersine bu yaklaşımlarla kavganın ve büyümenin kanallarını da tıkamış olursun. Küçük hesapları bir yana bırakarak gençliğe yönelik genel saldırılar karşısında ortak duruş ve örgütlülüğü geliştirmeyi önüne hedef almayan hiçbir hareket, bu köhne düzeni yıkmak bir yana, giderek onun bir parçasına dönüşmekten de kurtulamaz. Yazınsal ve söylemsel olarak yapılan devrimler bu somut gerçeği değiştirmeyecektir.

Demek ki parti ile gençlik ilişkisini yeniden gözden geçirmek ve bu ilişki biçimini dialektik açıdan bilimsel bir temele oturtmak gerekmektedir. Kanımca ancak merkez komitesi ve başkanının yazıp çizdiklerini

eleştirme hukukunun pratikte işleyebildiği, yeri geldiğinde merkezin ideolojik sapmalarını önceden öngörüp bu sapmalarla hesaplaşabilecek nitelikte olan bir gençlik örgütü geleceğe yürüyebilecektir. Bulgaristan Gençlik Örgütü (RMS) tarihsel açıdan bunun somut bir örneğidir. Örgütsel olarak yenilmiş, dağılmış olan komünist partisinin sorunlarını ve ihtiyaçlarını görmüş ve bu sorunların giderilmesi için ısrarlı, akılcı bir mücadele vererek partiyi yeniden ayakları üzerine dikmişlerdir. Ama kendi tarihimize gençlik; bireyler tepe organın pratik askerlerine dönüştüğü için politika üretmekten uzak kalmış, hatta bu yetiyi hiçbir zaman yakalayamamıştır. Lider ve merkez sağa kaydığında sağa kaymış, lider ve merkez teslim olduğunda ise farkında olmadan teslim olmuştur. Dünyanın ve bölgenin konjoktürel gerçekliğini özgen sorunları üzerinden analiz edemeyen bir gençlik güncel ihtiyaçlara cevap veremeyeceği gibi, sistemin ve karizmatik liderlerin esiri olmaktan da kurtulamayacaktır. Yerelin sorunlarını pratik politikalarının merkezine taşımayan, ortak sorunlar üzerinden kendi gündemini yaratıp bunu geniş yığınlarla buluşturamayan bir gençlik, toplumsal dönüşüme önderlik edemeyeceği gibi, kendi geleceğini de kuramayacaktır.

Genel olarak baktığımızda, gençliğin bugün yaşamış olduğu örgütsel ve politik sorunlara ilişkin sıralamış olduğum esasları hemen herkesin kendi içinde tartıştığını biliyorum, ama bu tartışmaları dışarıya taşımayı akıllarına bile getirmediklerini de biliyorum. Benim yaptığım sadece içe dönük bu tartışmaların dışarıya taşınmasına ön ayak olmak ve bu sorunları geniş gençlik kit-

Mezopotamya'da tarihsel açıdan gençliğin bütünüdür birleştirebilecek bir çok ortak payda vardır. Bu ortak payda ve sorunlar esasında her ülkede mevcuttur, yeter ki amaçlarımız net ve niyetlerimiz temiz olsun. Ve yeter ki kendimize güvenelim.

leleri içerisinde tartışmayı amaçlamaktır. Bunu yapmak istememin nedeni ise, birlikte tartışarak birleştirici noktaları yakalamanın ve bunun üzerinden ortak bir duruşu geliştirmenin ivedi gerekliliğine olan inancımdır. 'Küçük olsun, benim olsun' mantığıyla dışındaki farklılıkları reddeden, büyük kazanımların önüne geçirilen küçük hesapları merkezine alan zihniyetlerden kesinkes kurtulmamız gerektiğine inanıyorum. Kürdistan'da Mezopotamya Devrimci Gençliği, MESOP-G'nin sorunlama belgesindeki "yerelin merkezileşmesi" esasına dayalı olarak uygun bir çalışmaya yönelmeli, bulunduğu yerlerde bu yönde adımlar atmalı ve bu adımları süreklileştirerek geliştirmelidir. Mezopotamya'da tarihsel açıdan gençliğin bütünüdür birleştirebilecek bir çok ortak payda ve sorunlar vardır. Bu ortak payda ve sorunlar esasında her ülkede mevcuttur, yeter ki amaçlarımız net ve niyetlerimiz temiz olsun. Ve yeter ki kendimize güvenelim.

Ülkemizin, ulus-devletini elde etmiş ülkelere göre daha özgün ve daha birleştirici ulusal sorun gibi bir sorunu vardır. Kürdistan komünizan gençliği olarak bu ortak paydayı gençliğin birleştirici bir aracı olarak iyi değerlendirebilmeli ve milliyetçisinden liberaline, demokratından anarşistine kadar bütün Kürdistan gençliğini bu temel sorun üzerinden bir araya getirmeyi

amaçlamalıyız diye düşünüyorum.

17-18 Aralık'ta Diyarbakır'da ikincisi yapılan Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı'nın bu açıdan biz Kürdistanlı gençliğe öğretici olması gerektiğini ve bundan önümüze pratik politik hedefleri çıkarmamız gerektiğini de düşünüyorum. Bulduğumuz her ilde / her yerde dışımızdaki örgütlü ya da örgütsüz bütün Kürt/Kürdistanlı gençliğe ulaşıp dönemin sorunlarıyla birlikte hala önümüzde duran ulusal sorunumuz ve çözümüne ilişkin özgür tartışma platformlarını örgütlemeliyiz. Ancak bu şekilde mevcut dağınıklığı giderebilir ve ancak bu şekilde sistemin kanallarını tıkayabilen bir güç olabiliriz. Aksi takdirde kimse bu yıkıntının altından tek başına kalkamayacaktır. Komünist olmamız dışımızdaki unsurlarla bir araya gelemeyeceğimiz anlamına gelmemeli elbette, tersine bu unsurlarla organik bir partide birleşebileceği anlamı da çıkarılmalıdır. Ancak bugün itibarıyla ve ulusal sorun başat bir sorun olarak kalmaya devam ettiği müddetçe dışımızdaki güçlerle işbirliği/ittifak her zaman gündemimizde olacak bir konudur. Bu açıdan Kürt Ulusal Demokratik Birlik Toplantısı ya da platformu tarihsel açıdan önemli bir adımdır, bunun önemini anlamalı ve buna yönelik olarak gençlik cephesinden de adımlar atmalıyız. Bugünden itibaren Kürt/Kürdistanlı komünist gençlik olarak bizler ve dışımızdaki diğer gençlik unsurlarının Kürt Ulusal Demokratik Birliği'ne benzer bir organizasyonu önümüze hedef olarak koymamızın anlamlı olacağını düşünüyorum. Bunun adı 'Kürdistan Birleşik Gençlik Federasyonu' olabilir.

Emeğin örgütlenmesinde yeni bir soluk:

İşçi Hakları Derneği

Arzu Şenel

Yaşam boşluk tanımıyor. Eğer amacınız insanın insanca yaşamasını mümkün kılacak bir dünya oluşturabilmek ise yaşamın her alanından bu mücadeleye katkı sunmak durumundasınız.

İzmir İşçi Hakları Derneği (İŞHAK-DER), bu mücadeleye buldukları yerden katkı koymayı hedefleyen bir grup girişimci tarafından kuruldu. Dernek, işçi hareketinin içerisinde bulunduğu durumu göz önünde tutarak, farklı işçi örgütlenmelerine ihtiyaç olduğu düşüncesiyle bir süredir sürdürdüğü tartışmalar sonucunda, bu örgütlenme biçimlerinden birinin işçi hakları dernekleri olabileceği tespitinden hareketle kuruluş çalışmalarını tamamlayıp faaliyete geçti.

Dernek girişimcileri kuruluş çalışmalarında bazı tespit-

ler yaparak, bu tespitleri bir çağrı metniyle işin muhataplarına duyurdu, katılmalarını sağladı. Çağrı metninde şu belirlemeler yer alıyordu:

"1- Sendikal hareket güçsüzleşmiş, işçi sınıfının azınlık deneyecek küçük bir kısmını kapsar hale gelmiş ve ücretli çalışanların çoğunluğunu korumasız ve örgütsüz bir konuma itmiştir. Ücretli çalışanların büyük çoğunluğu hak arama bilincinden ve araçlarından yoksundur.

2- Emeğin yeni örgütlenme tarzı, sendikalarla birlikte var olacak işçi örgütlenmelerini ihtiyaç haline getirmiştir. Özellikle esnek üretimin ve yeni istihdam biçimlerinin bütün iş kollarında genelleşmesi bunun en önemli nedenidir. Örgütlenme sürecin-

de oluşan boşlukların sendikalarla iş birliği içerisinde çalışan ve sendikaları tamamlayacak işçi örgütlenmeleriyle giderilmesi gerekmektedir.

3- Uzun ve zorlu bir mücadele ile elde edilen hakların gasp edilmesinin yanı sıra hükümetler ve sermaye çevrelerinin yaptığı anlaşmalar nedeniyle kağıt üzerinde var olan haklar bile kullanılamamaktadır. Hem yeni hak kayıplarını önlemek hem de halen var olan hakların kullanılmasını sağlamak için bir örgütlülüğün sağlanması gerekmektedir.

4- İşçi sınıfı arasında yaratılan statü farklılıkları işçi sınıfının iç dayanışmasını engellemekle kalmayıp işçileri birbirleriyle rekabet eder hale getirmiştir. Sınıfın dayanışma ve kolektif bilin-

cini yeniden ortaya koyacak, statü farklılıklarını ortadan kaldırmayı hedefleyen genel bir hak arama mücadelesi gerekmektedir.

5- Sermaye demokratikleşme ve 'demokratik reformlar'la ücretli emeğin kolektif hakları ve mülkiyet, bölüşüm ve sömürü ilişkileri arasındaki bağı koparma gayreti içindedir. Bu bağın yeniden kurulması ve pekiştirilmesi gerekmektedir.

6- Son 20-25 yıllık dönemde hak mücadelesinin ana başlığını "insan hakları" oluşturmuş, bu mücadele ya bireysel ya etnik ya da dini azınlık grupların hak mücadelesi olarak ön plana çıkmıştır. Ücretli emeğin kolektif hakları yönünde bir perspektif sunulamamıştır.

Bu gerekçeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda hedefler belirlenmiştir:

- Hak arama bilincini geliştirmek;
- İşçi haklarını kamuoyunun gündemine taşımak;
- Kurumsal bir güç olarak hak gasplarına müdahale etmek;
- Aydınlatma, bilgilendirme ve teşhir faaliyetleriyle hak ihlallerini ortaya koymak;
- Sürdüğü faaliyetlerle sendikal harekete katkıda bulunmak ve hak arama bilinci ve örgütlülük düzeyi artan işçileri sendikalara yönlendirmek;
- İşleyişi ve eğitim faaliyetle-

Yaşamdaki boşlukları birileri bir şekilde muhakkak dolduruyor. Belirtilen nedenlerle, bir boşluk olarak tanımlanan hak mücadelesinin, hak arama bilincinin işçi sınıfına verilmesi bu boşluklardan birinin doldurulmasını sağlayacaktır.

riyle yeni bir işçi kuşağının ve sendikal aktivistlerin oluşmasını sağlamak;

- İşçiler arasında dayanışmayı güçlendirecek ve bireysel gelişmeyi sağlayacak faaliyetlerde bulunmak;

- İşçiler arasında etnik, dini ve her türlü ayrımcılığa karşı mücadele etmek;

- Kadın işçilerin ek mağduriyetlerini ve cinsiyetçi ayrımcılığı ortaya koymak ve gidermeye çalışmak.

Bu hedefler doğrultusunda faaliyet yürütecek olan İzmir İşçi Hakları Derneği, işverenler ve devletin ilgili kurumlarını muhatap olarak kabul eder. Bütün hak ihlalleri, hak kayıpları ve yeni hak arayışları derneğin faaliyet konuları arasında yer alır.

İşçi Hakları Derneği faaliyetlerini sürdürürken sendikalarla birlikte çalışmayı hedefler. Sendikaların hak mücadelesine kayıtsız kalmaları, sınıf dayanışmasına destek olmamaları ve sadece kendi üyelerinin haklarını savunmaları durumunda dernek sendikalara karşı yapıcı bir eleştirel tutum sergileyerek, sendikal mücadeleyi tamamlayan ve sen-

dikal örgütlenmeye destek vermeyi amaçlayan bir kurum olarak kendini tanımlar."

Zor ve uzun süreli bir mücadele olan işçi sınıfı mücadelesi elbette hak arama mücadelesine indirgenemez. Ama dedik ya yaşam boşluk tanımıyor. Yaşamdaki boşlukları birileri bir şekilde muhakkak dolduruyor. Belirtilen nedenlerle, bir boşluk olarak tanımlanan hak mücadelesinin, hak arama bilincinin işçi sınıfına verilmesi bu boşluklardan birinin doldurulmasını sağlayacaktır.

Bu bilinçle hareket eden İşçi Hakları Derneği girişimcileri, bunun mücadeleye küçük ama önemli bir katkı olduğunun bilinciyle hareket etmek gerektiğini biliyorlar. Derneğin amaçlarını hayata geçirebilmesi için mümkün olduğunca çok insana ulaşmak gerekmektedir.

İzmir İşçi Hakları Derneği, sınıf mücadelesi için ihtiyaç olduğunu düşündüğümüz farklı örgütlenme şekillerinden sadece biri. Bizler bu yönde bir pratik geliştirmek üzere harekete geçtik. Dileğimiz bu tür örgütlülüklerin ve deneyimlerin artması. Çünkü hepimizin birbirimizden öğreneceğimiz çok şey var. Ve mücadelenin gereği olarak ne kadar çok deneyimi paylaşır çöğaltırsak geleceğe olan umudumuz o kadar artacaktır.

Paris İsyanı ya da dipten gelen dalğanın ilk habercileri

✎ Ferit Yıldırım

"Yıllardır düşüncenin buyrukla, zorbalıkla bastırılması sonucunda tedirgin edilmiş inançlar... Kapitalizmin her gün sokağa fırlattığı ve gürültüden, şiddetten adeta hoşlanır hale gelen işsizler ordusu... Çekilen bunca acıya karşı misillemeye hazır yığınlar... Kokuşmuş sevinçler... Heyecana kapılmaya hazır öfkeler... Bastırılmış eylem içgüdülerinin etkisiyle oluşan karşı tepkiler... Yoksulluğa karşı insanca yaşama istekleri... Zenginliğe ve savurganlığa karşı oluşan düşmanca duygular... Çökmüş ve hiçbir şeyi gözü görmeyen gençlik yığıtlıkları... Ulusal ezilmişliğin yarattığı başkaldırı ruhu... Yogun bir merak... Değişiklik tutkusu... Yılların susuzluğunu giderme tutkusu... Yeni bir gösteriyi izlerken ya da bir toplantı afişi okurken duyulan zevk... Tiyatroda perdenin açılacağını bildiren gonga olan ilgi... Belli belirsiz kinler, pişmanlıklar, hayal kırıklıkları... Erişilmez duvarlarla çevrili ihtiraslar... Burjuva iktidarına karşı yoğunlaşan

tepkiler... Ve devrimci alternatif-sizliğin yarattığı bunalım!.. Bir yıkılıştan bir kurtuluş uman herkesin davranışlarına yer verecek olan duygu ve düşüncelerin ana çizgileri bunlar!" (S.Çiftiyürek, Kadro ve Gelecek)

Paris'te patlak veren ve kimi Avrupa kentlerine de yayılan isyan, yukarıdaki zengin duygu ve düşüncelerin harekete geçirdiği davranışların ürünüdür.

Fransız polisinin Afrikalı, Asyalı gençleri banliyölerde öldürmesi yeni değil, sıkça tekrarlanan olaylardı. Polisten kaçarken trafoya sığınan iki gencin elektrik akımına kapılıp ölmesi, tek başına isyanın nedeni değil, sadece ateşleyicisi oldu. Patlak veren isyanın köklü ekonomik, sosyal, kültürel nedenleri bulunuyor. Hem tarihin derinliklerinden gelen nedenler bulunuyor, hem son yıllarda izlenen neo-liberal politikaların yarattığı sonuçların açığa vurmasıdır, hem de özelde Fransız tarzı entegrasyonun rolü vardır. İçişleri Bakanı

Sarkozy'nin daha ilk günde eylemcileri "pislik yayan ajan provokatörler", "lumpen serseriler", "haşarat" olarak değerlendirip, "Karsher (endüstriyel temizlik maddesi) ile temizlenmeleri gerekir" türünden açıklamaları isyanın yayılıp büyümesinde sadece etkiye bulunmuştur. Paris isyanını hazırlayan ve ateşleyen belli başlı nedenler olarak şunları sıralayabiliriz:

1- İngiltere, Fransa başta olmak üzere, emperyalist Avrupa devletlerinin yüzyıllar öncesinde işgal ordularıyla Afrika ve Asya'yı sömürgeleştirerek, ekonomik, kültürel zenginlik kaynaklarını talan etmeleri, siyasal olarak halkları ezmelelerinin yarattığı büyük kin ve tepkinin izlerini bugünkü isyanda görmek mümkündür. Avrupa'nın emperyalist merkezleri, başta iş gücü ihtiyaçları olmak üzere bir çok nedenle kapılarını yıllar önce Afrikalı Asyalı göçmenlere açmışlardı. Derken Paris, Londra, Roma vb. metropoller, sömürgelerden akıp

gelen Afrikalı, Asyalı göçmenlerle dolup taşı. Bu metropollerde azınlıklardan oluşan mahalleler, semtler oluştu ve Avrupa'nın göbeğine kara derililer ya da 'beyaz adam'ın deyimiyle "kara kafalılar" doluştular. Banliyölerdeki Afrikalı, Asyalı halklar bugün emperyalist Avrupa'ya, "Sizler benim vatanıma zorla girdiniz, yüzyıllarca işgal ordularınızla kaldınız, zenginlik kaynaklarımızı talan ederek hepsini buralara aktardınız. Paris'in, Londra'nın zenginliklerinde benim de payım var, hakkımı istiyorum" diyor ve hatta "şimdi sıra bizde" diye de ekliyorlar.

2- Paris, Londra, Berlin, Roma rejimleri, Afrikalı, Asyalı halkları sadece iş gücü olarak gördüler. 'Beyaz adam'ın gözünde bu "kara kafalılar" nesnelleşmiş insan, yani makineden ibaretti. Duyguları, gururları, kültürleri olduğunu hiç ama hiç düşünmediler. Ancak çok geçmeden metropollere doluşan bu kara derililerin de insan olduğunu, hatta Avrupalı halklardan çok daha köklü ve zengin kültürlerin mirasçıları olduklarını, dayatılan asimilasyona karşı ciddi direnç gösterdiklerini şaşkınlıkla gördüler, izlediler. Fakat buna rağmen bencil çıkarları gereğince bu gerçeği görmemekte, anlamakta ısrar ettiler. Afrikalı, Asyalı halkları horladılar, aşağıladılar, insani muamelelerden yoksun bıraktılar, en berbat, en ağır, en ucuz işlerde çalıştırdılar, dahası tamamıyla asimile edilmeye zorladılar. Dışlanma, reddedilme, ayrımcılık, işsizlik ve yoksulluk; genel olarak Fransa'da işsizlik oranı % 10 civarındayken, göçmenler özellikle kuzey Afrikalıları'da bu oran % 30-40 arası. İşte nefret ve kini besleyen belli başlı faktörler.

3- Avrupa'nın metropollerinin

Paris'te patlak veren isyan, kuzey yarımküredeki kapitalist sistem ile onun toplumsal yapısının artık alarm zillerinin çalınmaya başladığının ilk işaretidir. Adım adım tırpanlanan sosyal devlet politikasına karşı, mülksüzlerin, işsizlerin ilk ciddi tepkisidir.

de, özellikle de Paris'te oluşan gettolar, Asyalı ve Afrikalı göçmen halkların kendi tercihleri değil, ırkçı, üniter Fransa cumhuriyet rejiminin bilinçli yönelişi. Fransa başta olmak üzere Avrupa rejimleri bilinçli politikalarla göçmenleri gittikleri ülkede toplumun merkezine almadılar, tersine gettolaşmaya zorladılar. Eğer göçmen halklar Avrupalı halklarla bütünleşip bir arada yaşamayı başaramadıysa, bunun esas sebebi göçmen halkların kendi içlerine kapanmaları değil, içine kapanmaya itilmesidir. Göçmen halklara bir yandan asimilasyon dayatıldı, diğer yandan "siz bizden değilsiniz" denilerek sürekli ayrımcılık diri tutuldu.

4- Özellikle Fransa'nın göçmen halklara yönelik uyguladığı entegrasyon politikası, eğitim, kültür, sosyal haklar vb. her alanda Fransız olmayan halkları yok sayan bir içeriğe sahiptir. Fransız sosyolog Alain Tourain bu gerçeğe ilgili olarak, "Fransa'nın, insanların kültürel ve psikolojik yapısını göz ardı eden teorik ulusal eğitim politikasının ürettiğini ve öğretmenlerin kültürel referanslarının Fransız olmayan insanları dışladığını" belirtir. Bu, Fransız tarzı entegrasyon politikasının ikiyüzlülüğünü de sergiler. Hem göçmen halklara Fransızlaşma dayatılır, hem de deri renklerinden hareketle göçmen halklara "Fransız olamazsınız" denilir. Fransız polisi, sokaktaki Afrikalı gence "Neredensiniz?" sorusuna "Buradanım,

yani Fransızım" yanıtını aldığında, "Hayır, siz Fransız değil Afrikalısınız" der. Afrikalı bir genç, "İş başvurularında adımın Muhammed Dalel olması ret için yeterlidir. Ev aradık, bizi Paris'in dışına topladılar" diyor. İsyanda yer alan Halid, "Ben Fransızım, bu cumhuriyetin çocuğuyum. Ama Paris'e indiğimde yüzüme acaba bu çocuk ne çalmıştır, ne suç işlemiştir diye bakıyorlar. Bu beni o kadar üzüyor ve hırpalıyor ki. ABD ya da İngiltere'ye gideceğim. Duyduğum kadarıyla oralarda bizim gibi insanlara daha az ayırım yapıyor" diyor.

Kısacası; Afrikalı, Asyalı halklar geçmişte Fransız, İngiliz sömürgeci rejimlerinin gözünde 'aşağı ırklar'dı ve Fransız, İngiliz olamazlardı. Şimdi de kendi metropollerinde yine aynı bakışla 'yabancılar' olup, Fransız, İngiliz olarak görülüyorlar.

5- Patlak veren isyanın nedenleri arasında ekonomik, sosyal hakların son yıllarda adım adım kısılmasını da belirtmek gerekiyor. Özellikle sosyalist sistemin yıkılmasıyla Avrupa'nın soldan gelen bir basıncın etkisinden kurtulması sonucu sosyal haklarda ciddi kısıtlamaya gitmesi, son yıllarda pervasızca izlenen neo-liberal politikanın getirdiği yıkımla birleşince, bunu en alttakiler olarak en yoğun şekilde göçmen halklar hissetti.

Paris'te patlak veren ve yayılan isyan, Avrupa kıtasının ve genel olarak kuzey yarımküredeki kapitalist sistem ile onun toplumsal yapısının artık alarm zillerinin çalınmaya başladığının ilk işaretleridir. Adım adım tırpanlanan sosyal devlet politikasına karşı, baldırı çıplakların, mülksüzlerin, işsizlerin, 'serseriler'in ilk ciddi tepkisidir. Bu tepki aynı zamanda neo-liberal politikaların iflasının ilanıdır. Emperyalist-kapitalist sistem ve

onun parlamenter rejiminin çokça övüldüğü "yasalar önünde tüm vatandaşların eşit olduğu" iddiasının da çöküşüdür. Çünkü isyana yönelenler, yasaların işlendiği kağıt üzerindeki sözde eşitliğe günlük yaşamda fiili bir içerik kazandırılmasını istiyorlar. Eşitliğe, özgürlüğe, kardeşliğe, yani 1789 Fransız Devrimi'nin büyük hedeflerine, üzerinden 200 yıl geçmesine karşın gerçek yaşamda içerik kazandırılmasını talep ediyorlar. Bunu en özlü olarak banliyödeki bir rapçi grup şöyle seslendirir Fransızlara: "Hey mavi göz! Sahip olmaktan daha iyisi onları paylaşmaktır."

Fransız egemen sınıfları, kent içinde ayrı ve lüks kent, mahal- le, semt kurarken, hatta bunu kendine özgü özel havaalanı yapmaya götürürken; Afrikalı ona "sahip olmaktan daha iyisi paylaşabilmektir" diye seslendirir!

İsyana katılan ve araba, işyeri yakanları serseri, hırsız, eroınman, lümpen diye eleştiren Sarkozy'nin ağzıyla konuşanların unuttukları önemli bir nokta var; hırsız, eroınmanı, işsizi, dolandırıcıyı yaratan kapitalist sistem ve onun siyasal rejiminin kendisidir. Banliyö ya da varoşlardaki şiddet yaratana yine kapitalist sistemin kendisidir ve yıllardır ektiğini şimdi biçiyor. Polisin varoşlarda, hatta okullarda gençliği eroine, esrara yönlendirdiği bir sır değil, herkes biliyor. Uzağa gitmeye gerek yok, kent gençliğini siyasetten koparmak, serseri, lümpen, eroınman haline getirmek için Türkiye polisi az mı çaba sarf etti? İzmir Kadifekale'de neler yapıldığına bu gözle de bakılmalıdır.

Fransız tarzı entegrasyon modeli önce Korsika pratiğinde çöktü, şimdi de göçmen halklar sınavında çöküyor. Fransız modelini örnek alan ve B.Ecevit'in tabiriyle "farklı halkları, azınlıkları eriterek bir ulus yaratmayı"

Fransız tarzı entegrasyon modeli önce Korsika pratiğinde çöktü, şimdi de göçmen halklar sınavında çöküyor. Fransız modelini örnek alan, "farklı halkları, azınlıkları eriterek bir ulus yaratmayı" hedefleyen Türk rejiminin bundan ders çıkarması gerekiyor.

hedefleyen Türk rejiminin de bundan ders çıkarması gerekiyor.

Afrikalı, Asyalı göçmen halkların ikinci, üçüncü kuşağı, Fransız ve genel olarak Avrupa 'refah devleti' koşullarında büyüdüler ve kıyaslamayı babalarının, dedelerinin, ülkelerinin koşullarıyla değil, içinde doğup büyüdükleri Avrupa kentlerinin koşullarında yapıyor, artık 'ikinci sınıf vatandaş' olmayı reddediyorlar. Sözde ya da yasalar önünde biçimsel eşitlikle yetinmiyor, her alanda eşit vatandaşlığı talep ediyorlar, dayatıyorlar.

Paris isyanında göçmen gençler yakıp yıktılar, kokuşmuş sevinçlere saldırdılar, paylaşmaya yanaşmayanların zenginliklerini ateşe verdiler. Böylece yüz hatları ve deri renkleri farklı diye dışlanıp aşağılananlar, mavi gözlerce hep yargılananlar "biz de insanız" diye bir mesaj vermek istediler, "bir yıkılıştan bir kurtuluş umdukları" için yaktılar, yıktılar...

Burnundan kıl aldırmayan Paris sosyetesini, "Ayy tam bir vahşet, barbarlık!" diyebilir, diyorlar da. Ama çoktandır çürümüş, tıkanmış, bencilleşmiş Avrupa ve genel olarak kapitalist sanayi uygarlığı Hikmet Kıvılcımlı'nın tabiriyle ciddi bir barbar saldırısına (aşısına) ihtiyaç duyuyor. Özü çürümüş, yozlaşmış, dışı hala parıltılı olan 'Avrupa medeniyeti'nin büyüsunün bozulması gerekiyordu. Kurulu kapitalist-empyralist sistemi yıkacak, yerine yeni bir uygarlığa (komünist uygarlığa) geçişin yol-

larını açacak olan 'barbar aşısı' lazım. Paris'te olup biten, -hali hazırda bu değil ama- bu yönde ilk sinyaldir ve bu ilk sinyal doğal olarak en diptekilerden geldi.

Empyralist-kapitalist uygarlığa köklü bir saldırı olmadan, kurulu sistemleri alt-üst edecek yıkımlar yaşanmadan oynanan demokrasi oyunu bozulamaz ve ne siyaset ne felsefe ne de sanat-kültür yeniden içerik kazanamaz. Özellikle sanat ve kültürün yeniden canlanması, yeniden ideolojik kimlik kazanması başka türlü mümkün değil. Fransa'nın, İngiltere'nin, Rusya'nın, Almanya'nın dev felsefecileri, siyasetçileri, sanatçı ve edebiyatçıları hangi siyasal iklimde yetiştiler? Bir yıkılıştan bir kurtuluş uman on milyonlarca işçi, emekçi halkın büyük kalkışları ortamında yetiştiler.

Bay Chirac büyük bir edayla "cumhuriyet şiddeti kabul etmez" diyor, ama halt ediyor! Şiddet kabul etmez dediği Fransız Cumhuriyeti, 1789 Fransız Devrimi'nin ürünüdür. Yani şiddetle kuruldu. Hem öyleki, bugünkünden çok daha derin ve yaygın bir şiddetin, sınıflar savaşının sonucunda kuruldu. Cumhuriyet madem şiddet kabul etmiyor, o halde işgal ordularıyla Afrika, Asya sömürgelerinde cumhuriyetin ne işi vardı? Cezayir'de onca insanın katledilmesine yol açan cumhuriyetin terörü değil miydi? Yoksa cumhuriyet işgal ordusuyla Cezayir'de kültür bahçelerini mi suladı yıllarca? Fransız Cumhuriyeti gibi diğer empyral gerici cumhuriyetlerin tümü şiddetle kuruldu ve yıllardır şiddet ürettiler, ektiler, şimdi ve önümüzdeki süreçte karşını üretiyorlar, üretecekler, kaçınılmaz olarak şiddetle (sınıflar savaşıyla) de yıkılacaklardır.

Şiddet, zor, elbette istenen bir şey değil ve komünistlerin tercihi değil, ama özel mülkiyet

düzeni ve onun siyasal rejimleri şiddetle kuruldular ve şiddetle de ayakta duruyorlar. Madem emperyal gerici cumhuriyetler şiddet kabul etmiyorlar, şiddetin en organizeli gücü olan ordularını, polis güçlerini neden besliyorlar ve neden trilyonlarca doları şiddetin en çıplak aracı olan silahlanmaya harcıyorlar? Cumhuriyetler şiddet üretmiyorlarsa, neden karşı şiddetten korkuyorlar?

Sınıflı toplumlar tarihi boyunca toplumsal protestolar her zaman yıkıcı ulusal ve toplumsal sorunlardan kaynaklanmış ve bu protestoların biçimlerinden biri her zaman şiddet olmuştur.

21.yy'ın başında emperyalist-kapitalist dünya, özellikle de metropoller yeni bir kanlı kavganın dinamiklerini bütün zenginliğiyle besliyor, geliştiriyor. Dünyaya köklü bir çatışmaya doğru ilerliyor. Alain Tourain "Bugün çatışmalar dünyasındayız. Herkes kendini çatışmaya hazırlıyor" diyor. (Gündem Gazetesi)

Dünyada gerçek ve nihai barış, özgürlük, kardeşliğin hakim kılınabilmesi için emperyalist-kapitalist sistemi tarihe gömecek büyük çatışma kaçınılmazdır ve bu kaçınılmazlığı dayatan yine burjuvazinin kendisidir, kendisi olacaktır.

Avrupa ve genelde emperyalist-kapitalist rejimler, güvenlik-özgürlük dengesini, yaşanan olayları, eylemleri bahane ederek, güvenlik lehine yeniden değiştirmeye yöneliyor. ABD, İngiltere, Fransa peş peşe yeni güvenlik yasalarını meclise sunuyor, gözaltı sürelerini Kenan Evren'in faşist rejimi gibi 60, 90 günlere çıkarmayı planlıyor; ABD cinayet örgütü CIA uluslararası komuoyunun gözü önünde bir dizi ülkede gizli soruşturma ve cezaevleri kuruyor ve değişik ülkelerden insanları kaçırarak buralara toplayıp, tam bir

Bir Afrikalı, Fransa vatandaşı olur/olabilir, ama kendisi ne kadar asimile olursa olsun bir Fransız olamaz. Çünkü Fransızın Fransız, Afrikalının Afrikalı olarak farklı kültürel, psikolojik, fiziki, sosyal şekillenmesinin bin yılları arkalayan bir tarihi geçmişi var.

keyfi muameleye tabi tutuyorsa... Dünyanın çok ciddi çatışmalara gebe olduğunu görmek için siyaset bilimcisi ya da sosyolog olmaya gerek yok. Sorun zaten güvenliğin (baskı ve tedbirlerin) yetersizliğinden değil, aşırı uygulanmasından kaynaklanıyor. emperyalist merkezler bir kez daha güvenlik adına dünyada ve kendi ülkelerinde güvenliğin ötesinde terörü estirmeye yöneliyorlar.

Paris İsyanı kısa sürdü. Böyle olacağı isyanın niteliği, çapı ve hedeflerinde belliydi. İsyân, en diptekiler ya da en alttakilerle sınırlı kaldı. En alttakiler bugünün Avrupasında göçmen halklardı. Ama bu ilk ciddi hamleydi ve ikinci hamle Avrupa işçi-emekçileriyle ortak kalkışmanın ürünü olacak. Görünen ve beklenen budur. 21.yy devrimci dalgasının ilk habercileri, dünyanın farklı coğrafyalarında uç vermeye başladı. Paris İsyanı da bunlardan biridir. Paris İsyanı'yla göçmen gençliği, yoksulluğa karşı insanca yaşama isteklerini dile getirdi; kokuşmuş sevinçleri lanetledi; bütün zenginliklere el koyan egemen sınıfların savurganlığını sorgulayarak, 'beyaz adam'ı paylaşmaya davet etti; bastırılmış eylem içgüdülerini harekete geçirdi ve bu düzenin böyle sürmeyeceğini, sanayi uyarlığının ürünlerini yakarak sergiledi. Bilinçli, amaçlı hedeflere sahip olmaktan çok pratiğiyle devrimci bir çıkış sergiledi. Elbette kendiliğinden bir boyut var, fakat göçmen gençliği az çok ne yaptıklarının da farkın-

daydı. Birikmiş öfkenin boşalınının yanı sıra cumuriyet rejimine verilmiş mesajları da içeriyordu Paris İsyanı. Banliyölerdeki rapçı müzik grupları -ki çıkardıkları CD'ler ekmeğe ve peynir gibi tüketiliyordu- yıllarca bu mesajları taşıdılar yığınlara. Bunlardan sadece bir-iki grubun verdiği şu mesajlara göz atmak yeterlidir. Medze, Sniper (tetikçi), NTM, Mc Solaar gibi rapçı müzik gruplarının parçalarından bazıları: "Biz, konuşma hakkı verilmeyenlerin sözcüsüyüz", "Müziğimiz sefalet bölgesinin sosudur", "Her şeyi devirmeye hazır isyancı bir kuşağın sözcüleriyiz", "Kendimizi aldatmayalım, bizim misyonumuz bakanlarla faşoların kökünü kurutmak", "Devletini de, bakanını da, polisini de, tevkifini de s...yim", "Hey mavi göz! Sahip olmaktan daha iyisi onları paylaşmaktır."

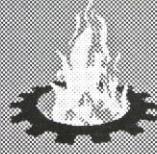
İsmet Berkan'dan bir alıntıyla kısaca bir-iki şeyi daha belirteceğim.

"Kara derili bir Fransız vatandaşı, Fransız Cumhuriyeti'nin gözünde hiçbir zaman tam olarak Fransız değil. Aynı şekilde Şemdinli veya Diyarbakır doğumlu bir kişinin Türk makamlarınca hiçbir zaman tam eşit görülmediğini de biliyoruz." (Radikal, 9.11.2005)

Bir Afrikalı, Fransa vatandaşı olur/olabilir, ama kendisi ne kadar asimile olursa olsun bir Fransız olamaz. Çünkü Fransızın Fransız, Afrikalının Afrikalı olarak farklı kültürel, psikolojik, fiziki, sosyal şekillenmesinin bin yılları arkalayan bir tarihi geçmişi var. Dolayısıyla bir Afrikalıyı Fransızlaştırmaya yönelmek insan doğasına aykırıdır.

Bu nedenle, Kürd'ü, hatta Laz'ı, Çerkez'i, Arap'ı illaki Türkleştirmeye yönelik şoven rejimin kendisini tepeden tırnağa sorgulaması gerekiyor.

yeni bir aydınlanma atağı için...

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Aylık Teorik/Politik Dergi Sayı: 13 Ekim 2005 2 YTL / 2.000.000 TL

Ekim Devrimi sosyalizm mücadelesinde en büyük kazanımdır.

- Birlik tüneli ya da ihtiyaç ile gerçek arasındaki mesafe
- Kürt aydınları atıl bir potansiyel
- Siyasî gelişmeler, Kürt sorunu ve Türkiye devrimci hareketi
- Küreselleşmede yeni olan ne?
- Antranik Paşa'yı nasıl bilirdiniz?
- Helbestvanê evin û têkoşinê

Tüm dergi bayilerinde

İsteme adresi: Gün Yayıncılık Tel/Fax: 0 212 2196906

İnönü Mah. Babil Sok. 27/3 Harbiye-İstanbul

Savaş ve egemenlik insan doğasında yok. Yani savaş genetik yapımızın (genlerimizin) emri değil. Buna karşın özellikle günümüzde savaş ve şiddete tapan bir topluma doğru hızla bir gidiş varsa, bunun esas nedeni genelde sınıflı toplum, özelden kapitalist toplum yapısıdır. Öyle ki, günümüz dünyasında herkes savaşa hazırlanıyor. Büyük metropollerin patlamaya hazır ve her şeyi yakıp yıkacak olan dinamit deposuna dönüştüğü bir süreçte, insanlar barış çığlıkları atıyor. Uygarlık kavramı da hiç bu kadar tartışmalı hale gelmemiştir. Kim uygar, kim barbar? Gılgamış Destanı'nda ormanı oluşturan ağaçları "dağların çocukları" yani canlı varlıklar olarak görüp koruyan Humbaba'yı "barbar", fakat ormandaki ağaçları kesip tuvalet kağıdı haline getiren, kıcına sürerek tüketen modernist batılı insanı ise "uygar" olarak adlandıran anlayışın derinleşen krizini hem birey hem de toplum olarak yaşıyoruz. Urfalı, Batmanlı, Vanlı bir yoksul Kürt, İsveç toplumuyla fiili yüzleşmesinde algıladığı ilk duyum, Kuran'da tarif edilen cennet temasıdır. Fakat dünyada nüfusuyla oranlandığında, intihar sıralamasında İsveç başı çekiyor. Neden? İsveç başta olmak üzere batılı modern kapitalist toplumlar, özellikle de büyük metropollerdeki toplum, somutta birey, artan bir yoğunlukla psikologların desteğiyle ayakta durur hale geldi/geliyor. Zihinsel süreçlerin ve davranışın bilimi olan psikolojinin desteğine rağmen -ki artık batılı toplumlarda neredeyse her evin, her bireyin bir psikologu var- birey, iradenin tükenişi olarak intihara yöneliyorsa, batıdaki bireyin özgürlüğünün nasıl bir özgürlük olduğunun, görünürde özgür olan bireyin özünde nasıl bir kuşatma altında olduğunun ciddi irdelenmesi gerekiyor.